

**T.C.  
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI  
2017-YL-074**

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MÜZELERİN  
DEĞER AKTARMASINA İLİŞKİN  
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

**HAZIRLAYAN  
Gürkan KUŞCUOĞLU**

**TEZ DANIŞMANI  
Yrd. Doç. Dr. Soner ALADAĞ**

**AYDIN-2017**



**T.C.**  
**ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**  
**AYDIN**

İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gürkan KUŞCUOĞLU tarafından hazırlanan “Sınıf Öğretmenlerinin Müzelerin Değer Aktarmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi” başlıklı tez, 02.08.2017 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu
Başkan : Yrd. Doç. Dr. Soner ALADAĞ	ADÜ
Üye : Prof. Dr. Kerim GÜNDOĞDU	ADÜ
Üye : Doç. Dr. Zafer TANGÜLÜ	MSKÜ

İmzası



Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu yüksek lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun .....Sayılı kararıyla ..... tarihinde onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ahmet Can BAKKALCI

Enstitü Müdürü V.



**T.C.**  
**ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**  
**AYDIN**

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

24.07.2017

Gürkan KUŞCUOĞLU



## ÖZET

### SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MÜZELERİN DEĞER AKARAMADAKİ ROLÜNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Gürkan KUŞCUOĞLU

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Anabilim Dalı  
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Soner ALADAĞ  
2017, 122 sayfa

Müzeler içerisinde bir topluma ait önemli kültürel eserlerin barındırıldığı ve bu eserler sayesinde toplumların geçmişine ışık tutan birer yaygın eğitim kurumu olarak belirtilebilir. Müzeler içerisinde bulunan eserlerle toplumları eğitime işlevini de yürütmektedirler. Müzeler bilişsel alanda olduğu kadar duyuşsal alanda da bilgi kaynaklarıdır. Ancak yapılan çalışmalarda müzelerin daha çok bilişsel alanda kazandırdıklarına ilişkin araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Müzelerin duyuşsal alanda değer kazandırması bu çalışma kapsamına merak konusu olmuştur. Bu nedenle bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerini belirleyerek incelenmesidir.

Bu araştırma 2015 – 2016 eğitim öğretim yılında Aydın ili Efeler ilçesinde görev yapan 20 sınıf öğretmeni ile yürütülmüştür. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırma verilerin elde edilmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubuna alınan öğretmenlerde aranan ölçüt olarak; daha önceden öğrencileriyle birlikte müze gezileri yapmaları olarak belirlenmiştir. Elde edilen verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır.

Yapılan bu araştırmanın sonucunda müzelerin çeşitli değerlerin aktarmasında önemli bir rol oynadığına; müzelerin değer aktarmasında müzenin türünün, müzelerde yapılan etkinliklerin, öğretmen, öğrenci ve aile faktörlerinin etkili olduğuna; sınıf öğretmenleri müzelerde değer aktarmak amacıyla süreci planladıklarına; müzelerde değer aktarımı sürecinde öğrenci, maddi durumlar ve müzelerin imkânlarından kaynaklı güçlükler yaşadıkları; etkili bir şekilde sürecin sürdürülebilmesi için sınıf öğretmenlerinin etkinliklere, müzelere ve öğretim programlarına yönelik önerilerde bulduklarına ulaşılmıştır.

**Anahtar Sözcükler:** Sınıf Öğretmeni, Müze, Değer, Sosyal Bilgiler





## **ABSTRACT**

### **INVESTIGATION OF CLASSROOM TEACHERS' VIEWS RELATED TO VALUE ACQUISITIONS OF MUSEUMS**

Gürkan KUŞCUOĞLU

M.sc.Thesis, Primary Education

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Soner ALADAĞ

2017

We can identify museums as the places hosting important cultural artifacts belonging to a society and due to these artifacts they can shed light on the past of the societies. They also carry out the function of educating the societies with the works in them. As well as being sources of information in cognitive field, the museums are sources of information in the emotional field. However it was observed that the researches were mostly related to the cognitive fields acquisitions. It was a matter of curiosity for this study that through museums it can be gained value in the emotional field. For this reason, the purpose of this study is to examine the class teachers' views on the role of the museums in value transfer.

This research was carried out with 20 class teachers working in Efeler district of Aydın in 2015 - 2016 academic year. In the study, phenomenology, which is one of the qualitative research methods was used. Semi-structured interviews were conducted to obtain research data. Being one of the purpose sampling methods, the criterion sampling method was used in determining the study group. Having had trips with their students previously was taken as a criterion for the teachers who are taken in the study group. The content analysis method was used to analyze the obtained data.

As a result of this research, it has been reached that museums play an important role in transferring various values; in the value transfer the type of museums, type of activities, the teachers, the students and the family factors are influential; class teachers plan the process to transfer value in the museums; in the process of transferring value in the museums, students have difficulties due to the financial situation and opportunities of the museums and class teachers present proposals for activities, programs and teaching programs in order to be able to sustain the process in an effective manner.

**Key Words:** Class Teacher, Museum, Value, Social Sciences (studies)



## ÖNSÖZ

Bilgi ve teknoloji çağını yaşadığımız günümüzde bilişsel bilginin önemi her geçen gün daha da artarak devam etmiştir. Buna bağlı olarak da eğitimde hep bilişsel alan kazanımlarına önem verilmiştir. Ancak bugün toplumda yaşadığımız olay ve olgular durumun böyle olmadığını açık bir şekilde göstermiştir. Eğitimde bilişsel alan kadar duyuşsal alanın önemi 2000’li yılların başında anlaşılmaya başlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı 2005 yılında uygulamaya başladığı öğretim programlarında duyuşsal alanın önemine dikkat çekerek öğretim programlarına da onlara da yer vermiştir. Duyuşsal alan öğretimi içerisinde yer alan konulardan biri de değerler eğitimidir. Bakanlık yapmış olduğu öğretim programlarında değerlere yer vererek doğrudan veya dolaylı olarak değerlerin de öğrencilere kazandırılması gerektiğini belirterek gerekli açıklamalarda bulunmuştur. Ayrıca bakanlık öğretim faaliyetlerinin öğrenci merkezli ve deneyimlere dayanmasına esas alınarak düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Yapılan bu çalışmayla müze ziyaretleri ile değer kazandırmanın önemi üstünde durulmaya çalışılmıştır.

Yüksek lisans öğrenimimin her aşamasında; gerek bilgi ve tecrübeleriyle bize yardımcı olan gerekse bir tez danışmanından daha fazlasını hiçbir zaman esirgemeyen Saygıdeğer Hocam Yrd. Doç. Dr. Soner ALADAĞ’ a teşekkürlerimi bir borç bilirim. Yapmış olduğumuz çalışmalarda bize farklı açılardan bakmamızı ve yeni fikirler edinmemizi sağlayan Sayın Doç. Dr. Elif ALADAĞ’ a da teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans öğrenimim süresince emeği geçen tüm hocalarıma da teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca yüksek lisans öğrenimim boyunca birlikte çalışıp, çalışmalar yürüttüğümüz arkadaşım M. Pınar KUZGUN’ a da teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatımın en başından bugünlere kadar gelmem de hiçbir zaman desteğini esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim. Hayatımın her anında yanımda olmasını istediğim, benim için değeri tartışılmayacak kadar yüksek olan Esra CAN’ a yüksek lisans öğrenimim boyunca göstermiş olduğu desteğinden ve sabrından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Aydın, 2017

Gürkan KUŞCUOĞLU



## İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI .....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI .....	v
ÖZET .....	vii
ABSTRACT .....	ix
ÖNSÖZ .....	xi
SİMGELER DİZİNİ.....	xv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xvii
TABLolar DİZİNİ .....	.xix
GİRİŞ .....	1
1. ARAŞTIRMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER .....	6
1.1. Araştırmanın Amacı.....	6
1.2. Araştırmanın Önemi.....	7
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları .....	9
1.4. Tanımlar .....	9
1.5. İlgili Araştırmalar.....	10
1.6. Yöntem.....	16
1.6.1. Araştırmanın Deseni.....	16
1.6.2. Çalışma Grubu .....	17
1.6.3. Verilerin Toplanması .....	19
1.6.4. Verilerin Analizi.....	21
1.6.4.1. Verilerin kodlanması .....	23
1.6.4.2. İlgili temaların bulunması .....	25
1.6.4.3. Bulunan kod ve temaların organize edilmesi (örgütlenmesi).....	25
1.6.4.4. Nitel bulguların yorumlanması ve raporlaştırılması.....	25
1.6.4.5. Geçerlik ve güvenilirlik.....	26
1.6.4.6. Araştırmacının rolü .....	28
2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	30
2.1. Değer .....	30
2.1.1. Değer Nedir? .....	30
2.1.2. Değerlerin Özellikleri.....	34

2.1.3. Değerlerin Sınıflandırılması .....	37
2.2. Değerler Eğitimi .....	42
2.2.1. Değer Eğitimi Yaklaşımları.....	46
2.2.1.1. Değerlerin doğrudan öğretimi yaklaşımı .....	46
2.2.1.2. Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı.....	47
2.2.1.3. Değer Analizi Yaklaşımı .....	48
2.2.1.4. Bütüncül Yaklaşım: Kohlberg'in Adil Topluluk Okulları.....	49
2.3. Değerler Eğitiminde Gizil Güç: Örtük Program.....	50
2.4. Karakter Eğitimi .....	50
2.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi .....	52
2.6. Müze Nedir? .....	55
2.6.1. Müzenin ve Müzeciliğin Tarihçesi .....	57
2.6.2. Müze Türleri .....	61
2.7. Müze Eğitimi .....	66
2.7.1. Türkiye'de Müze Eğitimi .....	71
2.7.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Müze Eğitimi.....	73
3. BULGULAR .....	75
3.1. 1. Tema: Kavram Olarak Müze .....	75
3.2. 2. Tema: Kavram Olarak Müze Eğitimi .....	77
3.3. 3. Tema: Müzelerin Kazandırdığı Değerler.....	79
3.4. 4. Tema: Müzelerin Değer Aktarmasında Etkili Olan Faktörler .....	85
3.5. 5. Tema: Müzelerin Değer Aktarımının Uygulanması .....	88
3.6. 6. Tema: Değer Aktarımında Yaşanan Güçlükler .....	92
3.7. 7. Tema: Müzelerin Değer Aktarımına İlişkin Öneriler .....	95
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	99
KAYNAKLAR.....	111
ÖZGEÇMİŞ.....	122

## **KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ**

TDK : Türk Dil Kurumu

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

ICOM : International Council of Museum

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri





## ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Nitel Veri Analiz Süreci.....	22
Şekil 2.1. Öğrenme Alanlarına Göre Doğrudan Verilecek Değerler .....	54
Şekil 3.1. 1. Tema: Kavram Olarak Müze.....	75
Şekil 3.2. 2. Tema: Kavram Olarak Müze Eğitimi.....	77
Şekil 3.3. 3. Tema: Müzelerin Kazandırdığı Değerler .....	80
Şekil 3.4. 4. Tema: Müzelerin Değer Aktarımında Etkili Olan Faktörler .....	85
Şekil 3.5. 5. Tema: Müzelerin Değer Aktarımının Uygulanması .....	89
Şekil 3.6. 6. Tema: Değer Aktarımında Yaşanan Güçlükler .....	93
Şekil 3.7. 7. Tema: Müzelerin Değer Aktarımına İlişkin Öneriler .....	96



## **TABLÖLAR DİZİNİ**

Tablo 1.1. Sınıf Öğretmenlerine Ait Veriler .....	18
Tablo 1.2. Nitel Veri Kodlama Örneği.....	24



## GİRİŞ

Gün geçtikçe değişen ve gelişen dünyamızda bilgi sürekli bir artış içerisinde. Her gün yeni bir bilgi ortaya çıkmaktadır ve deyim yerindeyse bilgi çağını yaşadığımızı bir gerçektir. Tabii bilgi çağını yaşarken bilgiyi edinme yolları da gün geçtikçe artmaktadır. Artık her yerde öğrenebileceğimiz fırsatlar mümkündür, bunlar keşfedilmeye de devam edilmektedir.

Eğitim ilk defa ailede başladığı gibi planlı bir şekilde öğretim olarak okullarda da devam etmektedir. Öğrenme ve öğretim tabii ki sadece dört tarafı duvarla çevrilmiş bir ortamla sınırlı değildir. Eğitim her yerde her zaman yapılabilmektedir. Bahçede, sokakta, kantinde, evde vs. her yerde eğitim öğretim için uygun bir yer, zaman ve çalışma yaratılabilir. Öğrencilerin okul dışında öğrenmelerini hedefleyen bu çalışmalara okul dışı öğretim diyebiliriz. Ford (1986)' a göre okul dışı öğretim; mekân olarak okul bahçesinde, okul civarında veya okulun dışında yapılan bir eğitimidir. Dolayısıyla eğitim öğretim faaliyetleri nerede yapılabiliyor ve etkinlikleri amacına ulaştırabiliyorsa orada konunun öğretilebileceğini savunan bir akımdır (Akt: Şimşek ve Kaymakçı, 2015:2). Günümüzde yapılandırmacı eğitimin de bir gereği olarak öğrencilerin yaşamla iç içe olmaları, gerçek hayat problemleriyle karşılaşmaları, gerçek hayattan sorunlara çözüm aramaları ve okul da olduğu kadar okul dışında da bizzat uygulamalar yapılarak öğrencilerde kalıcı öğrenmelerin sağlanması hedeflenilmektedir.

Okul dışı öğretim, adından da anlaşılacağı üzere okul dışındaki kurumlardan, yerlerden etkin bir şekilde yararlanmayı öngörmektedir. Okul dışı öğretimin özelliklerini şu şekilde belirtebiliriz (Şimşek ve Kaymakçı, 2015):

1. Okul dışı öğretim okul binası dışındaki yerleri, kaynakları ve kişileri kapsar.
2. Okul dışı öğretim, öğretim programlarındaki kazanımlara yönelik yapılmalıdır.
3. Okul dışı öğretim bir plan ve program dâhilindeki yaşantıları içermelidir.
4. Okul dışı öğretim öğrencilerin bireysel deneyimlerine, yaşantılarına dayanır.

5. Okul dışı öğretimde öğretmen ile öğrenci arasındaki ilişki hiyerarşik bir yapıda değildir.

Okul dışı öğretimin yapılabileceği öğrenme ortamlarından biri de müzelerdir (Şimşek ve Kaymakçı, 2015). Message (2006)'a göre müze, gündelik yaşamın kültür, sanat, politika vb. bileşenlerini kendi özgün diliyle sergileyen ve tartışan kamusal bir paylaşım alanıdır (Akt: Karadeniz ve Çıldır, 2014: 7). Yani müzeler kendine özgü olarak toplumu yansıtır. Müzeler toplumun dilinden, dininden, kültüründen ve değerlerinden izler taşır ve bunları ziyaretçilerine sunduğu eserler vasıtasıyla sergilerler.

İletişim bağlamında düşündüğümüzde ise, iletişim öğeleri olan alıcı, mesaj, kanal ve kaynak bağlamındaysa müzeler belli mesajları ziyaretçilerine aktarmaya çalışan birer kaynaktırlar. Müzeler kitap, öğretmen, televizyon vb. gibi bilgi kaynaklarına alternatif bir bilgi kaynağıdır. Çünkü müzeler hayatın hemen hemen tüm alanlarının konu edildiği ve toplumun nerelerden nereye geldiğini açıkça gösteren birer bilgi hazinesidir (Ata, 2010).

Müze ile bilgi arasındaki bağın tarihi eskilere dayanmaktadır. İngiltere'de müzelerin bilginin ilerlemesine katkı sağlayan kurum olarak düşünülmesi ve müze kelimesinin bu anlamda kullanılması 1683 yılına kadar uzanmaktadır. Fransız devriminden sonraysa artık müzeler toplumdaki tüm bireyleri eğitmek için bir kurum olarak görülmeye başlamıştır. 1970'li yıllarda ise müzelerin toplama, koruma ve araştırma işlevlerinin yanına eğitim işlevi de eklenerek, bu işlev önem kazanmıştır (Onur, 2013). Günümüzde çağdaş müzelerin eğitim işlevi ve toplumsal işlevi öne çıkmıştır (Karadeniz ve Çıldır, 2014). Bu işlevlerinin öne çıkması müze eğitimini de ön plana çıkarmaktadır. Çünkü müze eğitimi bu işlevlerin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için temel bir eğitim olarak düşünülebilir.

Müze eğitimi; her yaş grubu için birincil kaynaktan yararlanılarak öğrenmeye imkân verir; birincil kaynaktan olması itibarıyla kişinin görmesini, incelemesini, hatta dokunmasını ve bu şekilde öğrenmesini sağlar; Kişileri eğlendirdiği ve güdülediği için öğrenme isteğini arttırır; duygusal bir yaşantı sağlar; toplumun geçmişi ve geleceği arasında bir köprü olur; müze içinde olduğu kadar müze dışında da eğitsel etkinlik fırsatları sunan bir eğitim olgusu olarak tanımlanabilir (Mercin, 2006). Bu tanımdan hareketle müze eğitiminin bireyde çok

yönlü gelişimi desteklediği ve aktif bir öğrenme yaşantısı sunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

1950 yılı sonrasındaki müze binalarına baktığımızda iç tasarımlarında ve sergilerinde pedagojik fikirlerin yansımaları görülmeye başlar. Comenius, Dewey, Piaget, Bruner ve Gardner gibi bilim insanlarının fikirleri okulları etkilediği kadar müzeleri de etkilemiştir ve müzelerde değişik öğrenme stilleri kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle bilgisayarın kullanılmaya başlanması sergileme anlayışında büyük yeniliklere kapı açmıştır (Ata, 2010). Bu yenilikler de müzeleri ve müze eğitimini desteklemiştir.

Günümüzde öğrencilerin sadece bilişsel olarak değil, tüm alanlarda yani bilişsel olduğu kadar duyuşsal ve psikomotor alanda da gelişmesinin önemi fark edilmiştir. Bu kapsamda da öğretim programlarımızdaki kazanımları incelediğimizde tüm öğrenme alanlarına ait kazanımları görmek mümkündür. Artık sadece öğrencinin bir bilgiyi bilmesi değil davranışları da önemli hale gelmiştir. İçinde bulunduğumuz çağda duyuşsal davranışların önemi artmıştır. Çünkü her geçen gün toplumumuzun yozlaştığından, eski kültürünü, değerlerini ve ahlaki kurallarını kaybettiğinden söz edilmektedir. Bu durumun önüne geçilmesi de bizi duyuşsal davranış eğitimine vereceğimiz önemi arttırmaktadır.

Duyuşsal davranışlar eğitimde önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü devlet vermiş olduğu eğitim faaliyetleriyle iyi vatandaşlar yetiştirmek istemektedir (Bacanlı, 2006). Hiç şüphesiz ki bir toplumu yüceltecek olan bireyler bilişsel bilgi donanımına sahip olduğu kadar duyuşsal bilgi donanımına da sahip olan kişiler olacaktır. Çünkü var olan bilgisini iyi yönde kullanmayan bireyin bilgisinin topluma bir faydası olmayacaktır. Günümüzdeki bilimsel ve teknolojik alandaki gelişmeler, gerçek anlamdaki medeniyet alanında her hangi bir gelişmeye neden olamadığı gibi, toplumdaki bireylerin birtakım manevi ve insani değerlerden de önemli ölçüde uzaklaştırdığı görülmektedir. Bunun sonucu olarak da çağdaş bir medeniyette barış, sosyal adalet, mutluluk ve eşitlik gibi değerler olması gerekirken; açlık, yoksulluk, sömürü, savaş, şiddet, nefret ve sosyo-ekonomik adaletsizlik vb. gibi insanlık dışı değerler olmaktadır (Köylü, 2004). Bu gibi durumların önüne geçebilmek için okullarımızda duyuşsal alan eğitimi ve bu doğrultuda değerler eğitiminin önemi artmıştır.

Değer, insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran ve insanların davranışlarına yön veren inançlar bütünü olarak tanımlayabiliriz (Ulusoy ve Dilmaç, 2015: 16). Tanımda da belirtildiği gibi değerler insan davranışlarına yön verir ve bu bakımından da değerler önemlidir. Değerlerin insan davranışları üzerinde rol oynaması ve kişide var olan değerlerin toplumu etkilediği düşünüldüğünde ise değerler eğitiminin toplum için önemi ortaya çıkmaktadır. Unutulmamalıdır ki toplumsal bütünlük ve huzurun devamının sağlanabilmesi için, toplumdaki değerlerin yeni nesillere aktarılması gerekmektedir. Bunun içinde içeriden değerlerin bulunmadığı bir eğitim anlayışı düşünülemez. Bu kapsamda da eğitimin amaçlarından biri de yeni nesillere toplumun ortak değerlerini kazandırarak davranışlarında bu değerleri göstermelerini sağlamaktır (Hökelekli, 2010).

Günümüzde değerler eğitimi üzerinde çalışılmaya başlanan ve bir ihtiyaç olarak bakılan bir alandır. Değerler eğitimi en kısa şekilde tanımlamak istersek; değerleri öğretmek için açık bir girişim olarak nitelendirebiliriz (Keskin, 2015). Değerler eğitimi günümüzde öğretim programlarımızda ve derslerimizde kazandırılması istenen ve önemli bulunan bir alandır. Artık günümüzde bilişsel bilginin öğretilmesinin yanında duyuşsal bilginin öğretilmesi ve öğrencilerde bu duyuşsal davranışların gözlenmesinin önemine dikkat çekilmektedir. Çünkü günümüzde sürekli olarak eski insan davranışlarının artık görülmediği ve toplumumuzun yozlaştığı konusunda yakınmalar artmaktadır. Bu kötü gidişatin önüne geçmek içinde eğitim öğretim faaliyetlerimizde duyuşsal alan eğitime, değerler eğitimine ayrı bir önem vermemiz gerekmektedir.

Okullarımızda değerler eğitimi düzenli bir şekilde aktarabilmek amacıyla öğretim programlarımızda değerlere yer vermektedir. İlkokul öğretim programlarımızda değerler eğitimi; Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Türkçe, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde özellikle kazandırılmak istenilmektedir. Hayat bilgisi dersinde daha önceki programlarda kişisel nitelikler başlığı altında bulunan değerler 2015 yılında yayınlanan yeni hayat bilgisi dersi öğretim programında hayat bilgisi dersinde verilecek değerler başlığı altında 20 tane değer sıralanmıştır (MEB, 2015). Sosyal bilgiler dersinde ise değerler programda sıralanmanın yanında her öğrenme alanı için doğrudan verilecek değer olarak da belirtilerek karşımıza çıkmıştır (MEB, 2009). Türkçe dersinde ise “Değerlerimiz” adında bir tema yer almaktadır. Din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde de 62 tane değer programda belirtilerek bunların kazandırılması amaçlandığı belirtilmiştir.



Ayrıca programın genel amaçlarına bakıldığında da değerlerin kazandırılmasına yönelik hedeflere yer verilmiştir (MEB, 2010). Yani genel olarak düşündüğümüzde değerler öğretim programlarımızda yer alarak eğitim öğretim faaliyetleriyle öğretilmesi amaçlanmıştır.

Öğretim programlarımızın iki önemli konusu olarak düşünebileceğimiz müze eğitimi ve değerler eğitimi bu çalışmanın ana unsurlarıdır. Aktif bir öğrenme öğretme ortamı olan müzelerin ve bu kapsamdaki müze eğitiminin değerler eğitimi üzerindeki etkileri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

# 1. ARAŞTIRMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

## 1.1. Araştırmanın Amacı

Müzeler toplumların maddi ve manevi kültür birikimlerinin sergilendiği mekânlardır. Bu mekânlarda sergilenen eserler toplum için büyük önem taşımaktadır çünkü toplumun geçmişine ışık tutmakta, geçmişte yaşadıkları sevinçleri, hüznüleri yansıtmakta ve eski dönemlerdeki yani kültürünün özündeki günlük hayatı günümüze ulaştırmaya çalışmaktadırlar. Bu kapsamda da bir toplumun değerlerini yansıttığını söylemek yanlış olmayacaktır. Müzelerdeki nesnelere var olan bu değerler ziyaretçilerine bilinçli ya da bilinçsiz olarak aktarılmaktadır. Bu aktarımın nasıl ve ne şekilde gerçekleştiği bu araştırmanın problemi olmuştur. Bu kapsamda da bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşleri alınarak, müzelerde değer aktarım sürecinin nasıl gerçekleştiği hakkında derinlemesine bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda da şu alt amaçlara cevap aranacaktır:

Sınıf Öğretmenlerine göre;

1. Müze ne ifade etmektedir?
2. Müze eğitimi ne ifade etmektedir?
3. Müzeler hangi değerleri aktarmaktadır?
4. Müzelerin değer aktarmasında etkili olan faktörler nelerdir?
5. Değer kazandırmak için müze eğitimi uygulaması nasıl gerçekleştirilmektedir?
6. Müzelerde değer kazandırmada yaşanan güçlükler nelerdir?
7. Müzeler değer eğitiminde daha etkin nasıl kullanılabilir?

## 1.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda da müzelerin değer aktarmadaki rolü ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Müze, tarih öncesi dönemlere kadar uzanan eserleri barındıran, tarih devletlerine ait bilimsel, kültürel, dini ve güzel sanatlarla ilgili kültür varlıklarını belirleyen, bilimsel metotları kullanarak bunları açığa çıkaran, akademik anlamda incelemeler yapıp değerlendiren, kültür varlıklarını koruyan, tanıtan, sergileyen, çalışmaların bilimsel sonuçlarını yayımlayan, halkın bu eserlere olan ilgisini ve sanat zevkini yükselten, gelişen ve değişen dünya şartları ve teknoloji karşında kaybolmaya başlayan geleneksel kültürü, yabancı kültürden koruma da ve insanların bu konuda dünya görüşünü geliştirmede yardım eden, faaliyeti sürekli bir kültür, bilim ve eğitim kurumudur (Akurgal, 1998). Bu tanımda da belirtildiği üzere müzeler birer eğitim kurumudur, hatta tanımda sayılan özelliklerden yola çıkarak müzelerin birer yangın eğitim kurumu olduğu belirtmek yanlış olmayacaktır. Müzeler içerisinde barındırdığı eserler vasıtasıyla ziyaretçilerine birtakım mesajlar vermek istemekte, onları içinde barındırdığı eserler ve içerisinde yapılan etkinlikler vasıtasıyla eğitmeyi amaçlamaktadır.

Öğretim programlarımızda da müze eğitimi imkânlar ölçüsünde kullanılması tavsiye edilen bir yöntemdir. Bu anlamda da programlarda gerekli yerlerde açıklamalar yapılarak müzelere örnekler verilerek önerilerde bulunulmuştur. Müzelerin eğitimdeki önemi yapılan araştırmalarla ortaya çıkmıştır. Bu araştırmalar göstermiştir ki artık öğrenme sadece kitapla veya okulla sınırlı değildir. Bireylerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel boyutların hepsinde de eğitilebilmeleri için müzeler uygun öğrenme ortamları olduğu kabul edilmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005). Bu kapsam da müzelerin değer eğitiminde de etkili olacağı muhtemeldir. Ancak müzelerin değer eğitimindeki rolüyle ilgili literatürde herhangi bir araştırma yapılmadığı görülmüştür. Bu çalışma ile literatürdeki bu eksikliğin giderileceği düşünülmektedir.

Çerkez (2011)'e göre müze eğitimi, müzelerin dünyası ile eğitim dünyasının birleştirilmesidir, ayrıca müzeler estetiğin, yaratıcılığın, hayal gücünün ve empati becerisinin gelişmesine katkı sağlayacak fırsatlar sunan kurumlardır. Bu kurumlara yapılan ziyaretler sırasında öğrenciler bilgi sahibi olmanın yanında

müzelerde değerlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu değerlerin öğrenci tarafından müze gezisi sırasında yapılan müze eğitimi faaliyetleri ile kazanıldığı düşünülmektedir. Bu çalışma ile müze eğitiminin değer kazandırmada nasıl bir rol oynadığı belirlenmeye çalışılacaktır. Ayrıca müzelerin türüne göre ya da sergiledikleri eserlere göre belli değerlerin aktarımının daha yoğun olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma ile müzelerin türü ya da koleksiyon çeşidiyle aktardığı değerler arasında bir ilişki olup olmadığı da ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Günümüzde yapılandırmacı / oluşturmacı öğrenme kuramı temel alınarak öğretim programlarımız hazırlanmakta ve bu kuramın esaslarına uygun etkinliklere yer verilmesi istenmektedir. Avenstrup (2004)' e göre oluşturmacılığın babası John Dewey'dir. Dewey'e göre öğrenme, dışımızdaki bilginin pasif kabulü değildir. Öğrenme, öğrenenin bu dünya ile meşgul olmasını, bir şeyler yapmasını içerir (Safran ve Ata, 2016: 69). Duyuşsal davranışlar olan değerlerin öğrenilmesi ve öğretilmesi de sadece sözel ifadelerle yapılması hiç şüphesiz sözden öteye gidemeyecek ve kalıcı davranışa dönüşmeyecektir. Bugün çoğu insana bir değeri sorduğunuzda o değer ne olduğunu ve bu değere yönelik bir insanın hangi davranışları göstermesi gerektiğini çok rahat söyleyebilir, ancak bu davranışları günlük hayatta kendisinin veya etrafındaki insanların uygulayıp uygulamadığını sorduğumuzda uygulanmadığını söylemesi muhtemeldir. Çünkü okullarımızda değerler eğitimi sözel ifadelerde kalmaktadır. Değer kazandırmak amacıyla öğrenciler aktif bir eylem de bulundurulmamaktadır. Bu çalışma ile öğretmenlerin değer kazandırmak amacıyla müzeleri kullanabilmeleri konusunda fikir sahibi olmaları sağlanacaktır.

Değerler eğitimi günümüzde okullarda üzerinde fazlaca durulması ve düşünülmesi gereken bir konudur. Duyuşsal davranışların kazandırılması bilişsel davranışlara göre daha zordur. Bunun içinde duyuşsal davranışların öğretiminde daha öğrenciler daha aktif olmaları, daha etkileşimli çalışmaları ve uygulamaya dönük çalışmalar yaptırılması daha etkili olacağı düşünülmektedir. Müze ziyaretleri ve bu kapsamda yapılan müze eğitimleri hiç şüphesiz öğrencilerin salt bilgiyi ezberlemeye itmek yerine, ziyaret sırasında gözlem yapmalarına, farklı etkinlik ve uygulamalarla müze nesnelere, anlatılmak istenen dönemleri daha iyi algılayabilmelerini sağlayacağı düşünülmektedir. Yani öğrencilerin müzede karşılaştığı tüm eserler ve eğitici etkinlikler öğrencilerin anlatılmak istenen duygu, düşünce ve değerleri daha iyi algılayabilmelerini sağlayacaktır. Bu kapsamda da

bu çalışmada literatürde üzerinde araştırma yapılmamış bir konu çalışılarak literatüre ve öğretmenlere müzelerin değer aktarmada nasıl etkili olduğu ayrıntılı olarak belirtmeye çalışılacaktır. Yapılan bu çalışmanın araştırmacılara konunun farklı boyutlarında araştırmalar yapmaları konusunda fikir vereceği düşünülürken, öğretmenlere de rehberlik edeceği düşünülmektedir. Değerler eğitimi ve müze eğitimi farklı bir bakış açısı ve farklı bir alan sunacağı düşünülmektedir. Tüm bu durumlar düşünülerek bu çalışma önemli bulunmaktadır.

### 1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- 2015 – 2016 eğitim öğretim yılı ile
- Aydın ili Efeler ilçesinde görev yapan 20 sınıf öğretmeni ile
- Öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ile sınırlandırılmıştır.

### 1.4. Tanımlar

**Değer:** Bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır (MEB, 2009).

**Değerler Eğitimi:** Değerleri yeni nesillere kazandırmak amacıyla yapılan eğitim faaliyetleri olarak nitelendirilebilir (Ekşi ve Katılmış, 2016).

**Müze:** Arkeoloji, sanat, kültür, bilim ya da insanı ilgilendiren, insanın yaşamında yer alan her türlü ürünü toplayan, onları koruyan, sergileyen, geçmiş ve gelecek arasında köprü görevi gören; eğitim, bilgilendirme ve araştırma imkânları sunan, kar amacı gütmeyen, bireylerin zevk almasını sağlayan, öğrenmeyi ve yaratıcılığı kolaylaştıran ve sürekliliği olan mekândır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 31).

**Müze Eğitimi:** Müzelerde öğrenmeyi ve deneyim kazanmayı sağlayacak etkinlikler planlanarak uygulanması şeklinde tanımlayabiliriz (Zilcioğlu, 2008).

**Sosyal Bilgiler:** Sosyal bilgiler dersi ilkokul ve ortaokullarda iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar ve bu kapsamda da gerekli bilgi, beceri, tutum ve değerleri sosyal bilimlerden edinerek öğrencilere kazandırmaya çalışan bir derstir (Erden, 1996).

### **1.5. İlgili Araştırmalar**

Yılmaz ve Şeker (2011)'in "İlköğretim Öğrencilerinin Müze Gezilerine ve Müzelerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi" başlıklı çalışmasında ilköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerini ve değerlendirmelerini ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Yapılan çalışma nicel bir araştırma olup, 6., 7. Ve 8. Sınıf öğrencilerinden oluşan 210 kişilik bir örnekleme araştırma yürütülmüştür. Veriler 5'li Likert ölçeği ile elde edilerek SPSS 15.0 programı ile analiz edilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılan müze gezilerini gerekli gördükleri, müze gezilerinin kendilerine bilgi, görsellik ve genel kültür açısından katkı sağladığı, müzelerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirdiği ve tarih, coğrafya ve genel kültür alanında da kendilerini geliştirdiğini düşündüklerini ortaya çıkmıştır.

Selanik Ay ve Kurtdere Fidan (2014)'in "Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Müzelerden Yararlanmaya İlişkin Görüşleri" adlı çalışmalarında öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde eğitim görmekte olan toplam 72 sınıf ve sosyal bilgiler öğretmen adayının katılımıyla yapılan araştırmada, tarama modeli uygulanarak öğretmen adaylarına anket uygulanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda öğretmen adaylarının müze gezileri hakkında gerekli bilgiye sahip oldukları, müzelerin en çok kalıcılığa ve bazı kavramların somutlaştırılmasına katkıda bulunduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca müzelerin sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının ilköğretimde çok uygun olduğu ancak müzelerden eğitsel amaçlı yeterince yararlanılmadığı ve çoğu müze yetkilisinin de ilkokul öğrencisinin seviyesine uygun bilgi aktaramadığını düşündükleri ortaya çıkmıştır.

Coşkun Keskin ve Kaplan (2012)'in "Sosyal Bilgiler ve Tarih Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamı Olarak Oyuncak Müzeleri" adlı çalışmalarında okul dışı bir öğrenme ortamı olan oyuncak müzelerinin çocuğa nasıl bir bakış açısı ve

beceriler kazandırdığı araştırmayı amaçlamışlardır. 8 öğrenci ile yapılan nitel çalışmada; çalışma yaprakları, geziye ait ses kayıtları, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve gezi sonrasında öğrencilerin yazdıkları tarihsel empatiye dayalı günlüklerden veriler elde edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda okul dışı öğrenme ortamı olarak müzelerin kullanılmasının öğrencilerde; sosyal bilgiler ve tarih eğitimi içinde yer alan bazı bilişsel kazanımları kazandırdığı, üst düzey becerileri ve barış ve emeğe saygı gibi değerlerin kazandırılmasına etki ettiği, değişim ve süreklilik kapsamında da bilim ve teknolojiye yönelik bilgileri fark etmelerine katkı sağladığı ve oyuncak müzelerini kendilerine katkı sağlayan ortamlar olarak nitelediklerine ulaşılmıştır.

Kısa (2012)'nin “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi (Afyonkarahisar Müzeleri)” başlıklı tez çalışmasında sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini, öğretmenlerin müze gezisi düzenlemekte yaşadığı sıkıntıları ve öğrencilerin müze gezilerine katılmama nedenlerine ilişkin görüşleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi Afyonkarahisar il merkezindeki ilköğretim okullarında farklı sosyal ve ekonomik özelliklere sahip 6., 7., ve 8. sınıf düzeylerinde müze gezilerine katılan 577, müze gezilerine katılmayan 423 öğrenci ile birlikte il merkezinde görev yapan 65 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırma veriler 4 form üzerinden toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda ise; öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında tutarlılıklar olduğu, kız öğrencilerin müze gezilerinden beklentilerinin daha fazla olduğu, müze gezilerine 8. sınıf öğrencilerinin daha az katıldığı, yılda üç kez ve daha fazla müzeye giden öğrencilerin çoğunun okul gezileriyle ve öğretmenleriyle müzeleri ziyaret ettikleri, ayrıca müze rehberiyle yapılan gezilerin daha verimli geçtiği, 11 yıl ve üstü kıdemli öğretmenlerin müze gezilerine daha fazla önem verdiklerine ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin gözünde sınıfların kalabalık olmasının müze gezisi için bir problem olduğuna ulaşılmıştır.

Yazıcıoğlu (2010)'nun “Sosyal Bilgiler Öğretiminde İstanbul'daki Bazı Tarihi Mekânların Kullanımı” başlıklı tez çalışmasında tarihi mekanlarda ve müzelerde yapılan öğretim etkinliklerinin başarıya ve kalıcılığa etkisi araştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda da 7. sınıf sosyal bilgiler dersi kapsamında Türk Tarihine Yolculuk ünitesi içerisinde yer alan Osmanlı Devleti Yeni Başkentinde konusu kapsamında deney grubu öğrencilerle İstanbul'daki bazı tarihi mekanlar ve

müzelerde öğretim yapılmış, kontrol grubu öğrencilerle ise geleneksel yöntemlerle öğrenme-öğretme süreç devam ettirilmiştir. İki grupta da süreç öncesinde ön test süreç sonrasında son test uygulanmıştır. Uygulama sonuçları SPSS programıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda tarihi mekan ve müzelerde öğretimin akademik başarıyı ve kalıcılığı arttırdığı ortaya çıkmıştır.

Çerkez (2011)'in “Sosyal Bilgiler Dersinde Müze Eğitime Dayalı Öğretim Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Tutumlarına Etkisi” başlıklı tezinde ilköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde müze eğitime dayalı öğretimin öğrencilerin derse yönelik tutumlarına ve akademik başarılarına etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç kapsamında da Kastamonu Merkez İlköğretim Okulu'nda bulunan 7. sınıflardan deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Gruplarda 28 kişi bulunmakta birlikte toplam 56 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Araştırmanın verileri kişisel bilgi formu, akademik başarı testi ve tutum ölçeği vasıtasıyla elde edilmiştir. Gerekli analizler SPSS programıyla yapılarak sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda müze eğitimi öğretim uygulamalarının kullanılmasının sınıf içi diğer öğretim yöntemlerine göre başarıyı arttırdığı ve öğrencilerin derse yönelik tutumlarında olumlu bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Karadeniz (2009)'in “Dünyada Çocuk Müzeleri ile Bilim, Teknoloji ve Keşif Merkezlerinin İncelenmesi ve Türkiye İçin Bir Çocuk Müzesi Modeli Oluşturulması” başlıklı tez çalışmasında dünya çapında çeşitli ülkelerin, öncelikli amacı eğitim olan ve izleyicilerinin eğitimini etkileyen çocuk müzeleri ve bilim, teknoloji ve keşif müzeleri incelenerek, Türkiye için bir çocuk müzesi modeli oluşturmak amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında da dünyadaki çocuk müzeleri ile bilim, teknoloji ve keşif merkezlerinin tarihçeleri, koleksiyon içerikleri, tasarladıkları sergiler ve eğitim etkinlikleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Yapılan inceleme bulgularından yola çıkılarak, dünyadaki örnekler göz önüne alınarak çocuk ve gençlerin kültürel kimliğe sahip çıkan, evrensel değerlere saygılı, araştıran, sorgulayan ve bilimin takipçisi bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlayan müzelerin Türkiye için önemli bir ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır.

Akyürek (2011)'in “İlköğretim 1. Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Müze Eğitiminin Tarih ve Kültür Bilinci Oluşturmasındaki Önemi” başlıklı tez çalışmasında ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinde tarih ve kültür bilincinin hangi boyutlarda olduğunu, tarihi eser, müze gibi kavramlara ne kadar yakın olduklarını



ve bu kavramlardan ne anladıklarını, tarihe bakış açılarını ve bunun derinliklerini saptamayı ve elde edilecek verilerden yola çıkılarak disipline dayalı sanat eğitimi çalışması yapılarak tarih ve kültür bilincinin oluşturulması amaçlanmıştır. Araştırmanın örnekleme random yolu ile seçilerek; ön test, müze etkinliği, uygulama ve son test şeklinde yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin araştırma başlangıcında müze kavramı ve tarihi eser kavramlarında çok eksiklikleri olduğu, öğrencilerin görsel sanatlar ve müze arasında ilişki kuramadığı, daha önce müze ziyareti yapmadıklarına ulaşılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda ise müze ve tarihi eserler hakkında bilgilerini genişlettikleri görülerek, öğrencilerin tarih ve kültür bilincinin oluşturulmasına yönelik ileride yapılabilecek hususlara dikkat çekilmiştir.

Epik (2004)'in "Müzelerin Lise Öğrencilerinin Tarih Dersi Başarıları ve Hatırda Tutma Becerileri Üzerindeki Etkileri" başlıklı tez çalışmasında; müzeciliğin tarihsel gelişimine ışık tutmak, müzelerin eğitici rollerini ortaya koymak, müze gezilerinin ve müzede uygulanan eğitsel etkinliklerin lise öğrencilerinin tarih dersi başarılarına ve hatırd tutuma becerilerine etkisini araştırmak amaçlanmıştır. 2003-2004 eğitim öğretim yılının 2. yarısında uygulanan çalışmaya İzmir Güzelbahçe İMKB Endüstri Meslek Lisesinin 9. sınıf öğrencilerinin katılımıyla tarih derslerinde yapılmıştır. Deney grubu öğrenciler müzelere özgü öğrenme öğretme yöntemleriyle etkinlikler sürdürürken, kontrol grubu öğrenciler geleneksel yöntemlerle öğretime devam etmişlerdir. Sonrasındaysa başarı testi uygulanarak veriler elde edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda müzelerin görevlerine topluma estetik duygusunu kazandırması, geçmişin, bugünün ve geleceğin açıklanması ve halkı eğitmesi de girdiği görülmüştür. Müzelerin tarih derslerinde kullanılmasının öğrencilerin başarısını arttırdığı, bilişsel becerilerini geliştirdiği ayrıca kalıcılık düzeyini de arttırdığı ortaya çıkmıştır.

Türkan ve Gündoğdu (2015)'nin "Öğrenci, Öğretmen ve Müze Çalışanı Görüşleri Doğrultusunda Çocuk Müzesi Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyleri: Ankara Çocuk Müzesi Örneği" başlıklı çalışmalarında ülkemizde ilk defa 2011 yılında kurulmuş olan Ankara Çocuk Müzesi'ne ilişkin öğrencilerin, öğretmenlerin ve müze çalışanlarının pedagojik algılarını araştırmayı amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda Aydın ilinden seçilen bir ortaokuldan öğrenciler, öğretmenler ve veliler Ankara Çocuk Müzesinin Ziyaret etmişlerdir. Araştırma kapsamında müze web sitesinde yer alan kazanımlara ilişkin farkındalık anketi, ziyaret öncesinde ve

sonrasında uygulanmış ayrıca çocuk müzelerinden beklentilere yönelik görüşmeler yapılmıştır. Ön test ve son test olarak yapılan anket sonuçları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı çıkmasa da öğrencilerin ziyaret sonrası yapılan test puanı ortalamaları daha yüksek çıkmıştır. Görüşme yapılan öğretmenler müze çalışmalarının farkındalığı arttırarak yapılandırmacıkta önemli bir katkısı olacağını düşündükleri, müze çalışanları ise müzelerindeki koleksiyonların okul kazanımları doğrultusunda olduğunu, müzelerin çocuk gelişimine olumlu etkileri olduğunu, çocuklar üzerinde müzelerin eğitsel katkıları olduğu, çocuk müzelerini ziyaret edenleri müze öncesi beklentileriyle ziyaret sonrası düşüncelerinin uyduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmaya katılan veliler ise müzelerin çocukların bilime olan ilgilerini arttırdığını, kalıcı öğrenmelerini desteklediğini ve bireysel gelişimlerini arttırdığını ifade etmişlerdir.

Aktekin (2008)'in “Müze Uzmanlarının Okulların Eğitim Amaçlı Müze Ziyaretlerine İlişkin Görüşleri” başlıklı çalışmasında okulların eğitim amaçlı yaptıkları müze ziyaretlerinin durumunu müze uzmanlarının görüşlerinden yola çıkarak tartışmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda da Ankara ve Ahlat'taki 4 farklı müzenin eğitimden sorumlu uzmanlarıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda tüm uzmanlar müzelerin eğitsel işlevi olduğuna inandıkları, müzelerin ve tarihi eserlerin eğitimde daha etkin kullanılabilmesi için bu konuda ve müzelerin imkânları konusunda öğretmenlerin bilgilendirmesi gerektiği, tarih öğrencilerine veya aday öğretmenlere yönelik müzelerin çalışma yapmalarına teşvik etmeleri gerektiği ayrıca müzelerin daha ilgi çekici ve cazip hale getirilmesi gerektiğine ulaşılmıştır.

Başcı (2012)'nin “Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Öğretmen Görüşüne Göre İncelenmesi” başlıklı tez çalışmasında beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda karma yöntem kullanılarak, Erzurum il merkezindeki 441 5. Sınıf öğretmeni çalışmanın nicel boyutuna katılırken, nitel boyutunda il merkezindeki 27 5. Sınıf öğretmeni katılmıştır. Nicel boyuttaki araştırmada değer eğitime yönelik görüş ölçeği uygulanırken, nitel boyutta yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda değerler eğitime yönelik görüş ölçeği farklı değişkenlere göre analiz edilmiştir. Nitel boyutuna bakıldığında öğretmenlerin değeri toplum düzenini sağlayan ve toplum tarafından onaylanmış davranış kalıpları olarak, ahlaki kalıplar, gelenek, örf-adet ve kültürel özellikler olarak

tanımladıkları, ayrıca öğrencilere kazandırılması gereken en önemli değerlerin dürüstlük, saygı ve sorumluluk olduğunu belirtmişlerdir. Değer kazandırmada karşılaşılan sorunların başında aileden kaynaklanan sorunlar geldiğini belirtmişlerdir. Öğretmenin öğrenciye model olması gerektiği, aile ile iş birliği içinde olmaları ve eğitim öğretim sürecini yönlentmeleri gerektiğine ulaşılmıştır. Programın değer kazandırmada yetersiz buldukları, ayrıca en çok kazandırmakta güçlük çekilen değerlerin sorumluluk olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Can (2008)'in "Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri" başlıklı tez çalışmasında dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi ile ilgili yaptıkları uygulamalara ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma 2007 – 2008 eğitim öğretim yılında Ankara ili Çankaya merkez ilçesindeki seçilmiş 102 sınıf öğretmeni ile yapılmıştır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda öğretmenlerin en çok sorumluluk değerine yönelik etkinlikler yaptığı, öğretmenlerin tekin, model alma, empati kurma ve değer aydınlatması gibi değer kazandırma yollarını aktif bir şekilde kullandıkları, değerlerin kazandırılma durumunun değerlendirmesini gözlem, örnek olay, tartışma, soru cevap ve velilerle görüşmeler yapılarak anlaşıldığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin cinsiyetiyle değer eğitimi uygulamaları arasında fark olduğuna ulaşılmıştır.

Yığittir (2009)'in "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4. ve 5. Sınıf Değerlerinin Kazandırılma Düzeyi" başlıklı tez çalışmasında 4. ve 5. Sınıf düzeylerde random yöntemiyle seçilen değerlerin kazanılma düzeyleri ve farklı değişkenlerin değerlerin kazanılmasındaki etkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda iki sınıf düzeyi içinde ayrı ayrı dördümlük likert ölçeği geliştirilmiştir. Ayrıca elde edilen nicel veriler nitel verilerle desteklenmiştir. 2008 – 2009 eğitim öğretim yılında yapılan çalışmaya Ankara Merkez ilçelerden random yöntemiyle seçilmiş sekiz okuldan toplam 1245 beşinci sınıf, 1315 altıncı sınıf öğrencisi ve 34 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Nicel veriler SPSS programı ile analiz edilirken, nitel veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin 4 ve 5. Sınıf düzeyinde sosyal bilgiler öğretim programındaki değerlerden "bilimsellik" ve "estetik" değerlerini "Genellikle katılıyorum"; "doğa sevgisi, temizlik, yardımseverlik, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, çalışkanlık, tarihsel mirasa duyarlılık, çalışkanlık, dayanışma, akademik dürüstlük, doğal çevreye duyarlılık" değerlerini ise

“Tamamen katılıyorum” düzeyinde kazandıkları ortaya çıkmıştır. Bağımsız değişkenler düzeyinde de farklılaşmalar olduğu görülmüştür. Nitel araştırma sonucunda ise öğretmenlerin değer eğitimi sosyal bilgiler öğretim programı içerisinde bulunmasını olumlu buldukları; tartışma, telkin, eleştirel yaklaşım, görsel materyal kullanımı ve anlatım tekniklerini kullandıkları; Değer eğitiminde daha çok medya, aile ve toplumun etkilerinden kaynaklanan olumsuzluklar yaşadıkları, ders kitaplarında değerler eğitimine yeterince yer verilmediğini düşündükleri, değer eğitimi sonrasında öğrencilerde olumlu davranış değişimleri görüldüğü tespit edilmiştir.

## **1.6. Yöntem**

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, verilerin toplanması, verilerin analizi bölümlerine yer verilmiştir.

### **1.6.1. Araştırmanın Deseni**

Bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Çalışmanın deseni olgubilim (fenomonoloji) olarak belirlenmiştir. Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78). Ayrıca olgubilim/fenomenoloji deseni, araştırmacının katılımcılar tarafından tanımlanmış şekliyle bir fenomenle ilgili çeşitli deneyimlere sahip bireylerin deneyimlerinin özüne ulaşılmasıyla sonuçlanır (Creswell, 2014: 14). Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerine ulaşmaya çalışılan bu çalışmada bir fenomen olarak müze seçilmiştir.

Olgubilim deseni, nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer almaktadır ve nitel araştırmalarda psikolojik ölçümlere ve sosyal olaylarla ilgili nicel araştırma yöntemlerine göre daha derinlemesine bilgi sahibi olunmasını sağlar, ayrıca nitel araştırmalar geleneksel araştırma yöntemleriyle cevap bulunması zor olan sorular için gereklidir (Büyüköztürk vd., 2014). Ayrıca nitel araştırmalar çoğunlukla süreci algılama açısından daha güçlüdür (Punch, 2005). Çünkü nitel araştırmalarda amaç derinlemesine betimleme, yorumlama ve aktörlerin bakış açısını anlamadır.

Olgubilim araştırmasında odaklanılan olgular yaşadığımız dünyadaki olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar olabilmektedir.

Bunlar günlük hayatımızda bize yabancı olmayan olgular olabilir ancak bu durum bizim onu tam anlamıyla anladığımızı göstermemektedir. Bu gibi durumlar olgubilim yöntemine uygun bir zemindir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78). Müzelerin değer kazandırmada rol oynadığı düşüncesi çoğu alan uzmanı ve öğretmen tarafından kabul edilmektedir ancak bu durumun ayrıntıları derinlemesine bilinmediği için kesin bir bilgi verilememektedir. Bu durumu derinlemesine ortaya çıkarabilmek amacıyla da bu çalışmanın olgubilim deseni ile yapılmasının uygun olduğu düşünülmüştür.

Araştırma kapsamında sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerini ayrıntılı bir şekilde belirlememize yardımcı olacak nitel verileri elde etmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Kaydedilen görüşmeler yazıya dökülerek incelenmiştir. Sınıf öğretmenlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır.

### **1.6.2. Çalışma Grubu**

Araştırmanın çalışma grubu için 2015 – 2016 eğitim öğretim yılında Aydın ili Efeler ilçesindeki merkez ilkokulları arasından amaçsal örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme kullanılarak elde edilmiştir. Amaçsal örnekleme; derinlemesine inceleme yapabilmek için araştırmanın amacına uygun ve aynı zamanda bilgi açısından zengin durumların seçilerek araştırmaya dahil edilmesidir (Patton,1997). Ölçüt örnekleme ise bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulabilir. Ölçütü karşılayan birimler, nesnelere, olaylar vb. örnekleme dâhil edilir (Büyüköztürk vd. 2014).

Bu araştırmada ölçüt örnekleme almak amacıyla belirlenen ölçüt, sınıf öğretmenin daha önceden öğrencilerini müze gezisine götürmüş olması olarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemi derinlemesine bir araştırma yapılmak istediğinde kullanılabilir (Büyüköztürk vd., 2014). Araştırma kapsamında da olgubilim deseninden istenilen verimin alınabilmesi ve sağlıklı veriler elde edilebilmesi açısından ölçüt örnekleme yönteminin uygun bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenen öğretmenler içerisinde gönüllük esasına göre görüşme talebinde bulunularak 20 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Çalışma grubuna ilişkin veriler tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.1. Sınıf Öğretmenlerine Ait Veriler

Öğretmenin Kodu	Mezun Olduğu Üniversite	Yaşı	Cinsiyeti	Çalıştığı Kurum (Devlet / Özel)
Ö.1	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	50	Erkek	Devlet
Ö.2	Akdeniz Üniversitesi	55	Erkek	Devlet
Ö.3	Uludağ Üniversitesi	49	Kadın	Devlet
Ö.4	Anadolu Üniversitesi	49	Kadın	Devlet
Ö.5	Uludağ Üniversitesi	50	Erkek	Devlet
Ö.6	Anadolu Üniversitesi	49	Erkek	Devlet
Ö.7	Akdeniz Üniversitesi	50	Kadın	Devlet
Ö.8	Anadolu Üniversitesi	53	Erkek	Devlet
Ö.9	Uludağ Üniversitesi	31	Erkek	Devlet
Ö.10	Ege Üniversitesi	45	Kadın	Devlet
Ö.11	Gazi Üniversitesi	25	Erkek	Devlet
Ö.12	Gazi Üniversitesi	33	Erkek	Devlet
Ö.13	Trakya Üniversitesi	50	Erkek	Devlet
Ö.14	Gazi Üniversitesi	32	Kadın	Devlet
Ö.15	Trakya Üniversitesi	35	Erkek	Devlet
Ö.16	Uludağ Üniversitesi	40	Kadın	Devlet
Ö.17	Anadolu Üniversitesi	41	Erkek	Devlet
Ö.18	Trakya Üniversitesi	53	Erkek	Devlet
Ö.19	Ege Üniversitesi	46	Kadın	Devlet
Ö.20	Anadolu Üniversitesi	50	Erkek	Devlet

Tablo 1.1’de araştırma kapsamında görüşmelere katılan 20 sınıf öğretmenine ait bilgiler yer almaktadır. Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan tüm sınıf öğretmenlerinin devlet okulunda görev yaptığı görülmektedir. Araştırmaya katılan 20 sınıf öğretmenin 7’sinin kadın, 13’ünün erkek olduğu görülmüştür. Çalışmaya katılanların çoğunluğunun orta yaş ve üzeri öğretmenler olduğu görülmektedir.

### 1.6.3. Verilerin Toplanması

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmanın verilerinin elde edilmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşme insanların bakış açılarını deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan, oldukça güçlü bir yöntemdir (Bogdan ve Biklen, 1992: Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005). Görüşmelerin verimli bir şekilde amaç ve alt amaçlara hizmet edebilmesi için ve nitel araştırmanın doğasına uygun bir şekilde yapılabilmesi için görüşme soruları şu aşamalardan geçirilerek hazırlanmıştır:

1. Araştırmacı tarafından literatür taraması, alan uzmanlarıyla görüşmeler ve alandaki benzer olabilecek çalışmalar göz önünde bulundurularak sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin düşünce ve deneyimlerini ortaya çıkarmak amacıyla tümevarımcı bir rol izlenmiş ve taslak görüşme soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan sorulardan 1. soru katılımcıların kendilerini tanıtmalarına yönelik, diğer sorular ise araştırmaya yöneliktir. Görüşmenin başlangıcında öğretmenlerin kendilerini tanıtmalarına yönelik bir soruya yer verilerek rahatlamaları ve görüşmede kendilerini rahatça ifade edebilecekleri bir ortam oluşturulmaya çalışılmıştır.
2. Hazırlanan görüşme soruları daha sonra değerler eğitimi alanında çalışmaları bulunan ve bu alanda çalışan 3 alan uzmanına ve soruların anlaşılabilirliği ve Türkçe dil kurallarına uygunluğu açısından incelenmesi amacıyla da 1 dil uzmanı olmak üzere toplam 4 uzmanın görüşüne sunulmuştur.
3. Uzmanlardan alınan dönütler üzerine sorular tekrardan gözden geçirilerek 15 olarak hazırlanan taslak sorular düşürülerek 11'e indirilmiştir. Aynı amaca hizmet ettiği düşünülen 3'er soru birleştirilerek iki soruda verilmiştir. Ayrıca Türkçe anlam bozukluğuna yol açan sorular Türkçe uzmanının önerileri doğrultusunda yeniden gözden geçirilerek düzenlenmiştir.
4. Araştırma öncesinde soruların anlaşılabilirliği ve bu doğrultuda amaca hizmet edip etmediği konusunda dönütler alabilmek amacıyla ön uygulamalar yapılmıştır. Ön uygulama yapmak amacıyla 4 öğretmenle daha önceden tarih belirlenerek uzman görüşüyle düzenlenen sorular üzerinden yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan ön

uygulamalarda görüşmelerin yaklaşık olarak 25 – 30 dakika arasında sürdüğü görülmüştür.

5. Ön uygulamalarda öğretmenlerin soruların açık ve anlaşılabilir olup olmadığı, akıllarına soru işareti bırakan hususların bulunup bulunmadığı da belirlenmeye çalışılmıştır, ayrıca öğretmenlerin soruları cevaplandırmada güçlük çekip çekmedikleri değerlendirilmiştir. Araştırmacı ön uygulamaya katılan kişilerin sorulardan anladıkları ile araştırma kapsamında anlaşılmasını bekledikleri anlamları karşılaştırmıştır. Yapılan bu karşılaştırmada ön uygulamaya katılan öğretmenlerin soruları doğru bir şekilde algıladığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç doğrultusunda da ön uygulamaya ilişkin sonuçlar uzman görüşüne tekrardan sunulmuş araştırma sorularının son hali verilmiştir. Ancak bazı görüşmelerde ilave olarak daha derinlemesine bilgi edinmek amacıyla sorularda yöneltilmiştir.

Görüşmeler 2015 – 2016 eğitim öğretim yılının sonunda öğretmenlerin mesleki çalışmalarını yürüttüğü haziran ayı içerisinde yapılmıştır. Görüşmelerin bu tarihlerde yapılması hem öğretmenler için hem de araştırmacı için uygun olduğu düşünülerek belirlenmiştir. Araştırma verilerinin toplamak amacıyla görüşmeler okul idaresinin tahsis ettiği, sessiz ve sakin bir ortamda yapılmıştır. Görüşmeler öncesinde katılımcılara kişisel bilgilerinin gizli kalacağı, elde edilen verilerinde sadece bilimsel amaçla kullanılacağı, görüşmenin amacı ve görüşme süreci konusunda bilgilendirme yapılmıştır. Ayrıca görüşmelerde verileri tam ve eksiksiz olarak elde edebilmek amacıyla ses kaydı alınacağı da belirtilerek gerekli izin kişiden alınmıştır. İstemeleri halinde araştırmanın sonucunun kendileriyle paylaşılabilceği de belirtilmiştir.

Araştırmada nitel veriler; sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerini ayrıntılı bir şekilde ortaya çıkarmak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak elde edilmiştir. Görüşmelerin tamamı nitel araştırmalar dersi alan araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

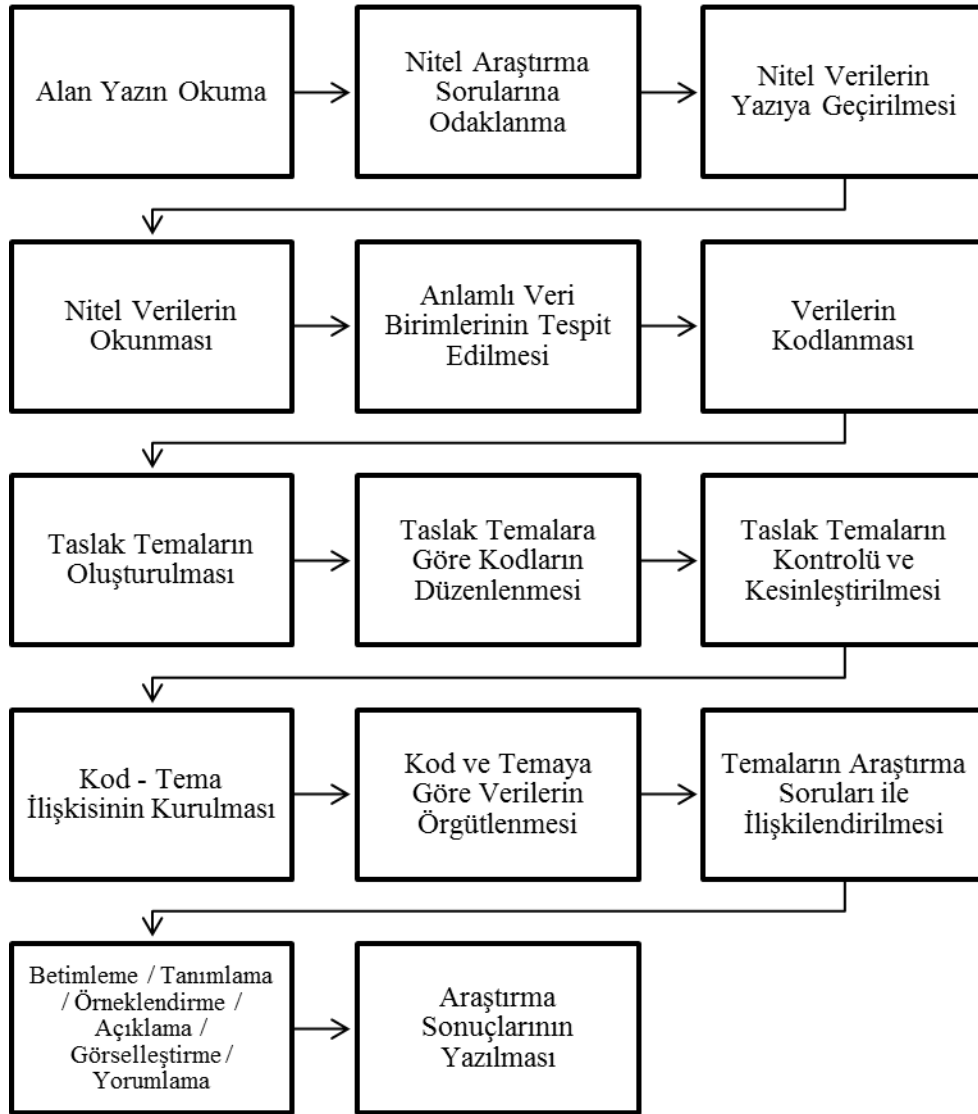
Görüşmeler ses kaydına alınırken araştırmacı da önemli noktalar da alan notları tutmuştur. Görüşmeler sırasında öğretmenlerin konu ile ilgili farklı deneyimlerini anlatmaları teşvik edilmiştir. Bu deneyimler araştırmanın sonuçlarının daha sağlıklı bir şekilde orta çıkmasına yardımcı olmuştur. Yapılan görüşmelerin 20 – 50 dakika arasında olduğu görülmüştür. Görüşmeler yapıldıktan



sonra günlük 2'ser saatlik çalışmalarla 35 günde yapılan görüşmeler yazıya geçirilmiştir. Araştırmacı tutmuş olduğu alan notları ile görüşmelerin aynı doğrultuda olup olmadığını kontrol etmiştir.

#### **1.6.4. Verilerin Analizi**

Olgubilim çalışmalarında verilerin analizi yaşantıları ve bunların anlamlarını ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu kapsam da bu çalışmada yapılan görüşmeler yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirir ve önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkmasına olanak sağlar (Yıldırım ve şimşek, 2013). İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır (Büyüköztürk vd., 2014). McMillan ve Schumacher (2014) nitel veri analizi sürecini şu şekilde belirtmektedir.



Şekil 1.1. Nitel Veri Analizi Süreci

McMillan ve Schumacher (2014)'da şekilde ayrıntılı bir şekilde belirttiği nitel veri analiz sürecini şu şekilde özetleyebiliriz; içerik analizinde temelde yapılan işlem, benzer verilerin belirli kavramlar ve temalar etrafında toplanması ve bunların okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlanmasıdır. Bu doğrultuda nitel veri analizi dört aşamada yapılmaktadır: verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması

ve yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışma kapsamında öncelikle yarı yapılandırılmış görüşmelere ait ses kayıtları yazıya geçirilmiştir. Görüşmelerin analizine başlamadan önce ise oluşturulan görüşme formları sıralanarak (Ö, 1) / (Öğretmen, 1) şeklinde numaralandırılmıştır. Araştırmanın analizinde güvenilirliği sağlamak amacıyla araştırmacı ile birlikte başka bir araştırmacı daha aynı veri seti üzerinde bağımsız olarak kodlama yapmıştır. Daha sonra kodlayıcılar arasında güvenilirlik analizi yapmak amacıyla Miles ve Huberman (1994)'ın  $Güvenirlik = \left[ \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} \right] \times 100$  formülünden hesaplanarak 0.79 olarak elde edilmiştir. Kodlama güvenilirliğinin en az %70 olması gerektiği (Miles ve Huberman, 1994, s. 64) düşünüldüğünde, elde edilen değer (%79) kodlamanın güvenilir biçimde gerçekleştirildiğini göstermektedir. Daha sonra görüş birliğine varılan kodlara göre veriler tekrar okunmuştur. Elde edilen kodlar anlam bakımından benzerlik ve yakınlıklarına göre sınıflandırılmış ve bu sınıflandırma sonucunda tema ve alt temalara ulaşılmıştır. Elde edilen veriler bulgu ve sonuçların açıklanmasında doğrudan yapılan alıntılarla desteklenmiş ve yorumlanmıştır.

#### **1.6.4.1. Verilerin kodlanması**

İçerik analizinin ilk aşaması elde edilen verilerin kodlanması aşamasıdır. Kodlama sürecine başlamadan önce elde edilen veriler araştırmacı ve başka bir araştırmacı tarafından araştırmanın amacına ve kavramsal çerçevesine dikkate ederek birkaç defa okunmuştur. Araştırma verilerin kodlanmak amacıyla önceden herhangi bir kod listesi oluşturulmamıştır, verilerin analizi sırasında ortaya çıkarılan kavramlara göre kodlamalar yapılmıştır. Yapılan kodlamalarda tümevarımcı bir analiz yapılmıştır.

Kodlama işleminde, araştırma açısından önemli olduğu düşünülen bir kelime ya da bir cümleye anlamlı isimler verilmiştir. Kodlama işleminin tamamlanmasından sonra kodlarla ilgili temaların bulunması için kodlar konuyla ilgili temalara göre kategorize edilmiştir. Araştırma kapsamında yapılan örnek bir kodlama işlemi aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Tablo 1.2. Nitel Veri Kodlama Örneği

Yazılı Doküman (Ö, 4)	Kodlama
<p><u>Müze bir milletin ya da bir geçmişin süzüle süzüle topladığı ve işte ben bunları yaşadım görün diye bize bıraktığı mirastır. Müze binlerce yıllık tarihin özünün kaldığı noktadır. Müze sanattır. Müze kültürdür. Birikimdir.</u></p>	<p>Miras</p> <p>Tarihsel bilgi</p> <p>Kültürel bilgi</p>
Yazılı Doküman (Ö, 12)	Kodlama
<p><u>Müze eskiden yaşamış uygarlıkların, medeniyetlerin yaşantılarını, kullandıkları araç gereçleri hakkında bize bilgi verir. Paralarla olsun, kullandıkları kap kaçaklarla olsun, silahlar vb. her şey hakkında bilgi edinmemizi sağlıyor müzeler, yani geçmişimize ışık tutuyor</u></p>	<p>Kültürel bilgi</p> <p>Tarihsel bilgi</p>
Yazılı Doküman (Ö, 7)	Kodlama
<p><u>Müze geçmişimizi ifade eder. Geçmişini bilmeyen bir insan bir çocuk geleceğe emin adımlarla yürüyemeyeceğini düşünüyorum. Özellikle sanat eserleri olsun, eski sanatları, kültürü, eski insanların nasıl yaşadığını gösterir, ürünlerini, neler yiyip içtiklerini, eğitim seviyesini gösterir yani bakmasını bilene o kadar çok geçmişle ilgili ipuçları vardır. İşte bizde buralara sık sık öğrencilerimizi götürüyoruz ki geçmişte bizden önce buralarda yaşamış olan insanların yaşam tarzlarını fikir edinsinler, günümüzü buna uyarlasınlar diye. Daha çok yaygınlaşması lazım.</u></p>	<p>Tarihsel bilgi</p> <p>Kültürel bilgi</p>

#### **1.6.4.2. İlgili temaların bulunması**

İçerik analizinin ikinci aşamasında elde edilen kodlardan yola çıkılarak verileri genel düzeyde açıklayabilen ve kodları belirli kategoriler altında toparlayabilen temaların bulunması işlemi gelmektedir. Temaları bulabilmek için öncelikle her görüşme sorusuna ilişkin belirlenen kodlar bir araya getirilerek incelenmiştir. Bu incelemede kodlar arasındaki ortak yönler bulunmaya çalışılmış ve kodlar tema olarak düzenlenmiştir, bu şekilde de tematik kodlama yapılmıştır. Bu aşamada birbiriyle ilişkili olan kodlar bir araya getirilerek araştırmanın temalarına ulaşılmıştır.

#### **1.6.4.3. Bulunan kod ve temaların organize edilmesi (örgütlenmesi)**

Araştırmanın ilk aşamasında yapılan ayrıntılı kodlamalar yapıldıktan sonra ikinci aşamada elde edilen tematik kodlama ile veriler, sistematik bir şekilde düzenlenerek verilerin tanımlanmasını, açıklanmasını ve yorumlanmasını sağlayacak bir şekilde düzenlenmiştir. Daha sonra veri setinden elde edilen alt temalar anlam bütünlüğünü sağlayacak şekilde üst temalandırmaya gidilmiştir. Kodların ve temaların organize edilmesiyle toplamda 7 ana tema başlığı altında 25 alt temaya ve bu temaları oluşturan 126 kod ortaya çıkmıştır.

#### **1.6.4.4. Nitel bulguların yorumlanması ve raporlaştırılması**

İçerik analizinin son aşamasında elde edilen bulgular araştırmacı tarafından tanımlanmış, yorumlanmış ve böylelikle bazı sonuçlar çıkarılarak elde edilen verilerin analizi tamamlanmıştır.

Yorumlama aşamasında veriler arasında neden sonuç ilişkileri ve bağlantılar kurulmuştur. Olgular arasında göndermeler yapılmış, bulgular ile ilgili kestirimlere gidilmiştir. Bu kestirimlerde doğrudan yapılan alıntılarla desteklenmiştir. Doğrudan alıntılarda vurgulayıcı olduğu düşünülen ifadeler açıklanmıştır. Ayrıca literatürdeki bilgiler ile ilgili alıntılar yapılması ve yorumlamaların literatüre dayandırılması araştırma sürecini güçlendirmiştir. Elde edilen bulgular benzer araştırma sonuçlarıyla desteklenmiştir.

Yorumlama ve raporlaştırma kısmında yapılan alıntılarının seçiminde; temayı açıklayabilecek nitelikte olmasına, kodlar ile uyumlu olmasına ve diğer görüşmeciler tarafında da tekrarlanabilir olmasına dikkat edilmiştir.

#### 1.6.4.5. Geçerlik ve güvenilirlik

Araştırma kapsamına yapılan çalışmalar geçerlik ve güvenilirlik göz önünde bulundurularak planlanmış ve sürdürülmüştür.

Araştırmada toplanan veriler ayrıntılı olarak raporlaştırılmıştır, sonuçlara nasıl ulaşıldığı araştırmacı tarafından ayrıntılı olarak açıklanmıştır, ayrıca görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013)'in de belirttiği gibi iki tür geçerlik vardır. İç geçerlik ve dış geçerlik açısından yapılan çalışmayı değerlendirdiğimizde şunları belirtebiliriz:

Araştırmanın iç geçerliğini sağlamak amacıyla;

- Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları uygulama öncesinde literatür taranarak ve ilgili alan uzmanlarının da görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Böylelikle görüşme soruları ile literatür arasında tutarlılık sağlanmıştır.
- Sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmeler, öğretmenlerin kendilerini rahat hissedecekleri ve soruları içtenlikle cevaplayabilecekleri bir ortamda yüz yüze olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca görüşmelerde öğretmenlerin görüşleri araştırmacı tarafından geri bildirim verilerek teyit edilmesi sağlanmıştır.
- Ses kayıt cihazı ile kayıt edilen görüşmeler araştırmacı ve başka bir araştırmacı tarafından tekrar tekrar dinlenerek analiz edilmiş ve araştırmacı tarafından yazılı doküman haline getirilmiştir. Yazılı hale getirilen tüm görüşmeler hem araştırmacı ve başka bir araştırmacı tarafından ses kaydı ile kontrol edilip, farklı zamanlarda tekrarlar şeklinde okunarak nitel veri kod listesi ve temalar oluşturulmuştur. Elde edilen bulguların anlamlı bir bütün olup olmadığı danışman eşliğinde incelenmiştir.
- Araştırma kapsamında elde edilen bulgular sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak verilmiştir. Verilen doğrudan alıntıların, belirlenen kod ve temalarla ilgili ve onları açıklayacak özellikle olmasına dikkat edilmiştir.
- Araştırma bulgularında tutarlılığın sağlanması içinde belirlenen tema ve alt temaların kendi arasındaki ilişkisi ve her bir temanın diğer temalarla

ilişkisi kontrol edilerek anlamlı bir bütün olup olmadığı değerlendirilmiştir.

Araştırmanın dış geçerliğini sağlamak amacıyla;

- Araştırmanın yöntem bölümünde; araştırmanın deseni, araştırmanın örnekleme, örnekleme yöntemi, verilerin toplanması süreci ve verilerin analizi ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir.
- Araştırma sonuçlarında doğrudan alıntılara yer verilerek araştırma soruları ile tutarlılığı teyit edilmiştir.
- Araştırmada elde edilen bulgular, benzer araştırmaların bulguları ile karşılaştırma yapılabilecek şekilde verilmiştir.
- Araştırma kapsamında amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak dış geçerliğe katkı sağlanmıştır.

Nitel araştırmalarda güvenilirlik, elde edilen araştırma sonuçlarının ne derece tekrar edilebilirliği ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yapılan araştırma kapsamında iç ve dış güvenirligi sağlamak amacıyla yapılanları şu şekilde belirtebiliriz:

Araştırmanın dış güvenirligini sağlamak amacıyla;

- Araştırmanın amacı ve önemi sınıf öğretmenlerine ayrıntılı bir şekilde açıklanmış ve bu şekilde araştırmacıya karşı güven duymaları sağlanmıştır. Ayrıca araştırmacının da öğretmen olması, çalışmaya katılan öğretmenlerin araştırmacıya karşı güven duygusunun gelişmesine olumlu bir etkisi olmuştur.
- Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin mezun oldukları üniversiteleri, yaş, cinsiyet ve çalıştıkları kurumun niteliği verilmiştir.
- Araştırma sürecinin ve verilerin analizinin nasıl olduğu ayrıntılı bir şekilde araştırmanın yöntem bölümünde açıklanmıştır.
- Araştırma sonuçları, benzer araştırmaların sonuçları ile karşılaştırılmış, literatür ile desteklenerek uygun bir şekilde tartışılmış ve bulguların yorumlanması bölümünde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Ayrıca araştırma süresince elde edilen veriler, kodlamalar ve dokümanlar gerektiğinde incelenmek üzere araştırmacı tarafından kayıt altına alınmıştır.

Araştırmanın iç güvenilirliğini sağlamak için;

- Nitel verilerin toplanması amacıyla hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları ilgili literatür taranarak oluşturulmuş, danışman ve uzman görüşü alınarak sorulara son hali verilmiştir.
- Sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde tüm öğretmenlere benzer bir şekilde sorular yöneltilmiş ve kayıt altına alınmıştır.
- Veriler ses kayıt cihazı ile kayıt edilerek veri kaybı önlenmeye çalışılmıştır, ayrıca araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular yorum yapılmadan sunulmuştur
- Elde edilen veriler doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur.
- Araştırmacının yapmış olduğu kodlama ve temalar, aynı veriler üzerinde başka bir araştırmacı tarafından da yapılan kodlama ve temalarla benzerlik ve farklılıklar açısından karşılaştırılarak, kodlama ve temalardaki benzerliği % 70 ve üzeri tutarlılıkta olması kontrol edilmiştir.
- Verilerin toplanma ve analizi süreci ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Yapılan tüm bu çalışmaların araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğine olumlu bir etki ettiği düşünülmektedir.

#### **1.6.4.6. Araştırmacının rolü**

Araştırmacının araştırma sürecindeki rolünü, konumunu açık bir şekilde tanımlaması araştırmanın güvenilirliği açısından önem arz etmektedir. Araştırmacının kendi konumu ile ilgili yapacağı açıklamalar, aynı konuda çalışacak olan diğer araştırmacılara ne tür roller üstlenmeleri gerektiği konusunda fikir verecektir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmacının 2 yıllık öğretmen olması ve daha önce aynı veri toplama tekniğiyle çalışmalar yapması sahada yaptığı çalışmalarda deneyimlerinden faydalanmasını ve bunun yanında bilgi, beceri ve tutum elde etmesini sağlamıştır. Araştırmacının daha önce benzer çalışmalar yürütmesi veri toplama sürecini kontrol etmesinde ve öğretmenlerle iletişim kurmasında kolaylık sağlamıştır. Görüşmelere başlamadan önce araştırmanın amacı, önemi ve araştırmanın nasıl yürütüleceği konusunda yapılan ayrıntılı açıklamalar öğretmenlerin görüşmelerde içten ve samimi cevaplar vermesinde olumlu bir etkisi olmuştur. Görüşmelerin sessiz, sakin ve gürültüsüz bir ortamda bire bir yapılması görüşülen kişinin dikkatinin dağılmasını ve kendini açık bir şekilde ifade etmesini sağlamıştır. Görüşmeler sırasında öğretmenlere



yönlendirilen sorularda yönlendirici olmamaya dikkat edilmiştir. Ayrıca araştırma sorularına karşılık alınan cevaplarda cevapların doğru anlaşılabilirliği açısından geri bildirimlerde bulunulmuştur. Ama bu esnada sorulara verilen cevaplar hakkında kendi görüşlerini bildirmekten ve yorum yapmaktan kaçınılmıştır.

## 2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

### 2.1. Değer

#### 2.1.1. Değer Nedir?

Eğitim insan için büyük bir önem arz etmektedir. Öyle ki insanın doğumundan itibaren eğitimde başlamaktadır. Bu şekilde insan tarih boyunca eğitilmiş ve eğitime de devam edilmektedir. Her dönemde insana ve insanın eğitimine hep ayrı bir önem verilmiştir. Eğitim her zaman daha iyi bir boyuta taşınmaya çalışılmıştır. Eğitim ve öğretim esas olarak bilgi kazandırmaya ve meslek edindirmeye yönelik roller üstlenmiş gibi görünse de insan davranışlarının, karakterinin ve kişiliğinin oluşturulması içinde önemli bir role sahip sahiptir (Ulusoy ve Dilmaç, 2015). Yani eğitim sadece bilişsel alana değil duyuşsal alana da hizmet etmeye çalışmaktadır. Bu şekilde karakter, davranış ve kişilik yapısı olarak donanımlı bireyler yetiştirilerek kültürel anlamda da gelişmiş bir toplumun oluşmasına katkı sağlanacağı muhtemeldir.

Eğitimin duyuşsal anlamdaki hedeflerine bakıldığında ilk akla gelen konulardan biri de değerlerdir. Değer kelimesinin gerek Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından gerekse araştırmacılar tarafından birçok tanımı yapılmıştır. TDK (2017)'ye göre değer "Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık" anlamına gelmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı (2005: 87)'na göre "Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar" olarak tanımlanmıştır. Yani değerleri bir toplumu oluşturan temellerden biri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yapılan tanımlamalara baktığımızda değerleri; toplumun genelinin kabul gördüğü, belli bir amaç ve ilkeler doğrultusunda oluşan normlar olarak nitelendirebiliriz.

Değerler bir şeyin arzu edilebilir olup olmadığı hakkındaki inanç olarak da tanımlanmıştır (Güngör, 1993: 27). Bu anlamda düşünüldüğünde değerleri toplum tarafından benimsenmiş normlar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Değerler, etkinliklere yol gösteren unsurlardır, değer sistemleriye çelişki durumunda karar vermek amacıyla başvurulan genel planlardır (Çileli, 1990: 13). Değerler insanların davranışlarını yönlendiren birer normdur. Tural (1992: 30)'a

göre değer “bir sosyal yapının varlık, birlik, işleyiş ve devamının nedeni olarak görülen; onay ve destek gören; korumaya çalışılan kabullenişler, inanışlardır (Akt. Saygılı, 2015: 5). Yani değerler toplumun ayakta tutan ve varlığını sürdürmesinde rol oynayan önemli unsurlardır. Akbaş (2004)’ın da belirttiği gibi insanlar bir arada yaşamak için kural ve yasalarla birlikte değerleri de oluşturmuşlardır. Bu değerler sayesinde de toplumda bir kültür oluştuğunu söyleyebiliriz.

Akbaş (2004: 44) değeri bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda içselleştirdiği ve kişinin davranışlarını yönlendirmede etkili olan standartlar olarak ele almıştır. Bu tanımda da belirtildiği gibi değerlerin oluşumunda çevrenin önemli bir rol oynadığı açıktır.

Hançerlioğlu (2015: 55)’na göre değeri törebilimsel anlamda baktığımızda ‘iyi’yi dile getirdiğini görürüz. Burada bahsedilen ‘iyi’nin, ahlaksal ihtiyacı karşılan bir anlam içerdiği belirtilmiştir. Ayrıca değer kuramının da insan davranışlarını sınıflandıran, önemine göre sıralayan ve en üstün iyi’yi saptamaya çalışan bir kuram olduğu belirtilmiştir. Bu anlamda düşünüldüğünde değerleri toplumun gözünde iyi olan davranışlar olarak da belirtebiliriz. Bu anlam değerlerin toplumsal boyutuna işaret etmektedir. Değerler toplumsal boyutta, toplumca en iyi, en doğru en faydalı olduğu kabul edilen şeylerdir (Akbaş, 2004).

Terim olarak “değer” bizim objeleri, insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri iyi, kötü, arzu edilen, istenmeyen ve bunun gibi yargılarımızı oluşturan standartlarımızı ve prensiplerimizi ifade eder (Halstead ve Taylor, 2000: 169 Akt: Yazıcı, 2006: 501). Bu bağlamda değerler insanların düşünce yapılarını, hayata ve olaylara bakış açılarını belirler. Değerler bir bakıma bireyin yaşam çizgilerini de çizer.

Değerler insan davranışlarını açıklamada temel bir öneme sahiptir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 60). Bireyler içinde yaşadıkları toplumun bir ferdi olarak doğumlarında itibaren toplumun kültürüyle gelenek, görenek ve değerleriyle sürekli bir etkileşim halindedir. Bu etkileşim kişinin davranışlarında, yaşayışında, düşünce yapısında ve daha birçok noktada kişiyi etkilemektedir. Sosyal bilimciler insan davranışlarına anlamlar yüklerken hiç şüphesiz yapılacak yorumlarda göz önünde bulunduracakları temel noktalardan biri de değerler olacaktır. Çünkü bireyin çoğu davranışının kaynağı sahip olduğu değerleridir.

Cüceloğlu (1999)'na göre insan davranışları ya zorunlu uyma davranışı olarak ya da kişinin içselleştirme yoluyla kendine mal ettiği değerler vasıtasıyla olur. İnsan zorunlu olarak uyduğu ya da yaptığı bir davranışı, üzerindeki zorunluluk katlıktan sonra yapmayacaktır. Ancak kişinin içselleştirdiği değerler aracılığıyla gösterdiği davranışlar srekliyet göstermeye devam edecektir.

Fichter (1957/ 2015)' a göre değerler, kültüre ve topluma anlam veren, bunların önemini arttıran ölçütlerdir. Ayrıca Fichter (1957/ 2015)'a göre değerlerin özellikleri şunlardır:

- Değerler paylaşılır; yani değerler tek bir kişinin belirlediği yargılara bağlı değildir, toplum tarafından uzlaşılarak oluşmuşlardır.
- Değerler ciddiye alınırlar; yani bireyler toplumsal düzenin, refahın sağlanması için değerleri gerekli görür.
- Değerler coşkularla birlikte bulunur; kişiler üstün saydığı değerler için gerekirse dvşp ölebilir yani fedakrlık yapabilirler.
- Değerler toplumsal bir uzlaşma gerektirdiği için diğer değerli nesnelere soyutlanabilir.

Başka bir ifadeyle bir şeyin sahip olduğu niteliğe değer demektediriz, bu değer o şeyin gzmzdeki önemi denilebilir, bunun yanında arzu edilen ve kişilerin hayatına kılavuzluk eden hedeflerimize de değer diyoruz, bu değerler ise bizim davranışlarımıza ve hayatımıza yön veren değerlerdir. Hayatımıza kılavuzluk eden değerleri insanın davranışlarıyla görebiliriz. Örneğin adalet ve dostluk değerini, adil ve dost insanların davranışlarında görebiliriz (Aydın ve Akyol Güler, 2014).

Değerler insanı değerli kılan niteliklerdir. Kişinin sahip olduğu değerler onun bakış açısını, davranışlarını, hayatını etkilemektedir. Bundan dolayı bireyler gerekli olan belli başlı değerleri edinmesi gerekmektedir. Birey bu değerleri kişiliğinin temelinde bulundurarak davranışa dönüştürmelidir (Yaman, 2014).

Değerler znel ve değişken unsurlardır. İnsanoğlu doğumundan itibaren gerek ailesinden gerek çevresinden ve içinde yaşadığı toplumdan birçok değer

kazanmıştır. Kazanılan bu değerlerin sayısı, cinsi, niteliği büyük oranda çevremizle ve kültürümüzle ilgilidir. Bu bağlamda ele alındığında değerler kişisel ve yereldir. Yani değerler kişiden kişiye ve toplumdan topluma değişkenlik gösterebilir (Yaman, 2014). Günümüzde toplumları incelediğimizde de her toplumun farklı şeylere değer verdiklerini, önemli bulduklarını görürüz.

Değer kelimesinin genel itibarıyla ahlaki inanç ve davranışları içermesinin yanında birbirine zıt iki yönü daha vardır; bunlar kişisel tercihler ve temel kurallardır. Tercihler öznel ve kişinin kendi iradesinde altındadır, ancak kurallar nesnel ve kurallar uyulmak zorundadır. Değer kavramındaki bu tartışma değer kavramının varoluşundan bu yana devam etmektedir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011).

Değerler insan yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. İnsan yaşadığı toplumdaki bireylerin davranışlarını yorumlayabilmesinde değerlerin önemli bir rolü vardır. Birey sahip olduğu değerler sayesinde toplum içindeki davranışları yorumlayabilmekte ve tahminler edebilmektedir (Dökmen, 2000). Bu yorumlar ve tahminler sayesinde de toplumda bir düzen oluşmaktadır.

Rokeach (1973)' a göre değerler, belirli davranışların ya da sonuçların bireysel veya toplumsal olarak kabul edilebilir olup olmadığını gösteren inançlardır. Bu anlamda düşüldüğünde değerlerin insan davranışlarını yönlendirdiği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Schwartz ve diğerleri (2001) de yapmış olduğu değer tanımında değerlerin insan yaşamına rehberlik ettiğini belirtmişlerdir (Akt: Veugelers ve Vedder, 2003). Rehber niteliğindeki bu değerlerin bilinmesi toplumların olay ve olgular karşısındaki tutum ve davranışlarını doğru bir şekilde sezebilmemize katkı sağlayacaktır (Başaran, 1993).

Literatürdeki değer tanımlarına bakılarak değer hakkında şöyle bir özet yapılabilir (Aydın ve Akyol Güler, 2014):

1. Değerler arzu edilen, arzu edilebilen şey ya da olaylarla ilgili bireylerin tutumudur.
2. Değerler, ideal davranma biçimleridir, inançlarımızdır, davranışlarımızın yol göstericisidir.

3. Değerler, toplumsal veya bireysel açıdan bir nesne, varlık veya eyleme verilen önem ya da üstünlüktür.

### 2.1.2. Değerlerin Özellikleri

Değerler, toplumların ulaşmak istedikleri hedefleridir, arzu ettikleri güzel tutumlar ve hoş davranışlardır. Değerlerin toplum tarafından da doğruluğu onaylanmıştır (Ulusoy ve Arslan, 2014). Bu açıdan ele alındığında değerler toplum üstünde bir çizgi çizmektedir ve insanların bu çizgi çerçevesinde hareket etmelerini istemektedir.

Değerlerin özellikleri kuramsal olarak değerlerin daha iyi tanınmamıza olanak sağladığından dolayı önem arz etmektedir. Fichter (2015), değerlerin özelliklerini şu şekilde belirtmiştir:

- Değerler paylaşılmıştır. Bir kişinin düşüncesiyle değil, toplumun çoğunluğunun değerler üzerinde uzlaşmasıyla oluşmuşlardır.
- Değerler toplum tarafından ciddiye alınır. Kişiler değerleri toplumun ortak refahının korunması ve sosyal ihtiyaçların karşılanması için birlikte görürler.
- Değerler toplumun coşkularıyla birliktedir. Kişiler değerleri için özveride bulunurlar, hatta ölmeyi bile göz önüne alabilirler.
- Değerler kişiler arası uzlaşma gerektirdiği için, diğer değerli nesnelere soyutlanabilir.

Günümüzde gençlerimizde gördüğümüz değer yozlaşması değerler eğitiminin okullarda da önemli bir yer tutmasını sağlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Programında (MEB, 2009) değerlerin özelliklerini şöyle sıralamıştır:

- Değerler toplum tarafından benimsenmiş birleştirici olgulardır.
- Değerlerin toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve toplum iyiliği için olduğuna inanılır.
- Değerler sadece bilinci değil, duygu ve heyecanları da ilgilendirir.

- Değerler insan bilincinde bulunan ve davranışlarda rol oynayan güdülerdir.
- Değerler normlardan daha genel ve soyut olması bakımından farklıdır, değerler normları kapsamaktadır.

Değerler yaşamımızda işaret levhaları gibidir. Tehlikeli durumlarda bireyde hazır bulunuşluk oluşturarak bizlere yol gösterirler. Değerlerin umursanmadığında olumsuzluklarla karşılaşılması da muhtemeldir. Değerler kişinin çevresinde olan olayları anlamlandırmasında ve sağlıklı bir değerlendirme yapabilmesinde bize kriterler oluşturur. Bu sayede de insanların bir olmasını, birlikte olmasını sağlar (Aydın ve Akyol Güler, 2014).

Değerler toplumun ihtiyaçlarından ortaya çıkar. Toplumun içinde bulunduğu kültürel yapısı, sanatı, bilimsel ve teknolojik gelişimi toplumun değerlerini belirler. Hatta gelişen ülkelerde değerlerin gelişmelere bağlı olarak değişmesi bile söz konusu olabilir. Buna bağlı olarak da toplumlar yeni değerlere ihtiyaç duyar. Gelişme olarak geri kalmış, kapalı toplumlar iste var olan değerleriyle hayatlarına devam edeceklerdir. Bu açıdan bakıldığında da yeni değerlere ihtiyaç duyan toplumların gelişmiş toplumlar olarak nitelendirmek yanlış olmayacaktır (Elkatmış, 2009).

Değerler görecelidir. Toplumlar arasında, çağlar arasında ve kültürler arasında farklılıklar gösterebilir (Elkatmış, 2009). Bir toplum için normal olan bir davranış başka bir toplumda ayıplanabilir, bu kültürü oluşturan değerlerin bir özelliğidir.

Değer konusunda araştırmalar yapan Schwartz ve Bilsky değerlerin özelliklerini şöyle belirtmişlerdir (Akt: Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 60):

1. Değer inançtır. Ancak tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar. Etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.
2. Değerler bireyin ve amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hak bilirlilik, yardımseverlik) ilişkilidirler.
3. Değerler, özgül eylem ve durumların üzerindedirler. Örneğin, itaatkârlık değeri, evde, işte, okulda ve tanımadığımız ilişkilerin tümünde geçerlidir.

4. Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.
5. Değerler taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Bu sıralama değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur.
6. Değerler değişime açık yapılardır. Zaman içinde etkileşim ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir.

Değerler, insanların davranışlarını yönlendirmede etkilidir ve kişinin hayatını şekillendirir. Değerler bu bağlamda insan davranışlarını açıklama ve yorumlamada büyük bir öneme sahiptir. Bu özelliğinden dolayı da değerler sürekli dikkat ve ilgi çekmiştir (Aladağ, 2009). Değerler toplumdaki davranışların anlaşılmasında rol oynamaktadır, bundan dolayı da değerlerin toplumlara anlamamıza yardımcı olduğunu belirtebiliriz.

Değer tanımlarına, özelliklerine ve işlevlerine bakarak genel olarak değerler hakkında şu yargılara varabiliriz (Aydın ve Akyol Güler, 2014):

- Değerler toplumdaki köklü inançlardır ve tarihsel süreçte oluşmuşlardır.
- Değerler üzerinde toplumsal olarak görüş birliği hakimdir.
- Sosyal hayatı düzenlemede önemli bir rol oynarlar.
- Bireylerin karar verme ve sosyal kontrolünü sağlarlar.
- Kültürün devam etmesinde önemli bir yere sahiptir.
- Tutumların oluşmasında temel oluştururlar.
- Bireylerin sosyal rollerine rehberdirler.
- Toplumda güdüleyici, özendirici bir rol oynarken dışlanmışlıktan ve yalnızlıktan korurlar.
- Farklılıkların çatışma yaşadığı durumlarda bile ortak bir zemin oluştururlar. Bu anlamda bütünleştiricilerdir.



- Değerler öğrenilerek ve öğretilerek, toplumu ahlaki olgunluğa ulaştırır.
- Değerler birbiriyle ilişkilidir, soyut ve dinamikler.
- Değerler toplumsal beklentilere yöneliktir, kişiye bakış açısı sağlar ve daha çok duyuşsal alana hitap eder.

### 2.1.3. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler toplumların birliğini sağladığı gibi kültüründe ana taşıyıcısıdır. Bir toplumda kültürün güçlü olmasının temelinde değerlerin bireyler tarafından paylaşılması yatmaktadır (Ulusoy ve Tay, 2011). Değerlerin böyle önemli işlevlerinin olması araştırmacılar tarafından değerlerin hep ilgi odağı olmasını sağlamıştır. Değerler konusunda literatürde birçok değer tanımı yer aldığı gibi, birçok değer sınıflandırması da bulunmaktadır. Değerlerle ilgili yapılan sınıflandırmalarda en çok bilinen ve kabul edilen sınıflandırmalar Rokeach, Spranger ve Schwartz'a ait olanlardır.

Rokeach (1973) değerleri iki gruba ayırmıştır. Bu değerler, amaç değerler ve araç değerlerdir. Bu sınıflandırmaya göre her iki değer grubunda da 18'er tane değer vardır. Bunlar:

**Amaç Değerler:** Bu değerler hayatın temel amaçlarını kapsarlar. Arzu edilen, tercih edilen hedeflerdir. Kişisel ve sosyal değerlerdir. Bundan dolayı da bu değerler kişi veya toplum merkezlidir. Barış, eşitlik, mutluluk, erdem, başarılı olma, kendine saygı, özgürlük, aile güvenliği, ulusal güvenlik vb. değerler amaç değerleri oluşturur.

**Araç Değerler:** Araç değerler toplumun amaç değerlere ulaşabilmesi için gerekli olan davranış kalıplarını ifade eder. Ahlaki değerler ve yeterlik değerleri olarak kabul edilmişlerdir. Cesaretli, mantıklı, sorumluluk sahibi, kibar, dürüst, hırslı, yardımsever, neşeli, sevecen gibi vb. değerler araç değerlerdir ve bireylerin amaç değerlere ulaşmasına katkı sağlarlar.

Spranger değerleri altı temel gruba ayırmıştır. Bu değer grupları şunlardır: estetik, kuramsal (bilimsel), ekonomik, siyasi (politik), sosyal ve dinî değerlerdir. Bu değer sınıflamaları daha sonraki yıllarda Allport ve arkadaşları tarafından

ölçeğe dönüştürülmüştür ve bu değer gruplarının açıklamaları aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir (Akbaş, 2004: 30-31):

**Bilimsel Değer:** Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.

**Ekonomik Değer:** Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.

**Estetik Değer:** Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.

**Sosyal Değer:** Başkalarını sevmeye, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazık ve sempattir. Bencil değildir.

**Politik Değer:** Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.

**Dini Değer:** Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder.

Schwartz değerleri bireysel ve kültürel olmak üzere iki düzeyde incelemiştir. Bireysel düzeydeki incelemelerde değerler, kişilerin yaşamlarını yönlendirmedeki önemlerine göre ele alınırlar. Değerlerin kültürel düzeyde incelenmesindeki amaç ise toplumun genelinde paylaşılan ve toplumsal normlara dayanan soyut fikirlere ilişkin bilgi üretmektir. Kültürel düzeydeki inceleme birimi kültürel grubun (ulus, etnik grup) kendisidir. Bu iki düzey arasındaki ayrımın nedeni ise, bireysel düzeyde kişiyi yönlendiren değerler arasındaki güdüsel ilişkilerin kültürel düzeyde aynı özellikleri sergilememesi olasılığının bulunmasıdır (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 60-61). Schwartz, Rokeach'ın belirlediği değerler üzerinde bazı değişiklikler yaparak Rokeach'ın belirlediği 18 gaye ve 18 vasıta değerini 10 temel değer tipinde gruplamıştır. Bu değer tiplerinin açıklamalar kısmında verilen değerlerin toplamı ise 57'dir (Ulusoy ve Dilmaç, 2015: 28).

Schwartz'ın değer sınıflandırmasında yer alan 10 farklı değer türünün tanımları ve bu değerlerin içerdęi özel değerler şunlardır (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 61):

**Güç (power):** Sosyal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü [Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü koruyabilmek (insanlar tarafından benimsenmek)].

**Başarı (achievement):** Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi (Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak).

**Hazcılık (hedonism):** Bireysel zevke, hazza yönelim (Zevk, hayattan tat almak).

**Uyarılım (stimulation):** Heyecan ve yenilik arayışı (Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak ve heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak).

**Özyönelim (self-direction):** Düşünce ve eylemde bağımsızlık [Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak (Kendine saygısı olmak)].

**Evrenselcilik (universalizm):** Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek [Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi koruma(iç uyum)].

**İyilikseverlik (benevolence):** Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme [Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak (gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat)].

**Geleneksellik (tradition):** Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık [Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak (Dünyevi işlerden el ayak çekmek)].

**Uyma (conformity):** Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması (Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek).

**Güvenlik (security):** Toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği [Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek (bağlılık duygusu, sağlıklı olmak)].

Nelson (1987) ise değerleri bireysel, grup ve sosyal değerler olmak üzere üç kategoriye ayırmıştır (Akt: Akbaş, 2004: 32-33). Bireysel değerler, kişisel tercihlerimizle alakalıdır. Grup değerler, bir grubun üyelerinin paylaştığı değerlerdir. Sosyal değerler ise bireyin toplumsal düzen içerisinde yaşamasını sağlayan değerlerdir. Adalet, farklılık, saygı eşitlik gibi değerler sosyal değerlerdir

Ülken (1965) ise değerleri İçkin Değerler, Aşkın Değerler ve Normatif Değerler olarak üçe ayırmıştır. İçkin değerler; teknik, sanat ve bilgi alanındaki değerlerden oluşan akıl verileridir. Bilginin hakim olduğu değerlerdir. Aşkın değerler, kişinin sosyal çevreyle etkileşiminden doğan kişiler arası değerlerdir. Bu değerler daha çok inanma üzerine kurulmuştur. Normatif değerler ise toplumdaki bireylerin sözlerinin, eylemlerinin değişiminden doğan değerlerdir. Bu değerler bütün değerlerin ölçüleri, değişim örnekleridir. Bu değerler, başka değerleri karşılaştırırlar, ölçerler (Akt: Keskin, 2016b).

Fichter (1957/2015) sosyal değerleri, toplumun tabaka yapısının yanında toplumun davranış örüntülerine, sosyal rollere ve sosyal süreçlere de bağlar. O değerleri sosyal kişilik, toplum ve kültür açısından sınıflandırmıştır. Bu bağlamda değerleri; zorlayıcılık düzeyine, süreklilik gösteren ortaklaşa işlevlerine ve kurumsal işlevlerine olmak üzere üçe ayırmıştır. Zorlayıcılık düzeyine göre değerler sosyal kişiliği etkileme derecesine göre düzenlemişlerdir. Bu değerler kişi tarafında içselleştirilmiştir ve motivasyon olarak da en yüksek değerlerdir. Süreklilik gösteren ortaklaşa işlevine göre değerler ise toplumun sürekliliği ve kamu refahı için neyin arzu edildiğine ve neyin önemli olduğunu belirten değerlerdir. Kurumsal işlevlerine göre değerlerse; her temel kurumda kuruma özgü kullanılan değerlerin olduğunu belirtir.

Refshauge (2004) ise değerleri temel değerlerden hareket ederek sınıflandırmıştır. Refshauge (2004, 3)'nin değer sınıflandırması şu şekildedir:

**Dürüstlük:** Tutarlı bir şekilde dürüst ve güvenilir olma.

**Mükemmellik:** Okul yaşamında, bireysel ve toplumsal hayatın her alanında en yüksek kişisel başarı için mücadele etme.

**Saygı:** Kendin ve başkaları için saygılı olma ve diğerlerinin farklı ve karşıt görüşlere sahip olma hakkını kabul etme.

**Sorumluluk:** Kendine, diğerlerine ve çevreye karşı bireysel ve toplumsal davranışlardan dolayı sorumlu olma.

**Katılım:** Toplumun ve milletin sosyal ve ekonomik refahından minnettarlık duyarak ve bunun için katkı sağlayarak aktif ve üretken birey ve grup üyesi olma.

**İşbirliği:** Uyuşmazlıklardan barışçıl bir çözüm içerisinde olarak ve başkalarına destek sağlayarak ortak amaçlara ulaşmada işbirliği içerisinde çalışma.

**Önemseme:** Empati göstererek ve merhametli davranarak kendinin ve diğerlerinin refahını düşünme.

**Tarafsızlık:** Sosyal adalet ilkelerine sadık olma ve ön yargıya samimiyetsizliğe ve adaletsizliğe karşı çalışma.

**Demokrasi:** Vatandaşı olduğu ülkeye karşı, sorumluluklarını ve haklarını, özgürlüklerini kabul etme ve yükseltme.

Refshauge (2004)'ye göre devlet, toplum için temel değerlerin önemini kabul etmektedir. Bu değerler, laik, adalet, mükemmellik ve medeni, dürüst, topluma yönelik kaygı da dahil olmak üzere bütün olarak Avustralya toplumunun inançlarını ve isteklerini yansıtmakta olduğunu belirtir. Ayrıca bu değerlerin laik ve dinsel dünya görüşlerinde yaygın olduğunu ve çoğu kültürde de bulunduğunu belirtmiştir.

Atabek (2004, 32) ise beş değer sisteminden bahsetmektedir ve bu değerler şu şekilde açıklamıştır:

**Kişilik değerleri;** insanın kendisine ilişkin değerlerdir. Nasıl bir insan olduğumuzla ilgili değerlerdir. Bağımsızlık, akılcı olmak, sorumluluk sahibi olmak, etkin olmak, bilimsel olmak, dayanışmacı olmak, üretici ve yaratıcı olmak, yetkin bireyler olmak gibi değerlerdir.

**İşlev değerleri;** Ne yaptığımızı, neye yaradığımızı ilişkin değerlerdir. Çalışkanlık, topluma ve çevresine yararlı olmak gibi değerlerdir. Gelişmiş insanların, yetkin bireylerin ve yetkin bireylerden oluşmuş gelişkin toplumların

kişilik değerleriyle, işlev değerlerine öncelik verdiğini görüyoruz. Bundan sonra saygınlık değerleri gelir. Saygın mıyım? Bu üç değer yetkin bireylerin öncel değerleridir.

**Saygınlık değerleri;** Bir toplumun ortak değer sisteminden gelir. İtibar, prestij değerleri de denir. Bir toplumun bireylerini yönlendiren değerleridir. İnsanlar bu değerlere sahip olabilmek için çalışır, bu değerler için meslek seçer, bu değerlere uygun yaşarlar. Toplumsal saygınlık, insanın içinde yaşadığı toplumda kabul görmesinin yoludur. Güvenilir olmak, dürüst olmak, hakkını arayan olmak gibi.

**Ait olma değerleri;** Kime ve neye ait olduğumuzu hissetmekle ilgilidir. Benim köküm nerde ve kimler, kendimi nasıl tanıtmalıyım, ben kimim ve nereye aitim gibi soruların cevabını kimlik değerleri verir. Aile, vatan, din, ulus, insanlık gibi.

**Statü değerleri;** Toplumdaki yerinizle bağlantılı değerlerdir. Bir toplumun bireylerini etkileyen çok önemli bir değer alanıdır. İnsanın bulunduğu yer, sahip olduğu etki, konum değerleridir.

Değerler konusunda yapılan sınıflandırmalara bakıldığında ortak bir sınıflandırma yapılamadığı görülmektedir. Yapılan sınıflandırmalardan da en çok kabul görenleri Rokeach, Spranger ve Schwartz'a ait olan sınıflandırmalardır.

## 2.2. Değerler Eğitimi

İnsan çok yönlü bir canlıdır ve tüm yönleriyle gelişmeye ihtiyacı vardır. Bu kapsamda eğitim de bireylerin sadece bilişsel alanda değil, duyuşsal ve psikomotor alanlarda da olumlu davranışlar edinmesini sağlamaya çalışmaktadır. Eğitim bireylerin kendini gerçekleştirebilmesi için onlara gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazandırmayı amaçlar. Eğitim bu işleviyle bireylere katkı sağlarken aynı zamanda topluma da katkı sağlamaktadır. Çünkü bireylerin kazandığı her bilgi, beceri, tutum vb. topluma yansımaktadır.

Eğitim süresince sadece bilişsel ve psikomotor davranışlara yönelinmesi kişilerin değer, tutum vb. gibi duyuşsal kazanımları edinmemelerine neden olacaktır. Bu durum toplumsal bütünlüğe zarar verdiği gibi ortak amaçların belirlenmesinde de sıkıntılar oluşturacaktır (Yazıcı, 2006).

Eğitim ğretimin amaçlarının başında bilgi kazandırmak, meslek edindirmek olsa da insan davranışlarında, karakter ve kişilik oluşumunda da eğitim öğretimin önemli bir yeri vardır (Ulusoy ve Dilmaç, 2015). Okullarda alınan eğitim öğretimle çocuklarımız bilişsel ve psikomotor alanlarda bilgiler edindiği kadar duyuşsal anlamda da bilgiler edinmektedir. Eğitim, yetiştirdiği bireylerin en iyi donanımına sahip olmasını istediği kadar onların en iyi karaktere ve bilince de sahip olmasını istemektedir (Ulusoy ve Dilmaç, 2015).

Bacanlı (2006) eğitimin temel işlevinin toplumsal işlevi olduğuna dikkat çekerek, eğitimin öğrencileri toplumun ihtiyaçlarına göre eğitmesi gerektiğini belirtir. Bununda ğrencileri bir bütün olarak yani zihinsel, sosyal, psikolojik, ahlaki ve duygusal alanların tümünde eğitmek olduğunu belirtir. Ona göre eğitim sadece bilişsel alanda olursa, işlevini yerine getiremez ve eksik kalır. Toplumumuzda da genel olarak baktığımızda çocuklarımızda daha çok bilişsel kazanımlara dikkat çekildiği görülmektedir. Çocuklarımızın duyuşsal eğitimi, duyuşsal davranışları daha çok ikinci planda kaldığı görülmektedir.

İnsanın duygularını içeren davranışlar olarak nitelendirebileceğimiz duyuşsal davranışlar, daha özelde düşündüğümüzde insana kazandırılmak istenen duygular, tercihler, değerler, ahlaki kurallar, istek ve arzular, güdüler, yönelimler, duygulanışlar vb. duyuşsal davranış kapsamına alınabilir (Bacanlı, 2006). Duyuşsal eğitim denildiğinde de akla ilk gelenler ahlak eğimi, değer eğitimi ve karakter eğitimidir.

Doğan (1997) bir ülkenin eğitim sisteminin o ülkenin önem verdiği ve eğitim sistemine de yansımış olan değerlerle başladığını belirtmiştir. Ona göre bu değerler eğitimin çerçevesini çizer, amaçlarını ve yönünü de belirler. Başka bir ifadeyle değerler bizim çocuklarımıza ne ğreteceğimizi ve bunları nasıl öğreteceğimiz konusunda da yol gösterir, nelere vurgu yapmamız gerektiğini de belirtir.

Günümüzde dünya çapında tüm toplumlarda insani değerler konusunda ciddi aşınmalar ortaya çıktığı açıktır. Bu aşınma toplumları olumsuz bir şekilde etkilemektedir. İnsanlar değerlerden uzaklařtıķa, insanlığını da kaybetmektedir. Bu olumsuz durumu düzeltmek amacıyla dünya da değerler eğitimi adı altında yeni bir eğitim modeli ortaya çıkmıştır (Yaman, 2014).

Değerler doğada var olarak hazır bulunmaz, insanlar tarafından oluşturulmuşlardır. Tarih boyunca oluşan değerler eğitimle nesillere aktararak günümüze kadar gelmiştir. Bu aktarımda anne ve babalar büyük bir sorumluluğa sahiptir. Çocuk doğduğunda ahlaki değerlerden oluşmuş bir çevre içinde doğar (Saygılı, 2015). Çocuk ilk olarak bu çevreden değerleri almaya başlar.

Değerler eğitimi çocuğun ailesiyle benzer, ailesinin onayladığı davranışları yapmasına yöneliktir. Bu kapsamda çocuğun ailesine benzer davranış göstermesini istiyorsak öncelikle ailelerin değerlere uygun olarak davranmaları gerekmektedir. Yani ailedeki yetişkin bireyler tarafından davranışa dökülmeyen değerlerin çocuklar tarafından kazanılması beklenemez (Bacanlı, 2007). Bu anlamda ailenin değer eğitimindeki rolü büyüktür. Çocuklar ailedeki büyüklerini kendilerine rol model alırlar. Bu kapsamda da onlar gibi davranarak onların beğenisini toplamak isterler. Bundan dolayı da aileler bunun bilincinde olarak hareket etmesi gerekmektedir.

Değer eğitimi insanın olduğu her yerde yapılır, her yetişkin birey öğrenciler için iyi, kötü ya da belirsiz bir modeldir. Sadece yetişkinler değil, sınıf içinde de öğrenciler diğer öğrenciler için olumlu ya da olumsuz bir modeldir. Çocuğun çevresi onun değer eğitiminin bir parçasıdır. Çocuğun kitapları, eğitim programı ve öğretimin nasıl yapıldığı da değer eğitimi biçimlendirir (Kirschenbaum, 1994).

Eğitimin genel işlevi ile değer eğitiminin işlevi yakından ilişkilidir. İkisinin de hedefinde iyi insana ulaşmak vardır. Ayrıca eğitim terbiye olarak nitelendirilebilir. Çünkü eğitim bireyi zihinsel, duygusal ve davranışsal olarak terbiye ederek, doğru düşünmesini, empati kurmasını, sevmesini, merhamet etmesini, temizlik, paylaşma vb. değerleri özümsemesine yardımcı olarak iyi insan olmasına katkı sağlamaktadır (Yılmaz, 2014).

Değerler eğitimi genel olarak tanımlamak gerekirse değerleri yeni nesillere kazandırmak için yapılan eğitim faaliyetleri olarak nitelendirilebilir (Ekşi ve Katılmış, 2016). Yani bir başka ifadeyle değerler eğitimi, değerleri yeni nesillere aktarabilmek amacıyla ailenin, okulun yani kısaca çocuğun çevresinin yaptığı her şeydir. Değerler eğitimi toplum için önem arz etmektedir. Çünkü değerler içinde yaşanan toplumsal düzenin kurallarını da içerir. Bu anlamda da toplumun tüm fertlerinin değerleri kazanması beklenir.



Akbaş (2004)'a göre ocuk ahlaki değerlerden oluşan bir evre içinde doğar. İnsan nasıl doğduğu çevrenin fiziksel koşullarına uyum sağlıyorsa, aynı zamanda doğduğu kültürel çevrenin şartlarına da uyum sağlar. Bireyler bu koşullara uyum sağlayamazsa mutsuz olabilir. ocuk temiz hava, yiyecek, su ve temiz ahlaki gerekliliklere ihtiyaç duyar. Bu temel gereklilikler sağlanmazsa topluma yeni katılan bireyin hayatta kalması da zorlaşır. Çocuğun bu ihtiyaçlarının karşılanması içinde değerler eğitimin sistemli bir şekilde yapılması gerekmektedir. Verilecek eğitimler ve evre çocuğun değerleri özümsemesine yardımcı olmalıdır.

Sosyal eğitimin amacı yalnızca; geçmişten günümüze, yakın çevreden uzağa tüm dünyayı kapsayacak şekilde insanları ve insanların fiziksel-sosyal çevreleriyle etkileşimlerini anlamak olmamalıdır. Unutulmamalıdır ki kendine ve çevresine karşı gerekli değerlere sahip olamayan insanlar, bilgilerini insanlığın faydası olmayan eylemlerde kullanabilir (Doğanay, 2015). Günümüzde de çevremizde ve medyada bu etik olamayan durumlara sıkça rastlamaktayız. Bu açıdan bakıldığında değerler eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Değerler eğitimini gerektiği şekilde alan bir bireyin bilgisini toplum için yararlı olmayacak bir eylemde kullanmaması muhtemeldir.

Değerler, eğitim aracılığıyla geliştirilmesi gereken bir alandır, ancak ne genel eğitim içinde ne de sosyal bilgiler eğitimi içinde gereken önemi maalesef alamamıştır. Değerler eğitimi, eğitimin genel amaçları içinde her zaman yerini korusa da duyuşsal özellikleri ve değerlerin ğretim programlarında nasıl kazandırılacağı açıkça belirtilmedi için bu alan hep ihmal edilmiştir (Doğanay, 2015).

Değer eğitiminde değerlerin ğretilebilirliği ve değerin benimsenerek benimsetilmesi iki önemli konudur. Değerlerin ğretilebilir olduğu ve bunun çocukluktan başlayarak azalan bir şekilde hayat boyu devam ettiği bilinir. Çünkü ğrenme insanın doğumundan ölümüne kadar devam eder ve her yeni öğrenilenin değerlerle mutlaka bir bağı vardır. Bundan dolayı da yeni öğrenilenler bir değeri pekiştirir veya yeni değerlere işaret eder (Saygılı, 2015).

Değerler toplumda kendiliğinden oluşmamaktadır. Değerleri oluşumunda ailenin, çevrenin, eğitimin, arkadaş çevresinin ve dinin etkisi vardır. Değerleri insanlar şekillendirerek, milli benliğin temelini oluşturmasına katkı sağlarlar.

Bundan dolayı da ailede, okulda, çevrede, eğitim kurumlarında değerlerin yaşatılması ve aktarılması önemlidir (Saygılı, 2015).

### **2.2.1. Değer Eğitimi Yaklaşımları**

Değerler eğitiminde literatür incelendiğinde geçmişten günümüze kadar farklı farklı değer eğitim yaklaşımları kullanıldığı görülmektedir. Bu yaklaşımların bazıları değerlerin doğrudan öğretimine, bazıları da akıl yürütme, sorgulama ve yansıtıcı düşünme süreçlerine önem vererek değerlerin bir düşünme ve karar verme süreci olarak kazanımına yöneliktir. Bu yaklaşımlardan bazıları değerleri ders programı içinde etkinlik olarak ele alırken, bazıları da okulun açık ve örtük programı kapsamında vermeye çalışmaktadır (Doğanay, 2015). Superka (1976) hazırlanmış olduğu tezinde, değerler eğitimi ile ilgili telkin etme, ahlaki gelişim, analiz, belirginleştirme, davranış öğrenme yaklaşımı olmak üzere beş yaklaşım ortaya koymuştur (Akt: Çengelci, 2010: 10). Halstead ve Taylor (2000) değer eğitiminde birçok yöntemin bulunduğunu ama bu yöntemlerin sadece birini kullanmak yerine birlikte kullanmanın daha etkili olacağını belirtmişlerdir.

Değerler eğitiminin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için literatürde araştırmacılar tarafından çeşitli yaklaşımların ortaya konmuştur. Bu yaklaşımlar şunlardır: Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı, Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı, Değer Analiz Yaklaşımı, Bütüncül Yaklaşım: Kohlberg'in Adil Topluluk Okulları, Değerler Eğitiminde Gizil Güç: Örtük Program, Karakter Eğitimi (Ulusoy ve Dilmaç, 2015).

#### **2.2.1.1. Değerlerin doğrudan öğretimi yaklaşımı**

Bu yaklaşımda öncelikle kazandırılacak değer belirlenir ve daha sonra programlandırılmış etkinlikler vasıtasıyla değer kazandırılmaya çalışılır. İnsanlara değer kazandırmak amacıyla en çok kullanılan yöntemlerden biridir. Bu yaklaşımda değerlerin empoze edilmesi ve telkini söz konusudur ve bu yollarla yetişkinlerin gerekli gördüğü değerler kazandırılmaya çalışılır (Doğanay, 2015). Bir başka ifadeyle bu yöntemde öncelikle kazandırılmak istenen değer veya değerler yetişkinler tarafından belirlenir ve bu değerler programlanmış bir şekilde yapılan telkinler vasıtasıyla kazandırılmaya çalışılır.

Doğrudan öğretim yaklaşımı daha çok öğretmen merkezli bir yaklaşımdır ve genellikle kullanılır. Bu yaklaşım; anlatım, gösteri, alıştırma, tekrar yapma,

didaktik soru sorma gibi yöntemleri içerir. Bu yaklaşım tündengelimine dayalıdır, bunda dolayı da önce kural veya genellemeler verilir, daha sonra verilen örneklerle kural ve genellemeler desteklenir (Taşpınar ve Atıcı, 2002). Akbaş (2004)'a göre yetişkinler kendi deneyimleri sayesinde edindiği değerleri doğru olarak kabul ederler ve genç nesillerin bu değerlerle uyuşmayacak başka değerler seçmelerini istemezler.

Doğrudan öğretim yaklaşımı sorgulama, inanma ve düşünme olmaksızın değerlerin kabul edilmesi gerektiğine dayanır (Welton ve Mallan, 1999: Akt. Başçı Namlı, 2015: 360). Bu durum günümüz eğitim felsefesiyle çelişmektedir. Bundan dolayı da etkililiği konusunda düşündürmektedir. Ayrıca yapılan çalışmalarda da telkin yoluyla değer öğretimi yaklaşımının, okul ortamında başarılı olmadığı görülmüştür. Bu durumun nedeni olarak da zaman yetersizliğinden dolayı değerlerin davranışa dönüşmediği olarak belirlenmiştir (Akbaş, 2004).

### **2.2.1.2. Değerleri belirginleştirme yaklaşımı**

Değerleri belirginleştirme yaklaşımının temelinde insanların hayatlarında neyin önemli olduğunu nasıl belirledikleri sayıtlısı bulunmaktadır. John Dewey'nin çalışmalarından yola çıkılarak, Raths, Haimin ve Simon tarafından 1966 yılında geliştirilmiş bir yaklaşımdır (Doğanay, 2015).

Değer açıklama yaklaşımının temelinde; öğretmenlerin öğrencilere kurgusal durumlar sunarak, öğrencilerden bu kurgusal durumlara karşı ortaya konabilecek davranışları tartışarak karar verilmesi vardır (Başçı Namlı, 2015). Yani bu yaklaşımda neye değer verilir verilmeyeceği, doğrudan yaklaşımlardaki gibi telkine bağlı değildir. Bir durumun olası sonuçları incelendikten sonra kişinin özgür iradesiyle değeri kazanıp kazanmaması söz konusudur (Doğanay, 2015). Değerler belirginleştirilmesindeki temel amaç, öğrencilerin duygu ve düşüncelerinin farkına varmalarını, değerleri belirleme ve öğrenme süreçlerinde öğrenciyi merkeze almayı amaçlamaktadır (Hunter, 1981 ve Halstead, 1996: Akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2015: 72).

Değeri belirginleştirme / açıklama yaklaşımı 4 anahtar maddeye sahiptir (Leming, 1999: Akt. Aladağ, 2009: 29-30). Bunlar:

**1. Yaşam üzerine bir odak:** Yaklaşım insanların dikkatini kendi yaşam yönlerine çeker. Bu da onların değerlerini belirtir.

**2. Ne olduğunun kabulü:** Değerleri açıklamak başkalarının kararsızlık durumlarını kabul etmektir.

**3. Daha uzağı yansıtmaya bir davet:** Hem başkalarının durumlarını kabul etmiş olmalı, hem de onların durumları üzerine bazı şüpheleri teşvik etmiş olmalıdır.

**4. Kişisel güçlerin bir gıdası:** Değerler açıklaması hem ustalıkların aydınlanma çalışmasını teşvik eder, hem de kendine hakim olma duygusunu besler. Bu; eğer insanlar değerleri bilirse yaşamlarının sorumluluğunu alabilirler, demektir.

Değeri belirginleştirme yaklaşımında öğrenci yanıtlarının belirginleştirilmesi önemli bir husustur. Bu kapsamda öğretmen öğrencilere yardımcı olmalıdır. Öğretmen değeri belirginleştirme sürecini öğrenciye sorular sorarak ya da içerisinde bir söz, cümle, resim, karikatür vb. nin bulunduğu çalışma kâğıtları vasıtasıyla başlatabilir (Doğanay, 2015).

### **2.2.1.3. Değer analizi yaklaşımı**

Bu yaklaşım sosyal bilimci eğitimciler tarafından geliştirilmiştir. Temel amacı öğrencilerin değerlerle ilgili sorunlarında karar verirken mantık ve bilimsel yöntemi kullanabilmelerini sağlamaktır. Bu yaklaşımda değerlerle ilgili sorunlara cevaplar aranırken duyguların katılmadan, sadece akıl ve mantık çerçevesinde kararlara varmayı içerir (Doğanay, 2015).

Değer analizi yaklaşımı, değer öğretiminde dikkati, düşüneyi ve ayırt etmeyi amaçlayan bir değer öğretimi yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda öğrenci bir sorunla karşılaştığında duygusal olmadan, akılcı davranarak, mantıksal süreçleri kullanarak sorunu çözmeye çalışır (Aydın ve Akyol Güler, 2014).

Değer analiz yaklaşımının hedeflerini aşağıdaki gibi ifade edilmiştir (Metcalf, 1971 ve Coombs, 1971: Akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2015: 74):

1. Öğrencilere, değer kavramını değerlendirmeyi öğretmek.
2. Öğrencilerin, söz konusu değer nesnesi hakkında en akılcı yargıya ulaşmalarına yardımcı olmak.

3. Öğrencilere, nasıl bazı değer kavramları hakkında genel bir değer yargısını paylaşılan bir grup üyesi olunabileceğini öğretmek.

Bu maddelerden de anlaşılabilirdiği üzere değer analizi yaklaşımı akıl yürütmeyi, mantık içerisinde düşünmeyi, eleştirel olabilmeyi gerektiren bir yöntemdir. Kişileri özellikle düşünmeye yönlendirmektedir. Diğer yöntemlerdeki gibi sadece modeller vasıtasıyla ya da telkine dayalı sözlerle değer öğreten bir yaklaşım değildir.

Akbaş (2004)'a göre değer analizi yaklaşımında öğrenciler sosyal mesajlar içeren örnek olaylar kaşısının da problem çözme yöntemini kullanarak ahlaki düşünme becerisini kazanmaktadır. Bu yaklaşımda öğrenciler kendilerine sunulan değerler yerine, kendilerinin seçmiş olduğu değerleri öğrenmeye çalışırlar (Ulusoy ve Dilmaç, 2015).

#### **2.2.1.4. Bütüncül yaklaşım: Kohlberg'in adil topluluk okulları**

Bu yaklaşım Kohlberg'in gelişim kuramına dayanır. Bu yaklaşımda temel değerler irdelenmesi, toplumsal etkileşimin sağlanması, mantısal çözümleme yapmaya ve akıl yürütmeye güdülemek, sorumlulukları eşit olarak dağıtmak ve demokratik bir ortamda rol oynamayı sağlamak esaslarına dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre değer eğitiminde öğrenci, bazı değer yargılarının diğer değerlere göre daha yeterli olduğu düşüncesine, farklı yargıları kendisinin inceleyip akıl yürüterek ulaşması söz konusudur (Çileli, 1986 ve Whitney, 1986: Akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2015: 75).

Kohlberg'in adil topluluk okulları yaklaşımında; hem sınıflarda hem de okullarda kararların alınması, kuralların belirlenmesi ve yürütme sürecinde öğrencilerinde demokratik bir şekilde katılması sağlanır. Bu şekilde de sorumlulukların herkes tarafından paylaşılmasının gerekliliği üzerinde durulur (Tahiroğlu ve Çetin, 2015).

Adil topluluk okullarında okul meclisleri bulunur. Bu mecliste okulda bulunan öğretmen, öğrenci vs. tüm kesimler bulunur. Bu meclis okulun yönetimini ve kurallarını belirler. Bu okul meclisi okulda üç kurulun oluşturulmasını öngörmektedir (Keskin, 2016a).

Adil topluluk okulları, okul yaşamında ve kültüründe olumlu sonuçlar meydana getirerek demokratik değerlerin kazandırılmasında önemli bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır (Doğanay, 2015).

### **2.3. Değerler Eğitiminde Gizil Güç: Örtük Program**

Örtük program ders dışı etkinlikleri de içine alan geniş bir kavramdır (Demirel, 2015: 7). Bir başka deyişle örtük program, okul içindeki ve dışındaki tüm eğitsel etkinlikleri kapsayan bir programdır.

Okullarda öğrencilerin karakter gelişimini sadece yazılı programlarla geliştirmek zordur. Yazılı programlara ek olarak örtük programın bu süreçte önemli bir yeri vardır. Bu kapsamda da okul yöneticileri ve öğretmenleri örtük programın etkisinin bilincinde olarak okulları ve sınıfları tam demokratik bir yaşam kültürünün olduğu küçük birimler olarak görmeli ve bunu gerçekleştirmeye çalışmalıdır (Doğanay, 2015).

Okullarda öğrenciler kazanımlar doğrultusunda bilgi, tutum ve değerleri edinirken, bu kazanımların dışında kalan hedeflere de okul ikliminin bir sonucu olarak kazanır. Bu kapsamda yazılı olarak belirtilmeyen kazanımları açıklamak için örtük program ifadesi kullanılır (Ekşi ve Katılmış, 2016). Örtük programın öğeler, okuldaki bireylerin sahip oldukları değerler, inançlar, tutumlar ile okuldaki işleyişin önemli birer parçası olan norm ve kurallar, tören ve ritüeller ve kişiler arası iletişimin niteliğidir (Sarı, 2007: 251).

Okulun kültürü, değerler sitemini destekleyecek nitelikte olmalıdır. Programda öğretilen teorik bilgilerin uygulaması, okul kültüründe pratik olarak uygulanması değer kazandırılmasını ve böylece ahlaki gelişimi de destekleyici bir rol oynayacaktır (Ekşi ve Katılmış, 2016). Eğer örtük program programdaki değerleri destekleyici nitelikte olmazsa doğru değer davranışları sadece teorik olarak bilinmekle kalır, uygulamaya yansımaz.

### **2.4. Karakter Eğitimi**

Karakter eğitimi “insanların temel etik değerleri anlaması, onları önemsemesi ve onlar doğrultusunda davranması için onlara kasıtlı olarak yapılan çabalar” anlamında kullanılmaktadır (Lickona, 1991: Akt. Doğanay, 2015: 247). Karakter eğitimi yeni nesillere gerek örtük gerekse açık programlar vasıtasıyla

temel insani değerleri kazandırmak, duyarlılık oluşturmalarını sağlamak ve bu değerleri davranışa dđnüştürebilmeleri için yardım etmek olarak da değerlendirilebilir (Ekşi, 2003). Yani karakter eğitimi bir başka deyişle çocuğun nasıl bir birey olarak yetiştirileceğiyle ilgilenir ve bu anlamda çalışmalar yürütür (Ekşi ve Katılmış, 2016). Bu yaklaşımda iyi bir karakterlerin özellikleri belirlenerek, bu özelliklerin çocuklara kazandırılması için okullarda ve sınıflarda kullanılması önerilen yöntemlere yer verilmiştir (Doğanay, 2015).

Öğrencilerin karakter gelişimine katkı sağlamak amacıyla karakter eğitimi faaliyetleri yapılmaktadır. Öğrencilerin karakter gelişimini kişinin kendi niteliklerinin yanında ailesi, okulu ve sosyal çevresi gibi faktörlerde etkili olmaktadır (Ekşi ve Katılmış, 2016).

İyi bir karakter eğitimi için öğretmenlerin sınıflarda yapması gerekenleri Lickona (1993)'dan şu şekilde özetleyebiliriz:

- Öğrencilere sayęı ve sevgiyle davranılarak, onlara rehber olunmalı, kırııcı davranışlardan kaçınılarak, örnek model davranışlar gösterilmeli
- Öğrencilerin birbirlerini bir birey gibi görmeleri sağlanarak, birbirlerine sayęı duymaları ve gruba karşı sorumluluk sahibi olmalarını sağlayarak bir ahlak çevresi oluşmasına katkı sağlanmalıdır.
- Demokratik bir sınıf ortamı oluşturulmaya çalışılmalıdır.
- Ahlaki disiplinlerin uygulaması yapılmalıdır.
- Öğrencilere zor kullanmadan çelişki çözümlemeleri öğretilmelidir.
- Ahlaki düşünceye öğrenciler özendirilmelidir.
- Anne babalara çocuğun ilk ve en önemli ahlak öğreticisi oldukları bildirilmelidir.
- Sınıflarda öğrenilen değerler okul çapında da geliştirilerek okulda pozitif bir okul kültürü oluşturulmalıdır.

## 2.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi

Sosyal bilgiler, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır (Öztürk, 2015: 4). Bu tanımdan da anlaşıldığı üzere sosyal bilgiler dersi bir vatandaş yetiştirme dersidir. Bu vatandaşın ne gibi düşünce, beceri ve değerlere sahip olması noktasında da gerekli donanımları kazandırmaya çalışan bir derstir. Bu kapsamda da önem arz etmektedir.

Sosyal bilgiler dersi ilkökuller ve ortaokullarda iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar ve bu kapsamda da gerekli bilgi, beceri, tutum ve değerleri sosyal bilimlerden edinerek öğrencilere kazandırmaya çalışır (Erden, 1996). Sosyal bilgiler dersine ilköğretime sosyal bilimlerin taşıyıcısı olarak da bakılabilir.

Yenilenen ilköğretim programında sosyal bilgiler dersi öğretim programının vizyonu şu şekilde belirtilmiştir (MEB, 2009: 25): 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılaplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir. Bu vizyonda da belirtildiği üzere sosyal bilgiler dersi iyi ve donanımlı vatandaş yetiştirme amacı taşımaktadır. Bu kapsamda da bireylerin kazanmasını istediği bilgi ve beceriler kadar değerler de önemli bir yer tutmaktadır. Bundan dolayı da programda değerler ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

Sosyal bilgiler programında değerlerin; birleştirici olduğu, bireylerin iyiliği için olduğuna inanıldığı, bilinç, duygu ve heyecanları ilgilendirdiği, davranışları yönlendirdikleri ve normları kapsadığı özelliklerine yer verilmiştir (MEB, 2009). Programda öğrencilere doğrudan kazandırılması hedeflenen 20 tane değere yer verilmiştir. Bu değerler: sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, bağımsızlık, sorumluluk, adil olmak, duyarlılık, aile birliğine önem verme, barış, estetik,



çalışkanlık, vatanseverlik, dayanışma, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, temizlik, yardımseverlik, bilimsellik ve misafirperverliktir.

Günümüzde çoğu zaman gençlerimizin yozlaştığından, sosyal hayatta istenilen profilde olmadıklarından bahsederiş ve eskiye doğru bir arzuda bulunuruz ve toplumumuzun yozlaştığından bahsederiş. İşte bu noktada değerler eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır. Bunun içinde günümüzde çoğu ülke eğitim programları kapsamında kazandırılabilir değerler belirlemişlerdir ve bu değgerlere yönelik etkinlikler hazırlamışlardır (Doğanay, 2015). Değerlerin kazandırılması konusunda en önemli derslerden biri de sosyal bilgiler dersidir.

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında dersin amaçları incelendiğinde “milli kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir” ifadesi yer almaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere sosyal bilgiler dersinin hedeflerinden bir de değerleri kazandırmaktır. Sosyal bilgiler öğretim programında 8 öğrenme alanı bulunmaktadır. Bu öğrenme alanlarının her birinde doğrudan verilecek değer ve beceriler belirtilmektedir. Her öğrenme alanında belirtilen değere yönelik etkinlikler bulunmaktadır. Öğrenme alanlarına göre doğrudan verilecek değerler tabloda gösterilmiştir (MEB, 2004):

Tablo 2.1. Öğrenme alanlarına göre doğrudan verilecek değerler

Öğrenme Alanı	Sınıflar			
	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf
<b>Birey ve Toplum</b>	Duygu ve düşüncelere saygı, Hoşgörü	Sorumluluk	Bilimsellik	Farklılıklara saygı
<b>Kültür ve Miras</b>	Türk büyüklerine saygı, Aile birliğine önem verme, Vatanseverlik	Estetik	Kültürel mirasa duyarlılık	Estetik
<b>İnsanlar, Yerler ve Çevreler</b>	Doğa sevgisi	Doğal çevreye duyarlılık	Doğal çevreye duyarlılık	Vatanseverlik
Öğrenme Alanı	Sınıflar			
	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf
<b>Üretim, Tüketim ve Dağıtım</b>	Temizlik ve Sağlıklı olmaya önem verme	Çalışkanlık	Sorumluluk	Dürüstlük
<b>Bilim, Teknoloji ve Toplum</b>	Bilimsellik	Akademik dürüstlük	Çalışkanlık	Bilimsellik
<b>Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler</b>	Yardımseverlik	Dayanışma	-	-
<b>Güç, Yönetim ve Toplum</b>	Bağımsızlık	Adil olma, Bayrağa ve İstiklal Marşına saygı	Hak ve özgürlüklere saygı	Adil olma
<b>Küresel Bağlantılar</b>	Misafirperverlik	Tarihsel mirasa duyarlılık	Yardımseverlik	Barış

Tablo incelendiğinde sosyal bilgiler dersinde değerlerin daha çok, 4. ve 5. sınıflarda yoğun olarak kazandırılmak istediği görülmektedir. Daha üst sınıflarda ise 4. ve 5. Sınıflara göre doğrudan aktarılacak değer sayısında azalma olduğu görülmektedir. Ayrıca değerlerin toplumsal olarak kültürümüzle de uyumlu olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında her öğrenme alanında doğrudan verilecek değerler yer almaktadır. Bu değerlere ilişkin kazanımlar bulunmakta ve bu kazanımlara uygun örnek etkinliklerde programda yer almaktadır (MEB, 2009).

## **2.6. Müze Nedir?**

Müzeler, tarih, sosyal bilgiler ve sanat eğitimi dersleri için önemli mekânlardır. Çünkü müzeler, geçmişten günümüze hayatı ve bu hayatın unsurlarını yansıtan yerlerdir. Bu özelliğinden dolayı da müzeler bir kültür aktarımı yapan eğitim ortamları olarak da nitelendirilebilir.

Müzeler insanoğlunun güzel sanatlara olan ilgisi ve eser biriktirme eğiliminden doğmuştur (Denizci ve Mirza, 2012). Müze, Museum isminin kökeni eski Grekçe ‘moussa’, Latince ‘musa’ diye adlandırılıp batı dillerinin hemen hepsine giren esin perisinden gelmektedir. Müzeler sadece eşyaların yer aldığı binalar değildir, müzeler topluma gelecek yaratmak için faydalanılacak birikimlerin topluca bulunduğu, belgelerin toplandığı toplumsal eğitim ve araştırma kurumları olarak değerlendirilmez (Genim, 1998). Literatürde “Müze nedir?” sorusunun cevabı üzerine farklı tanımlar bulunmaktadır.

Müze, arkeoloji, sanat, kültür, bilim ya da insanı ilgilendiren, insanın yaşamında yer alan her türlü ürünü toplayan, onları koruyan, sergileyen, geçmiş ve gelecek arasında köprü görevi gören; eğitim, bilgilendirme ve araştırma imkânları sunan, kar amacı gütmeyen, bireylerin zevk almasını sağlayan, öğrenmeyi ve yaratıcılığı kolaylaştıran ve sürekliliği olan mekândır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 31). Bu tanımdan yola çıktığımızda müzenin çok yönlü bir işlevi olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Çünkü müze önemli gördüğü ürünleri koruma altına alırken, aynı zamanda bu ürünlerin kültürel, sanatsal ve eğitim amacıyla kullanılmasına kaynak oluşturmaktadır.

Müzeler, bazı kültür-sanat ürünlerini incelemek ve bu ürünlerden haz alabilmek için, bunları tek çatı altında toplamak için düşünülmüş bir bina olarak da

tanımlanabilir (Mercin, 2016). Bu tanımda müzelerin iki özelliğinin vurgulandığı görülmektedir. Bunlar; müzelerin araştırma-inceleme yaptığı ve bu eserlerden haz aldığıdır.

Sosyal bilgiler öğretim programında müzelerin nasıl tanımlandığına baktığımızda "müze" kavramın Kültür Bakanlığının Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği'nin 4. maddesinde yer alan tanımına yer verildiği görülmüştür. Bu tanıma göre de Müze; kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluş olarak belirtilmiştir (MEB, 2008).

Müzenin tanımı üzerine kapsamlı bir tanımı da ICOM (International Council of Museum) tarafından yapılmıştır: Müze, sadece kar amacı gütmeyen, toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden malzemeler üzerinde araştırma yapan, onları toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve eğlence gibi amaçlar doğrultusunda sergileyen ve sürekliliği olan bir kurumdur (Mclean, 1996: Akt. Şar ve Sağkol, 2013: 84).

Atagök (1999: 137)'e göre müzeler, yaratıcılık, mantık, gözlem, hayal gücü ve beğeni duygusunun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunabilecek yaygın eğitim kurumlarıdır. Tanımdan da anlaşıldığı üzere Atagök (1999) müzelerin daha çok eğitim işlevi üzerinde durmuştur.

Müzeler toplumun geçmişine ait maddi unsurları barındırdığı için toplumun kimliğinin oluşmasında önemli bir kurumdurlar ve bu noktada da yeni kurulan uluslar için daha büyük bir öneme sahiptirler (Şar ve Sağkol, 2013). Yeni kurulan uluslar kendi varlıklarını, kimliklerini ve kültürlerini kanıtlamak için ellerindeki maddi unsurlarını müzeler yoluyla sergileyecektir. Müzeler sayesinde de hem başka uluslara varlığının temellerini gösterecek hem de yeni nesillere kültürün aktarımını yapacaklardır.

Müze hakkında yapılan tanımlara baktığımızda müze hakkında şu şekilde genel bir tanım yapabiliriz: müze; toplumun geçmişini yansıtan maddi unsurları toplayan, koruyan, sergileyen üzerinde araştırmalar yapan ve yaptığı araştırmalar

sonucunda bulunduğu bölgenin ve ulusun kültürüne dair şahitlik eden, bu konuda yeni nesilleri somut nesnelere eğiten yaygın bir eğitim kurumu olarak tanımlanabilir.

Müzeler toplumun geçmişine ait materyalleri bulur, korur ve materyalin bulunduğu çevreyi araştırır. Elde etmiş olduğu materyallerle de toplumu eğitmeyi, eğlendirmeyi ve geliştirmeyi amaçlar (Denizci ve Mirza, 2012). Hooper-Greenhill (1996) müzelerin 3 temel işlevi olduğunu belirtmektedir. Bunlar koruma, araştırma ve iletişimdir. Koruma işlevi müzenin bulmuş olduğu değerli numunelerin bakımını üstlenmektedir. Demir (2001)'in de belirttiği üzere koruma işlevinde müzedeki eserlerin ömürlerini uzatmak amacıyla yapılan tüm çalışmaları kapsamaktadır. Araştırma işlevindeyse bulunan eserler hakkında incelemeler yapılmasını içermektedir. İletişim işlevindeyse insanların müzedeki nesnelere ve müzedeki nesnelere ilişkin araştırma inceleme sonuçlarına ilişkin bilgi edinmelerini sağlayan bütün etkinlik ve uygulamaları içermektedir (Hooper-Greenhill, 1996).

### **2.6.1. Müzenin ve Müzeciliğin Tarihçesi**

Müze (museum) sözcüğü ilham perilerinin düşünme yeri, tapınağı anlamındaki Yunanca “mouseion” kelimesinden türemiştir. Romalılar ise müze kelimesini felsefi tartışma yeri olarak kullanmışlardır. 15. yüzyılda Floransa’da bir koleksiyonu betimlemek amacıyla kullanılmıştır. 17. yüzyılda antik nesnelere betimlenmesi için kullanılırken, 18. yüzyılda ise bugünkü anlamına en uygun olarak düşünebileceğimiz, bir koleksiyonu koruyan, sergileyen ve halka açan kuruluş olarak kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzdeyse müze terimi oldukça genişlemiş ve içine; sanat galerilerini, bilim merkezlerini ve keşif merkezlerini de kapsayacak hale gelmiştir (Onur, 2012).

Müze kelimesi Antik Yunan’da müzlere adanmış bahçe, tapınak, kutsal kalıntı odaları olarak kullanıldığı gibi, kimi festivallere veya kitaplara da müze denildiği bilinmektedir (Artun, 2014). Ancak günümüz müzesinin öncesi olarak İ.Ö. 280’de kurulan İskenderiye Müzesi geçmektedir. Bu müze bilim insanların araştırma yaptığı kurum niteliğindedir. Bunun yanında nesne koleksiyonu, bitki ve hayvan parkını da içinde barındırdığı bilinmektedir (Onur, 2012).

Büyük İskender Mısır'ın fethi sırasında bu bölgede Helen kültürünün merkezi haline gelecek ve kendi adını taşıyacak bir kent kurma düşüncesinde bulunmuştur. Kente şan olması amacıyla da müzlere bir kütüphane adanmasını buyurur. Ancak kendisi bunu yapamasa da daha sonra Mısır Krallığının başına gelen kumandanlar, İskenderiye Müzesi'nin kütüphanesi için dönemin tüm hükümdarlarına haber göndererek, ellerindeki eserleri kopyalamak ve Yunancaya çevirmek için ödünç isterler ve alırlar. Bu kütüphanede 40.000 el yazması eser elde edilirken bu kraliyetteki kütüphane de işe katıldığında eser sayısı M.Ö. 47 yılında yangından önce 490.000'e ulaştığı bilinmektedir (Artun, 2014). Bu eser sayısı ve Mısır Krallığının yaptığı çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda dönemin şartlarına göre büyük bir koleksiyon oluşturulduğu ortadadır. Ayrıca sadece bu koleksiyonları korumakla kalmadığı ve bilim, eğitim amaçlarında da kullanılmaya çalışıldığını söyleyebiliriz. İskenderiye müzesinin etrafına yapılan bahçelerinde bitki ve hayvanların incelenmesi için kullanıldığı, ayrıca müzeye bir rasathane de yapıldığı bilinmektedir (Artun, 2014). Tüm bu farklı yapıları veya bölümleri içinde bulundurması İskenderiye Müzenin bir bilim merkezi, niteliğinde oluşturulduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Orta Çağ Avrupa'sında bugünkü manada bir müze anlayışı bulunmamaktadır. Sadece kilise ve manastırlarda dini eşyalardan oluşan koleksiyonlar bulunurdu (Yücel, 1999). Rönesans döneminde zengin Avrupalılar klasik nesnelere toplama ve sergileme merakıyla sanat koleksiyonları yapmaya başlamışlardır. Avrupa da zenginler, üst düzey aileler ve krallar yaşadıkları konak ve köşklere değerli koleksiyonların bulunduğu müze odaları yapmaya başlamışlar ve hemen hepsinde gösteriş için bir müze odası bulunmuştur (Karakaya, 2015).

16. yüzyılın ikinci yarısının başlarında Bavyera Dükü'nün kurduğu tablo galerisi belki de doğrudan müze amacıyla kurulmuş en eski yapı olarak nitelendirilebilir. Bu dönemin devamında da günümüz müzeciliğine doğru ilk adımlar atılmaya başlanır (Onur, 2012).

18. yüzyılda ise genel bir müze kurma fikri Fransa'da ortaya çıkmıştır. Bunun içinde kralların saraylarında bulunan tarihi sanat eserleri toplanarak genel bir müze yapılabileceği düşüncesinden hareketle Avrupa'nın ilk genel müzesi olan Lüksemburg Müzesi kurulmuştur (Şapolyo, 1936). Sonrasında da Avrupa da birçok müze sırasıyla kurulmuştur.

Müzeler sayesinde toplumlar tarihlerini, kültürlerini anlatan eserlerini toplamışlar ve bunları sergilemişlerdir. Böylece modern dönemde toplumlar kültürel geçmişlerini ve bu geçmişlerinin diğer toplumlarla bağlantılarını müzeler yoluyla inşa ederek, tarih kitaplarının yanı sıra, müzeyi ziyaret eden ziyaretçilere de somut yollarla anlatma olanağı da ortaya çıkmıştır (Shaw, 2015).

Ülkemizde müzenin tarihçesine baktığımızda sadece müzenin koruma işlevinin olduğunu ve sadece koleksiyonculuk olarak kabul ettiğimizi varsaydığımızda müzelerimizin Hun devletinden beri var olduğunu belirtebiliriz. Çünkü Hun devletinden bu yana kıymetli eşyalar hep bir oda da muhafaza edilmiştir. Ancak müzelerin sadece koleksiyonculuktan ibaret olduğunu düşünmek ve sadece koruma işlevinin olduğunu varsaymak yanlış olacaktır (Buyurgan ve Mercin, 2010).

Osmanlı Devletinde 1846 yılında ilk kez eski eserlerin toplanmasını resmi olarak istemiştir. Bu tarih bir bakıma müzelerin oluşması için önemli bir adım olarak değerlendirilebilir ve bazı tarihçiler Osmanlıda müzelerin başlangıcı olarak da bu tarihi esas almaktadır. Ancak Osmanlı Devleti 1723 yılında cephanelik olarak kullanmak için Aya İrini Kilisesinde bazı tadilatlar yapmış ve bazı değerli eşyaları da burada muhafaza etmeye başlamıştır, bazı tarihçilere göre de bu tarih Osmanlıda müzeciliğin başlangıcıdır (Shaw, 2015). Aya İrini Kilisesinde Fethi Ahmet Paşanın açmış olduğu müze ilk genel müze olarak kabul edilir (Şapolyo, 1936). Müze-i Hümayun ise ancak 1889 yılında özerk bir devlet kurumu olabilmıştır (Shaw, 2015).

Osmanlı Devletinde tarihi eserlere gösterilen ilgi 2. Abdülhamit'in tahta çıkışından çok önce başlamıştır ve Osmanlıda tarihi eserler hakkında önemli girişimlerde bulunan kişilerden biri de Maarif Nazırı Safvet Paşadır. Safvet Paşa müzelerin amaçları arasında eğitiminde yer aldığını belirtir. Safvet Paşa imparatorluğun çeşitli bölgelerine bir tezkere göndererek ellerinde bulunan tarihi eserleri özenli bir şekilde ambalajlanarak başkent İstanbul'a gönderilmesini istemiştir, bu şekilde de devlet idaresi vasıtasıyla koleksiyonlarda zenginleştirme çalışmaları yapılmıştır (Shaw, 2015).

Müze-i Hümayun yani bugünkü adıyla İstanbul Arkeoloji Müzesi Türkiye de ilk kez müze kurulması fikrinin neticesinde kurulmuş müzemizdir. Bu müze devlet adına yapılan kazılardan ulaşılabilecek eserlerden oluşacağı da belirtilmiştir.

Ayrıca 1881 yılında müzenin başına Osman Hamdi Bey'in geçmesiyle, bu müze dünya çapında sayılı müzeler içine girmiştir (Su, 1965).

Osman Hamdi Bey, Fransa eğitim gördükten sonra ülkesine dönmüş ve ressamlık, eğitimcilik, müze müdürlüğü ve arkeolog gibi mesleklerde çalışmıştır. Osman Hamdi Bey, müzecilik konusunda ülkemizin önemli isimlerinden biridir, o küçük bir koleksiyondan imparatorluk çapında bağlantıları olan bir kurum yaratmayı başarmıştır. Ayrıca çıkarmış olduğu nizamnamelerle tarihi eserlerimizin yurt dışına çıkarılmasını engellemeye çalışmıştır. Bu kapsamda da nizamnamelerde öncelikle tarihi eserin tanımını yapmış daha sonra da her hangi bir şekilde bulunmuş ya da yapılan kazılar sonucunda bulunup çıkartılan her türlü tarihi eserin devlete ait olduğunu, ayrıca bulunan eserlere zarar verilmesinin ya da yurt dışına götürülmesinin suç olduğunu açıkça belirtilmiştir (Shaw, 2015).

Cumhuriyet dönemindeyse halifelik kaldırıldıktan sonra Topkapı Sarayı bakanlar kurulu kararı ile müze haline getirilmiş ve Asar-ı Atika Müzeleri Müdürlüğü emrine verilmiştir (Yücel, 1999). 3 Mart 1924'te Şer'iyeye ve Evkaf Vekâleti kaldırılarak yerine Vakıflar Genel Müdürlüğü kurularak, tüm vakıf eserlerinin bakımı, onarılması bu kuruma bırakılmıştır (Gerçek, 1999). Türk müzeciliğinin başlangıcı olarak nitelendirebileceğimiz 19. yüzyılın ikinci yarısında yapılan düzenlemelerle eski eserlerin yurt dışına çıkarılması engellenmeye çalışılmış, Türk kazıları yapılmaya başlanmış, kazılardan elde edilen eserler İstanbul'daki müzede toplanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda oluşan koleksiyonlar sayesinde de müzecilikle ilgili bilimsel faaliyetler hız kazanmıştır (Özkasım ve Ögel, 2005).

Tüm bu gelişmeler ülkemizin müzecilik alanında ileri seviyelere ulaşmasını sağlamıştır. Müzelerimiz gün geçtikçe daha özenli ve eserlere uygun yapılmaya başlamış. Müzelerin ve içindeki eserlerin önemi de gün geçtikçe fark edilmeye başlanmıştır. Ancak yeteri kadar ilgi ve önemin verilmediğinden hareketle müzeleri ön plana çıkarmak, halkın daha iyi anlamasına ve dikkatini çekmesi amacıyla 18-24 Mayıs tarihleri arası Müzeler Haftası olarak kutlanmaktadır. Bu haftada yapılan çeşitli etkinliklerle müzelerin önemi anlatılmaya çalışılmaktadır.



## 2.6.2. Müze Türleri

İlk zamanlarında müzeler genellikle arkeoloji ve etnografya ağırlıklı olarak bulunmaktaydı, ama günümüzde müze türlerinin oldukça fazla olduğunu söyleyebiliriz. Bu artışla birlikte müzelerin daha iyi anlaşılabilmesi için müzelerin sınıflandırılması da önem kazanmıştır.

Literatürde müzelerin farklı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir. Şapolyo (1936) müzeleri yedi sınıfa ayırmıştır. Bunlar, Arkeoloji Müzesi, Etnografya Müzesi, Güzel Sanatlar Müzesi, Askeri Müze, Zanaat Müzesi, Doğa Tarihi Müzesi ve Devrim Müzesidir. Ayrıca bunların yanında müzeleri iki gruba ayırarak genel müzeler ve ulusal müzeler olarak değerlendirmektedir. Tür bakımından çok çeşitli olan müzeler genel anlamda sınıflandırıldığında;

1. Koleksiyonlarına,
2. Bağlı oldukları yönetim birimine,
3. Hizmet ettikleri bölgeye,
4. Hitap ettikleri kitleye,
5. Koleksiyonlarını sergiledikleri mekânlarına (Madran, 1999) ve
6. İşlevlerine göre farklı müze türü, şeklinde ayrılabilir (Mercin, 2016: 273).

Yapılan bu sınıflandırmaya göre bu müze türlerinin içeriklerini ve içerisinde hangi tür müzeleri içerdiklerini şu şekilde belirtebiliriz:

### **Koleksiyonlarına Göre Müzeler:**

Koleksiyonlarına göre müzeleri Atagök (1999); Genel Müzeler, Arkeoloji Müzeleri, Sanat Müzeleri, Tarih Müzeleri, Etnografya Müzeleri, Doğa Tarihi Müzeleri, Jeoloji Müzeleri, Bilim Müzeleri, Askeri Müzeler ve Endüstri Müzeleri olmak üzere olmak üzere 10 tür olduğunu belirtmiştir.

**Genel Müzeler:** Fazla yaygın olmayan, içerisinde birçok koleksiyonu bulundurabilen müzelerdir (Mercin, 2016).

**Arkeoloji müzeleri:** Arkeolojik kazılardaki eserlerin sergilendiği müzelerdir (Mercin, 2016). Arkeoloji müzeleri konu itibari ile prehistorya, historik arkeoloji ve tarihi devirlerle birlikte değerlendirilmektedir (Çay, 1982: 22. Akt: Ekelik, 2010: 9). Türkiye'deki en yaygın müze türüdür. Birçok medeniyetin yaşadığı Anadolu coğrafyasının her köşesinde birçok arkeolojik eser ortaya çıkmaktadır, bulunan bu eserler de arkeoloji müzeleri yapılarak sergilenmektedir.

**Sanat müzeleri:** Sanat insanın yaratıcılığıyla ortaya çıkan bir faaliyettir. İnsanın yapmış olduğu sanat eserleri, halkın sanat duygusunu yükseltmek ve halkın bu eserlerden zevk almasını sağlamak amacıyla sanat müzelerinde sergilenir (Ekelik, 2010). Sanat müzeleri; kültürel, sanatsal ve tarihi olarak da değeri bulunan sanat eserlerinin bulundurulduğu ve yeni nesillere bu eserleri aktarma işlevini de üstlenen, bu bakımda da birer eğitim merkezi olarak değerlendirilebilecek müzelerdir (Buyurgan ve Mercin, 2005). Sanat müzeleri belli yüzyılların eserlerinden oluşabileceği gibi bir sanat akımının ya da bir sanatçının eserlerinden de oluşabilir (Mercin, 2016).

**Tarih müzeleri:** Bir kurumu, bir şehri, bir yöreyi, bir ülkeyi ya da bir toplumu sistemli olarak inceleyen, tarih kronolojisini iktisadi, siyasi, toplumsal açıdan koleksiyonlarında bir araya toplayan müzelerdir (Mercin, 2016: 274). Tarih müzeleri arkeoloji müzeleriyle birlikte anılsa da bu iki müze de birbirinden farklıdır (Ekelik, 2010).

**Etnografya Müzeleri:** Bir toplumun etnografik kültürlerine ait eserleri içerisinde bulduran müzelerdir (Mercin, 2016). Bu müzeler folklor, halk sanatı ve gelenekleri, milli etnografya ile ilgili müzelerdir. İleri kültürlerle ait etnografik değerlerdeki koleksiyonları, endüstriyel öncesi ürünleri içine alır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 36).

**Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri:** Genel olarak doğada mevcut olan, ancak özelliklerine göre sınıflandırılan, eski dönemlerden kalma fosiller, mineraller, taş vb. elemanları bulduran müzelerdir (Mercin, 2016: 274). Bu müzeler zooloji, bitkiler ve botanik, jeoloji, paleontoloji, mineraller ve fosiller gibi koleksiyonlara ayrılmıştır. Müze hangi bilimle ilgiliyse sadece o bilime ait koleksiyonları buldudur. Türkiye'de bu müze türünde sadece bir tane müze bulunmaktadır. Bu müzemiz Maden Tetkik Arama Enstitüsü tarafından kurulmuş olan Tabiat Tarihi Müzesi'dir (Buyurgan ve Mercin, 2005).

**Bilim Müzeleri:** Bilim müzeleri için insan-fen ve doğa ilişkisinin sergilendiği mekanlar olarak nitelendirebiliriz. Mercin (2016)'ne göre bilim müzeleri insanın varlığını korumak amacıyla doğanın güçlerini kendi elinde bulundurmak için yapmış olduğu çabaları tanıtır. Çay(1982)'a göre bilim müzeleri sanayi toplumunun temsilcisidirler (Akt: Ekelik, 2010: 13). Geçmişten günümüze bütün teknolojik gelişmeler bilim müzelerinin konusuna girmekte, inceleme alanını oluşturmaktadır. Planetaryum denilen gökyüzünün sanal ortamda canlandırıldığı müzeler de bu bilim müzeleri kapsamındadır (Mercin, 2016).

**Endüstri Müzeleri:** Endüstri müzeleri adından da anlaşıldığı üzere sanayiye içine alarak tüm teknolojik aletleri içine almaktadır. Fabrikalar, santraller vb. bu müze türündedir. Endüstri müzelerinin amacı ilgili olduğu alanların öğretimine ve alana personel yetiştirilmesine yardım etmenin yanında, araştırma, inceleme ve gözlem becerilerini geliştirmektir (Ekelik, 2010). Ülkemizde endüstri müzesine örnek olarak Rahmi Koç Müzesi verilebilir. Müze içerisinde birçok endüstri koluna ait eserleri barındırdığı gibi, bu eserlerin nasıl çalıştığını da farklı simülasyonlarla izleme imkanı sunmaktadır.

**Askeri Müzeler:** Askeri müzeler bir milletin kahramanlıklarının, fedakârlıklarının, askeri başarılarının anlatıldığı müzeler olarak nitelendirilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005). Bu anlamda da bir milletin gurur kaynağı olarak da gösterilebilir. Askeri müzeler; tarihi bir olaya ait olan, askeri bir malzeme olup sanat değeri yüksek olan veya askeri bir aletin gelişim aşamalarını gösteren nesnelere içerisinde barındıran müzelerdir (Mercin, 2016).

### **Bağlı Oldukları Yönetim Birimine Göre:**

Bu sınıflandırmada müzelerin bağlı oldukları yönetim birimi ya da kurumuna göre bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu sınıflandırmanın içindeki müzeler şunlardır: devlet müzeleri, belediye müzeleri, kent müzeleri, özel müzeler, vakıf müzeleri, üniversite müzeleri ve askeri müzeler.

**Devlet Müzeleri:** Devlet müzeleri korunması gereken eski eserlerin korunmasını sağlamak ve değerlendirmek amacıyla kurulmuş müzelerdir (Mercin, 2016). Bu müzeler genellikle Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlıdır. Bazı bakanlıklara ait müzeler de devlet

müzeleri kapsamındadır. Örneğin Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ait Topkapı Sarayı ve Yıldız Sarayı devlet müzesidir (Buyurgan ve Mercin, 2005).

**Belediye Müzeleri:** Belediye müzelerinin kuruluş amacı genellikle halka hizmettir. Ayrıca bu müzeler devlet tarafından destelenir ve denetlenir (Mercin, 2016).

**Kent Müzeleri:** Kent müzeleri, içerisinde bir kentin geçmişten günümüze kadar geçirmiş olduğu tüm aşamaları, geleneksel sanatlarını, arkeolojik olarak geçmişini, mimari yapısını ve gelişimini, kültürünü görsel olarak fotoğraflarla, bilgi ve belgelere dayalı olarak sunan, içerisindeki maket ve balmumu heykellerle kültürünü canlandıran müzelerdir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012).

**Özel Müzeler:** Özel müzelerin koleksiyonlarının yönetimi özel kişilere bağlıdır. Özel kişilere bağlı olsalar da kurulmaları için devlet onayı almaktadırlar, ayrıca devlet tarafından da bu müzeler denetlenir ve desteklenir. Bu müzeler çeşitli kurum ve kuruluşlar ya da şahıslar tarafından kurulabilir. Kuruluş yapılarına bağlı olarak farklı koleksiyonlar içerisinde barındırabilirler (Demirel Gökalp, 2013). Ülkemizde özel müzelerin sayısı her geçen gün artış göstermektedir. Ülkemizin başlıca özel müzeleri arasında Sabancı Müzesi ve M. Rahmi Koç Müzesi sayılabilir.

**Vakıf Müzeleri:** Vakıf müzeleri, koleksiyon yönetimi vakıflara bağlı olan müzelerdir. Türkiye'deki vakıf müzelerinde bulunan eski eserlerin korunması ve değerlendirilmesi Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır (Demirel Gökalp, 2013). Vakıf müzelerine örnek olarak Edirne Selimiye Vakıf Müzesi verilebilir.

**Üniversite Müzeleri:** Üniversite müzeleri eğitim, araştırma ve inceleme yapmak amacıyla kurulmuş müzelerdir. Üniversite müzelerine örnek olarak Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Müzesi ve Mesleki Eğitim Müzesi verilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005).

**Askeri Müzeler:** Askeri müzeler, savaş dönemlerinde kullanılan silah, top vb. eşyaların bulunduğu ve bunların sergilendiği müzelerdir (Ulu Kalın, 2015). Askeri müzelerde savaş anlatımları da bulunabilir (Buyurgan ve Buyurgan, 2015). Kurtuluş Savaşı Müzesi, Jandarma Müzesi, Havaacılık Müzesi Uçak Müzesi gibi müzeler askeri müzelere örnek olarak verilebilir.

### **Hizmet Ettikleri Bölgeye Göre:**

Hizmet ettikleri bölgeye göre müzeler Ulusal Müzeler, Bölgesel Müzeler ve Yerel Müzeler olarak üçe ayrılmıştır. Bu gruplandırma müzelerin bulunduğu coğrafi alanlar düşünülerek yapılmıştır. Bu müzelerin içeriğine ilişkin kapsamı da hizmet ettiği bölge ile ilişkilidir. Ulusal müzeler daha geniş ve zengin koleksiyonlara sahipken, yerel müzeler daha dar ve belli bir konudaki koleksiyonu içerisinde bulundurulur.

### **Hitap Ettikleri Kitleye Göre:**

Hitap ettikleri kitleye göre müzeler üçe ayrılmaktadır. Bunlar: Eğitici Müzeler, Uzmanlaşmış Müzeler ve Genel Toplum Müzeleri'dir. Bu müzelerden eğitici müzeler ve uzmanlaşmış müzeler toplumdaki belli kesimlere hitap ederken, genel toplum müzeleri toplum geneline hitap etmektedir (Demirci, 2009). Uzmanlık müzeleri, koleksiyonları belli bir konu etrafında toplanmış müzelerdir (Abacı, 2005). Örnek olarak Sağlık bakanlığına bağlı Sağlık Müzesi verilebilir.

### **Koleksiyonlarını Sergiledikleri Mekânlara Göre:**

Koleksiyonlarını sergiledikleri mekânlara göre müzeler: Geleneksel Müzeler, Açık Hava Müzeleri ve Anıt Müzeler olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Geleneksel müzeler koleksiyonları özel bir mekânda sergileyen müzelerdir. Açık hava müzeleri ise eserlerini açık havada sergileyen müzelerdir. Anıt müzeler ise belli bir özelliğinden dolayı mekânın ya da yapının müze olarak sergilenmesidir. Mimari ve tarihi yönden değerli yapıların müzeye çevrilmesiyle oluşmaktadır (Buyurgan ve Mercin, 2005).

### **İşlevlerine Göre:**

İşlevlerine göre farklı tür müzelerde bulunmaktadır. İşlevlerine göre müzeler: Tek Kişilik veya Bir Nesneyi Konu Alan Müzeler, Atatürk (Müze) Evleri, Devrim Müzeleri ve Sanal Müzeler olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır.

**Tek Kişilik veya Bir Nesneyi Konu alan Müzeler:** Bu müzeler bir tek nesneyi ve onun özelliklerini kapsayan müzeler olarak tanımlanmaktadır. Bursa'daki Orman Müzesi, bir tek nesneyi konu alan müze türüne örnek olarak verilebilir (Mercin, 2016).

**Atatürk (Müze) Evleri:** Genellikle Atatürk Evleri olarak bilinen Atatürk Müzeleri, Atatürk'ün içinde oturduğu, bir süre ikamet ettiği, savaş yıllarında karargâh olarak kullandığı, gezilerinde konuk olduğu, toplantılar yaptığı, dinlendiği, çalıştığı vb. köşkler, saraylar ve resmi yapılarıdır (Mercin, 2016). Trabzon'daki Atatürk Evi örnek olarak verilebilir. Bu müzelerde Atatürk'ün kullandığı her türlü eşyalarını ve çekişmiş fotoğraflarını görmek mümkündür.

**Devrim Müzeleri:** Devrim Müzelerinde öznel bir sergileme vardır. Bu müzelerde nesneye değil müzenin amacına odaklanılmıştır. Devrim müzeleri içerisinde fotoğraf agrandismanı, maket, fotomontaj, gazete koleksiyonu, grafik, afiş ve müzik gibi koleksiyonlardan oluşur. Devrim müzelerinin duvarlarını fotoğraflar, koridorlarını kahramanların maketleri veya binaların maketleri süslemektedir, ayrıca bu müzelerde ulusal müzikleri çalınır (Buyurgan ve Mercin, 2005).

**Sanal Müzeler:** Sanal Müzeler bilgilerini, eserlerini ve diğer etkinliklerini internet ortamında sergileyen müzelerdir (Mercin, 2016). Teknoloji çağını yaşadığımız günümüzde tüm müzelere ulaşarak birebir gezme imkânımız bulunmasa da sanal müzeler sayesinde evimizden, okulumuzdan vb. yerlerden rahatlıkla bu tür müzeleri gezebiliriz.

## 2.7. Müze Eğitimi

Müze, bireyleri doğrudan ilgilendirdiği ve onlara ait birçok eseri bünyesinde barındırdığı için işlevleri oldukça geniş bir kurumdur (Mercin, 2016). Müzelerin işlevlerinden biride, müzenin iletişim işlevi boyutunda düşünebileceğimiz eğitim işlevidir. Eğitim hayat boyu devam eden bir süreçtir ve sadece okullarda yapılan bir faaliyet değildir. Geçmişte olduğu gibi artık eğitim demek sadece okul ve okullaşma demek değildir. Hayatın her safhasında eğitim vardır ve devam etmektedir. Eğitim kavramının içeriği zaman içinde genişledikçe, müze eğitiminin anlamı da genişlemiştir. Artık müze eğitimi okullar için rehber eşliğinde yapılan turlar olmaktan çıkmış, sergi ve atölye çalışması gibi etkinlikleri kapsayan, sadece öğrencilerin değil, aile ve yetişkinleri de içerisine alan bir bütün olarak düşünülmektedir (Onur, 2013). Bu düşüncenin oluşması yapılandırmacı eğitim anlayışımız açısından olumlu bir gelişmedir.

Müzeler okulların birincil kaynaklara, somut materyallere ulaşabildiği mekânlardır. Müzeleri örgün ve yaygın eğitimin bir tamamlayıcısı olarak

düşünebiliriz, çünkü müzeler bizlere alternatif öğrenme şekilleri sunmaktadır. Gelişmiş ülkeler müzelerin bu önemli işlevinden dolayı müzeleri eğitsel bir kurum olarak kabul etmektedirler (Mercin, 2016). Ayrıca müzelerin eğitimdeki önemi konusunda yapılan çalışmalara göre artık öğrenme sadece kitapla ve okulla sınırlı değildir. Bireylerin bütünsel gelişimi açısından müzelerin uygun mekânlar olduğu kabul edilmektedir. Bundan dolayı da müzeler eğitimin niteliği artıran mekânlar olarak kabul edilebilmektedir (Işık, 2016).

Müzeler artık bilinen sorumluluklarının yanında eğitim sorumluluğunu da üstlenmişlerdir. Müze ziyaretlerinin sürekliliğinin sağlanması, kültürler arası iletişimin canlı tutulabilmesi ve eğitimde alanında da önemli bir rolünün olduğunu benimsetmesi açısından müzeler eğitsel misyonlarını yerine getirmesi gerekmektedir (Işık, 2016). Günümüz müzeleri geçmişe göre artık daha az eseri daha çok etkileşimli bir şekilde ve teknoloji destekli olarak sergilemektedir. Teknolojik destek olarak da sergilerde kişisel ya da toplumsal hikâyeler anlatıldığı gibi, anı vb. videolar veya film gösterimleri sunulmaktadır (Karadeniz ve Çıldır, 2014).

Müze eğitimini, müzelerde öğrenmeyi ve deneyim kazanmayı sağlayacak etkinlikler planlanarak uygulanması şeklinde tanımlayabiliriz. Müze eğitimi bir anlam kurma sürecidir. Müze eğitimi ile müzedeki nesnelere, bu nesnelere anlamları ile ziyaretçiler arasında bir ilişki kurularak bir anlam ortaya çıkartılır (Zilcioğlu, 2008). Bu süreçte müze eğitimi olarak tanımlanır.

Günümüzde çağdaş müzeler sadece değerli objeleri toplayıp koruma altına alınan ve sergilenen mekânlar olmaktan çıkmıştır. Çağdaş müzeler artık kendini sürekli geliştiren dinamik bir yapıdadır ve eğitim bir müzenin en önemli görevidir. Bu kapsamda düşündüğümüzde de müzeleri birer yaygın eğitimi kurumu olarak düşünebiliriz (Baykan, 2007). Müze kelimesi artık günümüzde bilgi kelimesiyle birlikte kullanılmaktadır. Müzeler günümüzde bilgiyi yerleştirecek, geliştirecek mekânlardır (Karadeniz ve Çıldır, 2014).

Günümüzde müzeler birer eğitim kurumu olarak kabul edilmektedir (Atagök, 1999). Hooper-Greenhill'e göre müzelerin eğitim işlevi iki ana iletişim yöntemi ile sağlanmaktadır. Bu iletişim yöntemleri, kitle iletişimin birçok özelliğini içeren uzaktan öğrenme ve doğrudan olan yüz yüze öğretmedir. Uzaktan öğrenme tepkisiz ve tek taraflı bir öğrenmedir. Yüz yüze öğretme ise içerisinde

çok farklı öğretim yöntemlerini bulundurmaktadır (Onur, 2013). Bu yöntemlerle müzeler toplum eğitimine katkı sağlamaktadırlar.

Müze eğitimi her yaş grubundaki çocukların öğrenmesine olanak sağlar, onların birincil kaynaklardan bilgi edinmesini sağlayarak öğretimin daha eğlenceli bir hale gelmesini sağlar. Müze eğitimiyle bireyler incelemeler yaparlar, eserleri görürler hatta dokunma imkânı bile bularak öğrenmeyi sağlar; eğlence ve heyecanla birlikte öğrenme isteğini artırır, geçmiş ile gelecek arasında köprü kurmamıza olanak verir; müze içerisinde sınırlı kalmaz müze dışında da eğitsel amaçlı birçok etkinliğe fırsat veren bir eğitim olgusudur (Mercin, 2006).

Müzelerin mevcut koleksiyonlarını kullanarak ziyaretçilerde merak, ilgi ve heyecan uyandıracak ziyaretçi merkezli eğitim programları ve uygulamalı etkinlikler hazırlama süreçlerine ‘müze eğitimi’ adı verilmektedir. Müzede gerçekleştirilen eğitimin tarafları müze çalışanları, müze eğitimcileri, öğrenciler, öğretmenler ve ailelerdir. Müze eğitimi bu tarafların içinde bulunduğu etkileşimli bir müze yaşantısını kapsar (Talboys, 2011:Akt. Karadeniz ve Çıldır, 2014: 16).

Hayat boyu öğrenme ortamı olan müzelerde, etkin katılıma dayalı yaşantılara dayanan müze eğitimi, tarih ve kültürel zenginlikleri içerisinde barındırır. Müze eğitimi; amaç, konu, objeleri, ortamı ve kullandığı yöntemleriyle aktif bir öğrenme ve gelişme alanı sağlamaktadır.

Müze eğitiminin temelinde başlıca ilkeler bulunmaktadır. Hooper-Greenhill (1999)’e göre müze eğitiminin ilkelerini şu şekilde belirtebiliriz:

- Müze eğitimi yaşam boyu devam eden sürekli bir eğitimidir. Yani müze eğitimi belli bir yaşla, süreyle sınırlı değildir. Hayat boyu devam eder. 7 yaşındaki bir çocukta 70 yaşındaki bir insanda bu eğitimin içerisinde yer alabilir.
- Her müze kendine özgü bir eğitimi vardır. Bu eğitim müzenin birçok özelliğine göre değişebilir. Müzenin türü, politikaları, koleksiyonları, personeli gibi faktörler açısından her müzenin eğitimi kendine özgüdür.
- Müzenin sergilediği eserleri ile ziyaret eden bireylerin gereksinimleri ve ilgileri arasında ilişki kurmak esastır. Bu ilişki kurulmadığında müze



eğitimi amacına ulaşamayabilir. Múzeyi ziyaret eden bir birey ile bir çocuğun eserlere karşı ilgilerinin farklı olacağı muhtemeldir.

- Múze eğitimi için öncelikle koleksiyonları incelemek, eğitim için uygun nesnelere seşmek ve bağlantıları kurmak önkoşuldur. Bu önkoşul sağlanarak eğitime başlandığında içerik daha düzenli bir şekilde sunulacaktır.
- Múzedeki koleksiyonlar ile hedef kitle arasında ilişki kurmak gerekir. Bu ilişki kurulduğunda daha anlamlı öğrenmelerin sağlanmasında etkili olacaktır.
- Múze ziyaretçilerinin çevreyle ve múzedeki nesnelere aktif bir şekilde etkileşim halinde olmaları sağlanmalıdır. Bu sayede kalıcı ve etkili öğrenmeler sağlanabileceği muhtemeldir.
- Múze eğitiminde bilgileri iletmekten çok duygulara, hayal gücüne, yaratıcılığa yönelmek daha önemlidir.
- Múzelerdeki öğrenme nesnelere öğrenmedir, duyguyu temel alaraktaşıya dayanır.
- Múze eğitimi gönüllülük esasına dayanır, zorunlu değildir. Ziyaretçi özgür bir şekilde múzeye gelir.
- Múzedeki öğrenmenin hořa gitmesi, öğrenene haz vermesi beklenmektedir. Bu şekilde bireylerin múzelerden zevk alması sağlanabilir.
- Múzedeki öğrenme somuttan soyuta giden düşünmeyi geliştirmektedir.

Múze eğitimi, 20. yüzyılın ilk yarısına kadar izleyicisine bilgi aktarma olarak görülmüştür. Ancak ikinci yarısından itibaren múze eğitiminde bilimsel yaklaşım önemini artırmıştır. 1950 öncesinde múzelerde okul gruplarına yönelik etkinliklere ağırlık verilirken, 1950 sonrasında yetişkinlere yönelik etkinliklere múzelerde önem verilmeye başlanmıştır (Selanik Ay ve Kurtdere Fidan, 2014). Artık günümüzün çağdaş toplumlarında múzeler, yaygın eğitim kurumu olarak

toplumları eğitmeyi amaçlar ve bu amaca ulaşabilmek için halkla ilişkileri ve iletişimi kullanır (Maccario, 2002).

Müze eğitimi günümüzde önemli bir konudur. Gerek somut nesnelere dayalı olması, gerekse müze eğitimi kapsamında yapılan etkinliklere ziyaretçilerin aktif bir şekilde katılması ve bunların sonucu olarak kalıcı öğrenmelerin gerçekleştirilebilmesi açısından müze eğitimi önem arz eder. Ayrıca yapılan etkinlikler ve kullanılan yöntemler, eserlerin sunum şekilleri, günümüz öğrenme öğretme yaklaşımımız olan yapılandırmacı anlayışa da uygundur. Müze pedagojisinin amaçlarını ayrıntılı olarak şöyle sıralayabiliriz:

- İnsanın değişen dünyaya uyum sağlamasına yardımcı olmak.
- İnsanların yaşadıkları ortama yabancılaşmalarını önlemek.
- Geçmişle şimdiki yaşam arasında bağ kurmak.
- Günümüzün sorunlarına ve çatışmalarına yönelik anlayış kazandırmak.
- Sergilenen nesnelere insanlar arasında köprü kurarak nesnelere onların yaşantıları ile bütünleştirilmesini sağlamak. Nesnelere maddi veya ideal değerleri ile algılanması yerine insan yaşamının somut ve otantik bir belgesi olarak algılanmasını sağlamak.
- İnsanların bugünkü yaşantılar ile nesnelere bağlantısını kurarak siyasi, kültürel, sosyal, ekonomik ve ekolojik ilişkileri anlamalarını sağlamak ve onların araştırmacı yönlerini geliştirmek.
- Bireylerin zamanını yaratıcı bir biçimde değerlendirmek.
- Müzeyi bir yaşam biçimi haline getirmek, iletişim ve öğrenmeyi yoğunlaştırmak amacıyla tüm olanakları sağlamak.
- Müze ekonomisini geliştirmek (Paykoç ve Baykal, 2000: 104).

Müze eğitimi sadece olguların aktarılmasıyla kalmayıp, hayal gücüne, duygulara, estetik duyarlılığa, eleştirel ve yaratıcı yaklaşıma da dayanmaktadır (Onur, 2013). Bu açıdan düşünüldüğünde çoklu zeka kuramına da uygun bir eğitim olduğu söylenebilir.

Allard, Forest ve Broucher (1994), müze eğitiminin müze öncesi, müze ve müze sonrası etkinliklerinin birbirini tamamladığını ve katılımcılarda sorgulama, soru üretme, hipotez geliştirme, müzede yanıtlanacak soruları müze deneyimi öncesinde üretme, müzede nesne ile etkileşime geçme, müzede bilgi toplama, keşfetme, elde edilen verileri müzede değerlendirme ve müze etkinliğinden sonra

yeni sonuçlar geliştirme gibi becerilerin geliştirilmesinde katkı sağladığını belirtmektedir (Akt: Karadeniz ve Çıldır, 2014: 18).

Müze eğitimi çocukların zihinsel gelişimini desteklemektedir. Piaget'in teorisine göre somut işlemler döneminde olan 7-11 yaş aralığındaki ilkököl öğrencileri, somut olan nesnelere ve varlıkları algılayabilmektedir. Bu yaşta müzeye giden bir çocuk müzede bulunan nesnelere daha kalıcı bir şekilde öğrenecektir (Yılmaz, 2011). Somut işlemler döneminde olan ilkököl öğrencileri için müze eğitimi ve müze gezileri kazanımlara ulaşmada daha aktif bir rol oynayacaktır.

Müze eğitimi kapsamında müzelerde somut nesnelere esinlenerek drama, hikaye anlatma ve sanatsal çalışmalar yapılabilir. Geçmişte yaşanan olaylar ve kişiler canlandırılabilir. Bu etkinlikler tarihsel empati, kuram ve kanıt kullanma becerileri, zaman ve mekân algılama becerileri geliştirilebilir (MEB, 2008).

B. Lord'a göre müzelerdeki öğrenme duygusaldır ve müzede öğrenmelerimiz duygularımıza dayanmaktadır. Müzede bulunan öğrenmelerimiz tutumlarımızı, ilgilerimizi, inançlarımızı, değerlerimizi değiştirmektedir. Ona göre müzede öğrenme; yeni tutumlar, değerler, ilgiler geliştirdiğimiz, müze nesnelere odaklanmış informal istemli bir bağlamda dönüştürücü bir deneyimdir (Onur, 2012). Görüldüğü üzere müze eğitimi bilişsel olduğu kadar duyuşsal bir öğretimde sağlamaktadır.

Müze eğitimi kapsamında müzede yapılabilecek çeşitli etkinlikler bulunmaktadır. Bunlar rehberli turlar, dokunma oturumu, drama ve rol yapma, nesnelere sorularla çözümleme, dedektif çalışması, öykü anlatma, fark nedir?, atölye çalışmaları ve kurslardır (Epik, 2004)

### **2.7.1. Türkiye'de Müze Eğitimi**

Avrupa'da müzelerin ve sanat galerilerinin temeli 16. yüzyılın sonlarına kadar dayanmaktadır. 16. yüzyılda Rönesans etkisindeki Avrupa'da 'nadir eser kabineleri' adında koleksiyonların korunduğu odalar ortaya çıkmıştır. Müzelerin öncülleri sayılabilecek bu odalardaki eserler sergilenerek imparatorluğun gücü ve görkemi yabancı konuklara gösterilirdi (Onur, 2012). Sonrasında da kralların bu koleksiyonları milletin ortak malı olarak vatandaşları yetiştirme kapsamında halkın görüş ve beğenisine sunulmaya başlandı. Osmanlı devletinde de müzelerin eğitim rolünün farkına varılarak ilk müze açıldı. Osmanlı Devletinde ilk müze

1839 yılında Galatasaray Mekteb-i Tıbbiye-i Fünun-i Şahane’de Avustralyalı Dr. Charles Ambroise Bernard tarafından açılan Tarih-i Tabii Müzesi yani Zooloji müzesidir. Sonrasında Harbiye Nazırı Fethi Ahmet Paşa, askeri müzelerin ve arkeoloji müzelerinin temellerini atmıştır. 1881 yılında da Müze-i Hümayun’a Osman Hamdi Bey’in müdür olarak atanmasıyla Osmanlı müzeciliğinde yeni bir dönem başlamıştır (Ata, 2015).

Cumhuriyetle birlikte müze alanında da yeni gelişmeler yaşanmıştır. Atatürk kendi emriyle ülke genelinde müzeler kurulmasını istemiş ve müzeler açılmaya, okul müzeleri kurulmaya başlanmıştır (Akyüz, 2009). Okul müzelerinin kurulması müzelerin eğitim üzerindeki öneminin kavranmaya ve okul müze işbirliğinin başladığının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Hasan Ali Yücel’in Milli Eğitim Bakanlığına geldiği dönemde müzelerin önemi gündeme gelmiştir ve 1945 yılında yapılan Eski Eserler ve Müzeler Birinci Danışma Kurulu’nda Türkiye’yi bir açık hava müzesi haline getirmeyi amaçladığını belirtmiştir (Atagök, 1999b).

1935 yılında Antikitele ve Tarihi Eserlerden Derslerde Nasıl İfade Edileceği Hakkında ‘Andıç’ adı altında öğretmenlere bir uyarı notu yayımlanmıştır. Bu notla öğretmenlere müzelerden derslerde nasıl bahsedileceği, nelere dikkat çekileceği, ne gibi ödevler verilebileceği ve müze ziyaretlerinin nasıl yapılması gerektiği gibi konularda bilgiler verilmektedir. Bu notlardan biri olan 14. maddede öğretmenlerin eserlerin güzelliğine vurgu yaparak öğrencilerin estetik zevkinin yükseltmeye çalışması gerektiği belirtilmektedir (Ata, 2015). 14. madde düşünüldüğünde bu madde ile estetik değerine vurgu yapıldığı ve bu değer geliştirilmesi istediği açıktır.

1950 yılında kurulan Uluslararası Müzeler Konseyi Türkiye Milli Komitesi, 1962 yılında Müzelerin Eğitimdeki Rolü Hakkında UNESCO Semineri’ni düzenlemişlerdir. Sonrasında müzelerin eğitimdeki rolünün tartışıldığı Müzelerin Teşkilatlanması kitabını Türkçe olarak basılması sağlanmıştır. Ayrıca ‘Öğretmenler İçin Müze El Kitabı’ da 1958 yılında çıkartılmıştır (Atagök, 1999b). Müze eğitiminin gelişmesi son yıllarda olmuştur. Asıl gelişme ise 1990’lardan sonra olmuştur. 1989’da Yıldız Teknik Üniversitesi’nde Müzecilik Ana Bilim Dalı kurulmuş, 1998’de ise Ankara Üniversitesinde Müze Eğitimi Yüksek Lisans Programı da kurularak müze eğitimi için akademik bir zemin oluşturulmuştur (Tezcan Akmehtmet ve Ödekan, 2006).

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü 2002 yılında yapmış olduğu bir çalışma ile ‘Gençliği Müzelerle Buluşturma Etkinlikleri’ ve ‘Müzeler Haftası Kutlama Programı” etkinlikleri yapılmıştır. Yapılan bu etkinliklerle kültürel mirasımızın ve arkeolojinin anlaşılması amacıyla yapılmıştır (Uğur, 2004: Akt. Özeskici, 2009: 22).

Bütün bu gelişmeler sonucunda Uluslararası Müzeler Örgütü’nün (ICOM) yaptığı müze tanımı değişerek 2004 yılında müzelerin; eğitim, eğlenme ve zevk alma ve insanlığa hizmet amacı taşıdığını ve kar amacı olmadığı, halka açık ve sürekli kurumlar olduğu vurgulanmıştır (Ata, 2010).

### **2.7.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Müze Eğitimi**

Sosyal bilgiler dersi ile bireyin içinde yaşadığı hayata hazırlanması esastır. Bunun için de öncelikle bireyin yaşadığı çevreyi tanınması ve bu çevreye uygun davranışlar geliştirebilmesi gerekir (Sever, 2015). Sosyal bilgiler dersinde bireyin çevresini tanıyabilmesi için kullanılacak yöntemlerden biri de müzeleri kullanmaktır. Müzeler içinde barındırdığı eserlerle yaşanan çevrenin tarihine ışık tutmaktadır. Eğitim ve öğretimdeki güncel gelişmeler ve sosyal bilgiler eğitimindeki çağdaş yaklaşımlar alternatif öğrenme mekânlarını gerekli kılmaktadır. Ayrıca günümüz eğitim anlayışı olan yapılandırmacı yaklaşım sonuçtan çok sürece odaklanmaktadır ve öğrencilerin deneyimler edinmesini istemektedir (Işık, 2016). Bu kapsamda düşünüldüğünde müze eğitimi sosyal bilgiler dersi için bir gerekliliktir.

Müzeler sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğrencilere kazandırmayı amaçladığı birçok genel amaç, beceri, kavram ve değerin kazandırılmasına yardımcı olabilir (Ata, 2015). Çünkü müzeler pasif bir öğrenme yöntemleri yerine aktif öğrenme yöntemlerini işe koştuklarıdır (Abacı, 1996).

İlköğretim 1-8. Sınıflar öğretim programlarında Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, hayat bilgisi ve fen ve teknoloji dersi öğretim programlarında müze ile eğitim başlığında bir bölüm oluşturulmuştur. Bu bölümde müze ile eğitim hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.

Programda müze ile eğitimin vizyonu; “Kültürel varlıkları, tarihî eserleri anlama, koruma, değerlendirme ve yorumlama becerisi ile zaman ve mekân algılama becerisi gelişmiş, kültürel ve kültürler arası hoşgörü becerisi kazanmış,

kendilerini çevreleyen dünyaya karşı görsel farkındalıkları olan, geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağ kurabilen, arşivleme bilincine sahip, toplumsallaşmış, bireyler yetiştirmektir.” olarak belirtilmiştir (MEB, 2008). Programın müze ile eğitim vizyonu incelendiğinde öğrencilerde becerileri ve değerleri kazandırmaya yönelik olduğu söylenebilir. Programda ayrıca müze eğitiminin ve müze gezileriyle kazanılacak olan hedeflerin sadece sosyal bilgiler dersiyle sınırlı olmadığı ve disiplinler arası bir kazanım sağladığı belirtilerek gerek Türkçe dersiyle gerekse diğer derslerle gerekli bağlantılar kurularak yapılması önerilmektedir.

Sosyal bilgiler dersi tarih konularını kazandırılmaya çalışıldığı bir derstir. Bundan dolayı da tarih konularının öğretiminde müzelerin kullanılması hiç şüphesiz öğretime katkı sağlayacaktır. Müzelerin tarihi eserlerin bulunduğu mekanlar olabileceği gibi tarihi yerlerden de oluşabilmektedir. Bu tarihi yerler sayesinde öğrenciler geçmişle günümüz arasında bağlantılar kurarak, geçmişte yaşanan olayların nedenlerini ve nasıl oluştuğunu anlamasına yardımcı olarak empatik bir anlayış kazanmalarını sağlar (Yeşilbursa, 2008).

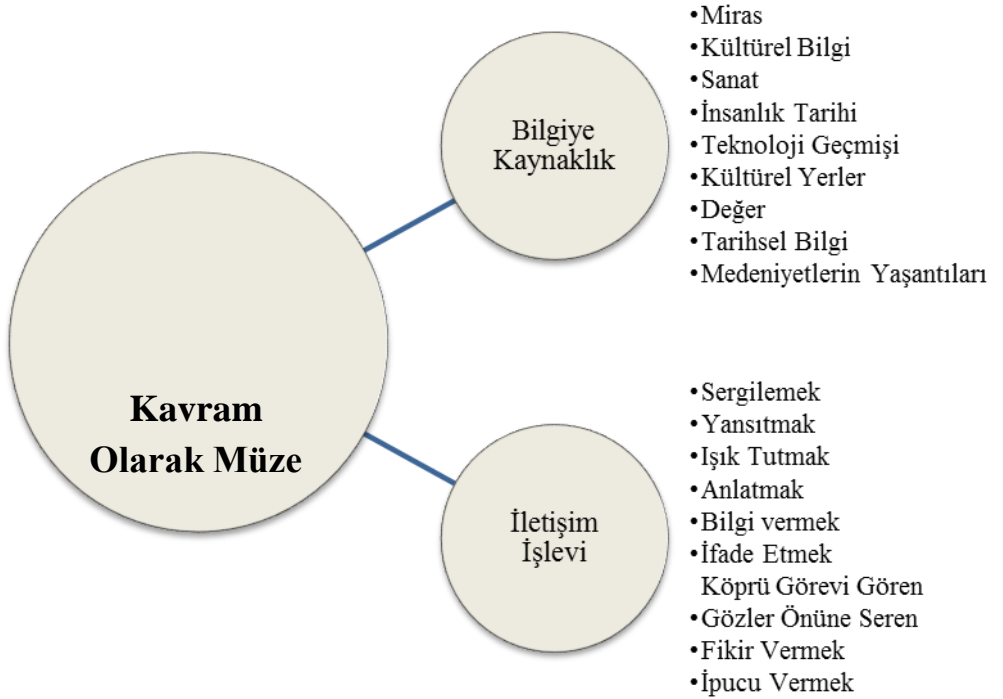
İlkokul sosyal bilgiler öğretim programına baktığımızda müze eğitimi kapsamında programda 4. sınıfta “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesindeki kazanımlarda etnografik eserlerin sergilendiği müzelerde çalışmalar yapılabileceği ayrıca milli mücadele ile ilgili kazanımlardaysa; Kurtuluş Savaşı Müzesi, Anıtkabir Müzesi, Askeri Müzeler, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı boyunca gezdiği illerdeki Atatürk Müzeleri ve Kurtuluş Savaşı'nın yapıldığı mekânlar (Dumlupınar, Duatepe vb.) da incelemeler yapılabileceği belirtilmiştir. “İyi Ki Var” ünitesindeyse teknolojik ürünlerin sergilendiği müzelerde çalışmalar yapılabileceği önerilmektedir. Ortaokulda ise yine ünitelere ve kazanımlara göre programda müze önerilerinde bulunulmuştur (MEB, 2008).

### 3. BULGULAR

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerinin incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgulara bu bölümde yer verilmiştir. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular; tema, alt tema, kodlamalar ve örnek öğretmen görüşleri şeklinde sunulmuştur.

#### 3.1. 1. Tema: Kavram Olarak Müze

Bu bölümde müze kavramının sınıf öğretmenleri için neyi ifade ettiğine dair bulgular sunulmuştur. Bu temaya ilişkin olarak alt tema ve kodlamalar Şekil 3.1’de sunulmuştur.



Şekil 3.1. 1. Tema: Kavram Olarak Müze

Bu temaya ilişkin olarak sınıf öğretmenlerinin müze kavramı hakkında yapmış oldukları tanımlarda müzelere bilgiye ulaşma yerleri, bilginin bulunduğu yerler ve bu bilgilerin sunulduğu, sunulmaya çalışıldığı mekânlar olarak baktıklarına ulaşılmıştır. Bu kapsamda da elde edilen verilere göre sınıf öğretmenlerinin müze kavramı hakkındaki düşünceleri iki alt tema etrafında toplanmıştır. Bu temalar “Bilgiye Kaynaklık” ve “İletişim İşlevi” olarak belirlenmiştir.

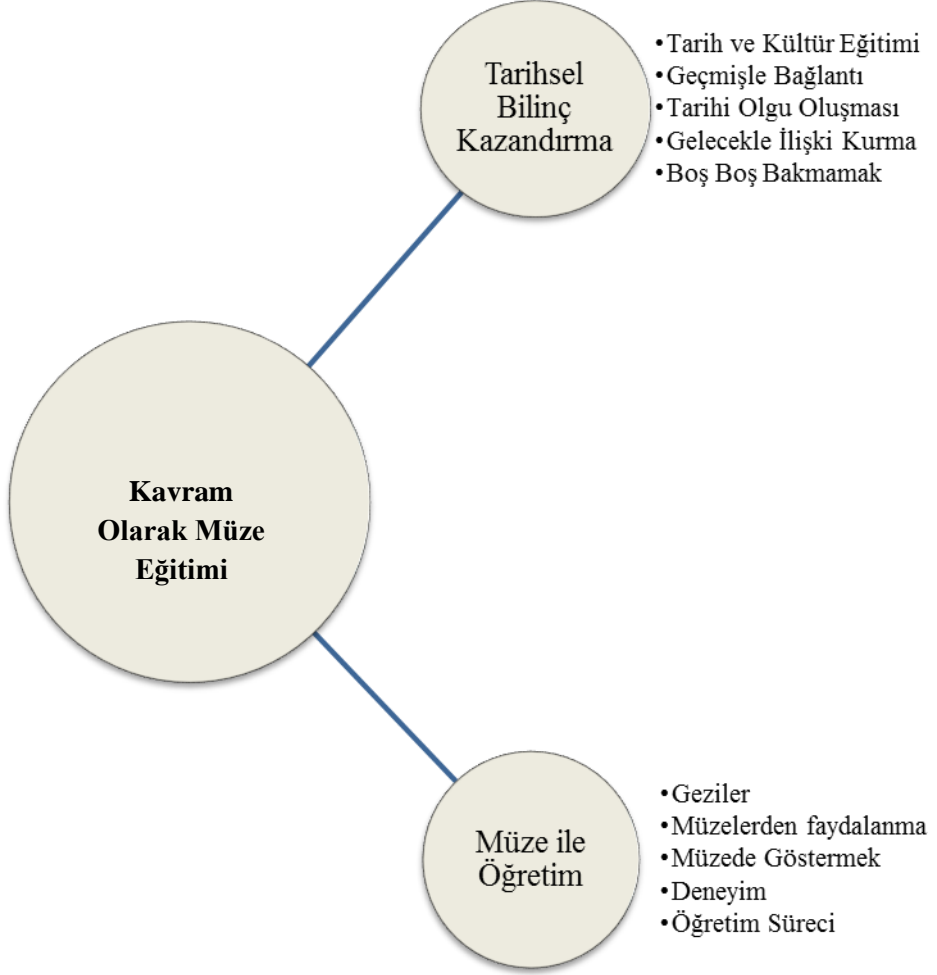
Sınıf öğretmenlerin müze kavramına ilişkin görüşlerine göre, 15 sınıf öğretmenin müze kavramını bilgiye kaynaklık etmesi açısından tanımladığına ulaşılmıştır. Öğretmenlerden (Ö, 12) kodlu öğretmen “*Müze bir milletin ya da bir geçmişin süzüle süzüle topladığı ve işte ben bunları yaşadım görün diye bize bıraktığı mirastır. Müze binlerce yıllık tarihin özünün kaldığı noktadır. Müze sanattır. Müze kültüredür. Birikimdir.*” şeklinde görüşünü belirtirken (Ö, 4) kodlu öğretmen “*Müze eskiden yaşamış uygarlıkların, medeniyetlerin yaşantılarını, kullandıkları araç gereçleri hakkında bize bilgi verir. Paralarla olsun, kullandıkları kap kaçaklarla olsun, silahlar vb. her şey hakkında bilgi edinmemizi sağlıyor müzeler, yani geçmişimize ışık tutuyor.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Araştırmaya katılan 10 sınıf öğretmenin de müze kavramını iletişim işlevi açısından tanımladığına ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 11) kodlu öğretmen “*Müzeler geçmişle günümüz arasında köprü görevi gören, çok farklı yönlerden değişimi gözler önüne seren yerlerdir*” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 3) kodlu öğretmen “*Müze benim için tarihimizi ifade ediyor, geçmişimizde neler olduğunu bize anlatıyor*” şeklinde görüşünü belirtmiştir. (Ö, 7) kodlu öğretmen ise “*Müze geçmişimizi ifade eder. Geçmişini bilmeyen bir insan bir çocuk geleceğe emin adımlarla yürüyemeyeceğini düşünüyorum. Özellikle sanat eserleri olsun, eski sanatları, kültürü, eski insanların nasıl yaşadığını gösterir, onların ürünlerini, neler yiyip içtiklerini, eğitim seviyesini gösterir yani bakmasını bilene o kadar çok geçmişle ilgili ipuçları vardır ki. İşte bizde buralara sık sık öğrencilerimizi götürüyoruz ki geçmişte bizden önce buralarda yaşamış olan insanların yaşam tarzlarını fikir edinsinler, günümüzü buna uyarlasınlar diye.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.



### 3.2. 2. Tema: Kavram Olarak Müze Eğitimi

Bu bölümde müze eğitimi kavramının sınıf öğretmenleri için neyi ifade ettiğine dair bulgular sunulmuştur. Bu temaya ilişkin olarak alt tema ve kodlamalar Şekil 3.2' de sunulmuştur.



Şekil 3.2. 2. Tema: Kavram Olarak Müze Eğitimi

Bu tema kapsamında sınıf öğretmenlerinin müze eğitimi kavramı hakkında yapmış oldukları tanımlarda müze eğitimini öğrencilerin müzelerdeki eserlere bilinçle yaklaşmasını sağlayan eğitimler ve öğretim sürecine müzelerinde dahil edilmesi olarak tanımladıklarına ulaşılmıştır. Bu kapsam da elde edilen verilere

göre sınıf öğretmenlerinin müze eğitimi kavramı hakkındaki düşünceleri iki alt tema etrafında toplanmıştır. Bu temalar “Tarihsel Bilinç Kazandırma” ve “Müze ile Öğretim” olarak belirlenmiştir.

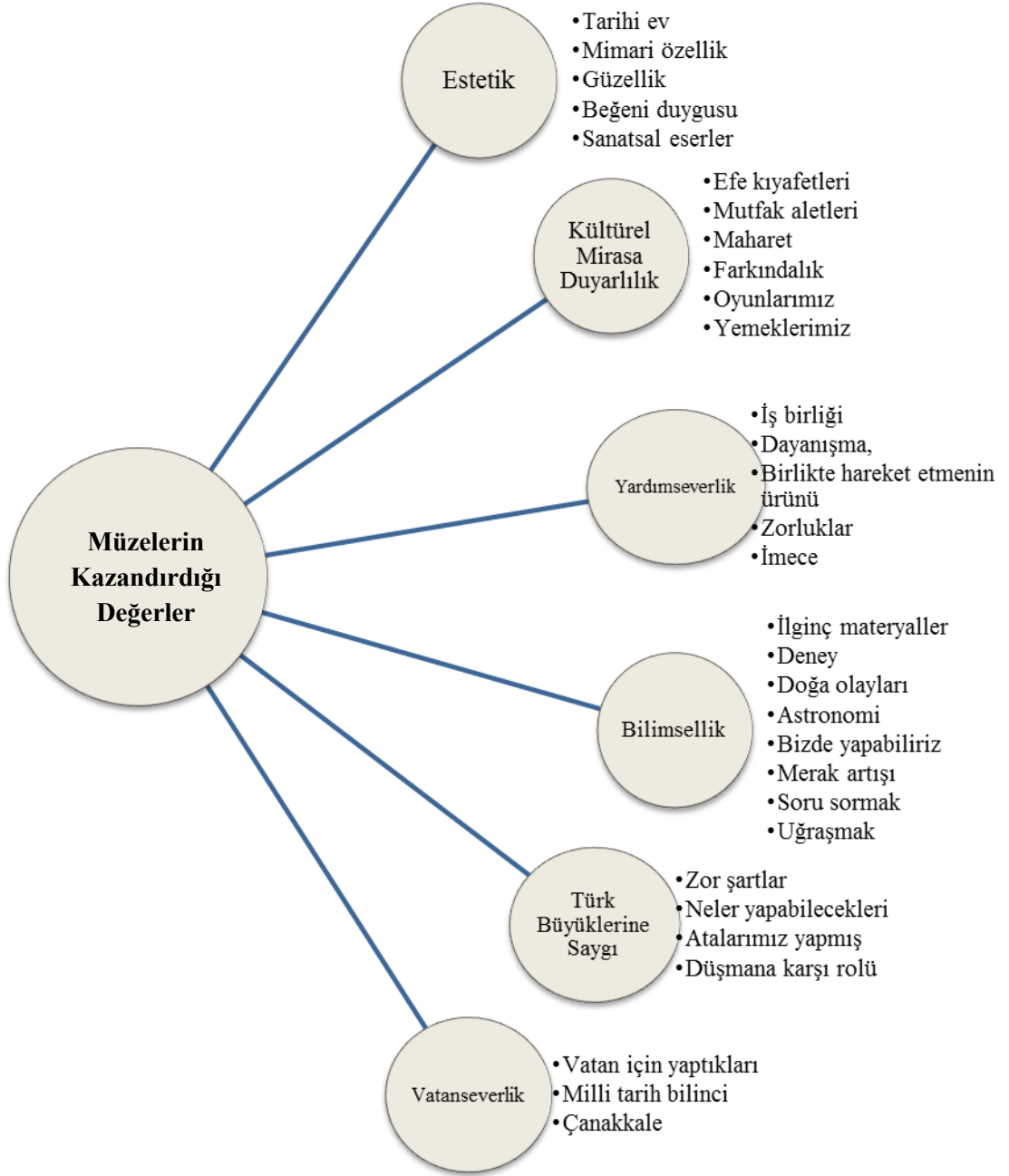
Sınıf öğretmenlerinin müze eğitimi kavramına ilişkin görüşlerine göre, 10 sınıf öğretmenin müze eğitimi kavramını tarihsel bilinç kazandırma açısından tanımladığına ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 12) kodlu öğretmen “*Müze eğitimi bence tarih ve kültür eğitimiyle alakalı bir noktadır. Görülecek yerin aslında nasıl bir tarihi öneme sahip olduğunun önemi bilinerek gidilmesidir bence müze eğitimi. Çünkü çocuk oraya vardığında bir ön bilgiye gerekiyor. Bugün müzeye gideceğiz diyerek gidilen müzeler çok verimli geçmiyor aslında. Ama merak uyandırılan, görülmesi gerektiğine inanılan, onun tarihini aktardığın bir olayın belirtilerini görmek çocukta hoş bir duygu oluşturuyor.*” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 3) kodlu öğretmen “*Müze eğitimi müzedeki şeylere boş boş bakmak değil, görerek bilerek bakmaktır, eğitim aldığımız zaman daha güzel ve bilinçli bir gözle bakabiliriz bence. Yani bunlar taş diye bakmayız da yıllar önce insanlar neleri kullanarak bunları yapmışlar şeklinde bakmak var, bir de aaa taşları niye buraya koymuşlar demek var. İşte bu fark müze eğitiminin bir sonucu bence.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 7) kodlu öğretmen ise “*Küçük büyük, çoğumuzun müze eğitimine ihtiyacı var. Bunun bize küçük yaşta verirsek daha faydalı olacağını düşünüyorum. Hani eğitime küçükten başlarsak daha kalıcı olur diye düşünüyorum. Bizim memleketimizde müzeyi veya bir ören yerini gezmeyi taş görmek anlamına taşıyor bazı insanlar işte onlar müze eğitimini tam alamamış olanlardır. Aman oraya gidip ne yapacağız Allah’ın taşı diye düşünüyorlar ve bu beni üzüyor. O Allah’ın taşı dediği şeyde göremediği nelerin olduğunun da farkında değil çünkü o bilinç oluşmamış. Müze eğitimine işte bu noktada ihtiyaç duyuyoruz.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Araştırmaya katılan 8 sınıf öğretmenin müze eğitimi kavramını müze ile öğretim açısından tanımladığına ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 15) kodlu öğretmen “*Bence müze eğitimi, müzelerin öğretim sürecine dâhil edilmesi olarak nitelendirilebilir. Müzelerin, öğretim programlarındaki kazanımlara ulaşılması için kullanımı ve müzeden faydalanma olarak belirtebiliriz.*” şeklinde görüşünü belirtirken (Ö, 4) kodlu öğretmen “*Müze ile eğitim güzel olur. Mesela sosyal bilgiler dersinde veya hayat bilgisi dersinde ilgili konuları işliyorsak eğer o konularla ilgili bir tamamız varsa onu müzede*

*göstererek, onları çocuklarında birebir görmelerini sağlayarak kalıcılığı sağlayabiliriz” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 9) kodlu öğretmen de “Müze eğitimi çocuğun yakından görerek, yaparak yaşayarak, dokunarak geçmişiyle ilgili, kültürüyle ilgili, biraz önce dediğim gibi teknolojiyi takip edebileceği birebir algılayabileceği bir ortam sağlar öğrenciye. Daha etkin öğrenmesini, daha kalıcı olmasını sağlar.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.*

### **3.3. 3. Tema: Müzelerin Kazandırdığı Değerler**

Bu bölümde sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre müzelerin hangi değerleri aktardığına ilişkin bulgular sunulmuştur. Bu temaya ilişkin alt tema ve kodlamalar Şekil 3.3’de sunulmuştur.



Şekil 3.3. 3. Tema: Müzelerin Kazandırdığı Değerler

Şekil 3.3'deki verilere göre müzelerin hangi değerleri aktardığına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri altı alt tema etrafında toplanmıştır. Görüşmelerden yapılan kodlamalar mantıksal gruplandırılıp analiz edildiğinde altı farklı değere işaret eden altı alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar “Estetik”, “Kültürel Mirasa Duyarlılık”, “Yardımseverlik”, “Bilimsellik”, “Türk Büyüklerine Saygı” ve “Vatanseverlik” olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin kazandırdığı değerlere ilişkin görüşlerine göre, 10 sınıf öğretmenin estetik değerine ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Bu anlamda müzelerin estetik değerini kazandırmada rol oynadığı belirtilebilir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 6) kodlu öğretmen “*Bir gün Selçuk'taki müzeye gittik. Orada heykeller var, bereket tanrıçası var, ondan sonra orda kraliçenin taktığı taşlar var orijinal. Onları gördüğünde kız çocukları daha fazla dikkat ettiler. Bunu gördüğünde çocuk gerçekten sanat açısından binlerce yıl önce çok fazla şeylerin yapıldığını çocuk fark edebiliyor. Yani oradaki eserlerde çocuk güzellik duygusunun farkına varıyor ben bunu gördüm. Orda birçok yorumlar yapılıyor ve bu beğeni yorumları çocukların ilgisi çekiyor ve çocuklar onların başında ayrılamiyor, öyle bir taş veya heykel gördüğünde*” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 15) kodlu öğretmen “*Müzelerdeki tarihi eserlerin veya tarihi yerlerin mimarisini ve dekorasyonun görmemiz öğrencilerde geçmişten günümüze güzelliğe, yapının estetik oluşuna geçmişten beri dikkat ettiğimizi, önem verdiğimiz göstermektedir Çocuklarımızda bu güzelliğin farkına vararak, aaa öğretmenim bakın ne güzel yapmışlar, şeklinde güzel dönütler alıyoruz.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin kazandırdığı değerlere ilişkin görüşlerine göre, 13 sınıf öğretmenin kültürel mirasa duyarlılık değerine ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 15) kodlu öğretmen “*Müze ve değerler bence iç içe bir kavramdır. Çünkü müzeler içerisinde barındırdıkları nesnelere ile bizim değerlerimize işaret etmektedir. Örneğin bir etnografya müzesinde veya Yörük Ali Efe Müzesinde bulunan yemek kazanı, mutfak aletleri, kullanılan kap kacaklar dönemin şartlarını anlamamız açısından bize yardım etmektedir. Ayrıca müzede bulunan efe kıyafetler veya başka giysiler dönemin kültürü hakkında bize bilgi vermektedir, ayrıca dönemin şartlarında yapılan savunmalara ait örnekler, atalarımızın bu toprakları kazanmasında neler çektiğini görmemizi sağlamaktadır. Görmüş olduğumuz bu durumların ne anlama geldiğini doğru bir şekilde öğrencilerimize verebilirsek, öğrencilerde bu eserlere*

*karşı bir duyarlılık, bir saygı görülecektir. Mesela öğrenci o eserin değerini anlayıp onun zarar görmemesi için dokunmaması gerektiğini kendisi ifade edecektir.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 1) kodlu öğretmen “Müzeler çocukların geçmişine saygı duymayı, birde bu eserleri yapan sanatçılara karşı saygı duymayı ayrıca estetik, güzellik duygularının gelişmesine katkı sağlıyor çünkü onları her insanın yapması zor yani. Her insanın o eserleri meydana getiremeyeceğinin farkında olmasını sağlıyor. Ustalık maharet gerektiğini bilmelerini sağlıyor, ben en çok bunu önemsiyorum zaten. Özellikle kültürel mirasa saygı ile çevre bilincinin oluşması için müzelerde uğraşıyorum.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. (Ö, 10) kodlu öğretmen ise “Değerler müzeler yoluyla kazandırılabilir. Müzelerde geçmişte yaşamış insanların yaptıkları eserleri inceleyerek o dönemde, teknolojinin olmadığı dönemlerde bile ne tür şeyler meydana getirdiklerini görüyoruz ve bunların gelecek nesillere de ulaştırıp ‘bakın bizim atalarımız bunu o zamanlarda yapmışlardı’ demek için korumamız gerektiğinin farkına varıyoruz.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.*

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin kazandırdığı değerlere ilişkin görüşlerine göre, 10 sınıf öğretmenin yardımseverlik değerine ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 7) kodlu öğretmen “Mesela müzede imece usulü yapılan işler anlatılıyordu. Bakın çocuklar eskiden köylüler, hatta maket köy vardı oraya götürmüştüm çocukları. Orda imecenin ne olduğunu sordu öğrencimin biri. İmecenin köyde bir insanın tarlada buğdayı var. Bütün komşular o gün o buğdaya gidip o gün onu hasat ediyorlar, ertesi günde başka bir komşunun bir ihtiyacı varsa onu da hep birlikte el birliğiyle yapıyorlar dedim. Sonra çocuklar dedim bir kişi bu tarlayı 10 günde yapar ama köylü toplanır yaparsa 1 günde hatta 1 saatte yapar işte imece budur dedim. Ne kadar güzelmiş öğretmenim dediler hep birlikte aynı anda hem eğlenirler hem konuşurlar hem de iş yaparlar, işte imecenin gerçek amacı budur dedim yani böylece yardımseverliği çocuklarımıza kazandırmış olduğumu düşünüyorum.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 5) kodlu öğretmen “Müzelerin yardımlaşma ve dayanışmada etkili olduğunu düşünüyorum. Mesela müzelerdeki o abidelerin yapılmasında mutlaka yardımlaşma çok çok önemli çünkü o olmazsa onları ortaya çıkarmak o kadar kolay değil, yani iki ustanın, 5 kişiyi çalışarak veya 50-100 kişinin çalışarak yapacağı şeyler değil. O eserlere birlikte hareket etmenin bir ürünü olarak görmek lazım. Ben gezdiğim zamanlarda da çocuklara soruyorum, acaba nasıl yapıyorlardı o abideleri, lahitleri diye, sonra çocukların fikirlerini aldıktan sonra

*en son yardımlaşmanın önemi burada ortaya çıkıyordu ve yardımlaşarak bu saraylar yardımlaşarak yapılıyor diye de belirtiyoruz. Kendimiz telkin ederek o düşünceye yöneltmeye çalışıyoruz.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin kazandırdığı değerlere ilişkin görüşlerine göre, 9 sınıf öğretmenin bilimsellik değerine ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 14) kodlu öğretmen *“Bilim müzesine de gitmiştik bu yıl. Bilim müzesinde her şeye merakla bakıyorlardı. Öğrencilerin bilimsellik anlamında katkı sağladığını gördüm ve öğrencilerden şöyle dönütler aldık: Bizde yapabiliriz ne var ki bunda, çizgi film yapmak çok kolaymış aslında diyorlardı. Gelince çizgi film yapmak için kâğıtları kendileri hemen hazırlamışlardı. Kendilerince bir şeyler yapmak için, kendi çizgi filmlerini yapmak için uğraşmışlardı. Dediğim gibi farkındalık oluşturmak, fark edilmeyen öğrencilerde çıkarılması gereken farklı yetenekler öğrenciler farklı yerlere gittiğinde çocukların o yeteneklerini keşfetmemizi sağlıyor, Bu müze gezileri özellikle. Müze çeşitleri de çok fazla, bilim müzesinde çok güzeldi ve bilimsellik değeri açısından çok verim alarak geri dönmüştük oradan. Öğrenciler her şeyi merak etmişti ve bizim seviyemize uygun olmayan birkaç materyalde vardı gidip gelip onu soruyorlardı. Hani merak ediyorlar bilim adamlarıyla ilgili bu kimmiş, neler yapmış diye çok güzel bir merak uyanıyor.”* şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 7) kodlu öğretmen *“Bilim müzesine gitmiştik, orada öğrencilerimiz deneyler yapmıştı, sesin oluşumu, gök gürültüsünün oluşumu, sesin yayılımı nasıl oluyor gibi kendisi deneyerek tek tek öğrettik, o sıra çocuk öğretmenim diyor bunun böyle olabileceğini hiç hayal etmemiştim diyor, yani öğrenciyi düşünmeye sevk ettiğini gördüm.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir. (Ö, 4) kodlu öğretmen ise *“Öğrenciler müzeye gittiğinde müzenin kapsamı hakkında bilgi sahibi oluyorlar. Mesela orada bir mezar görmüşlerdi, sonra bir iskelet görmüşlerdi bizde mi ölünce böyle olacağız diye düşünmelerine, soru sormalarına neden olmuştu, öğrencilerin sorgulamalarını sağlamıştı.”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin kazandırdığı değerlere ilişkin görüşlerine göre, 9 sınıf öğretmenin Türk büyüklerine saygı değerine ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 15) kodlu öğretmen *“Öğrencilerimizi bir kurtuluş savaşı müzesine, etnografya müzesine veya yerel müzelerimizden bir kahramanın müzesine götürdüğümüzde, öğrenciler milli kahramanlarımızın yaptıklarının eserler vasıtasıyla anlatılması, savaşlarda yaşadıkları hikâyelerin ve bunlara ait belgelerin müzelerde sergilenip görülmesi*

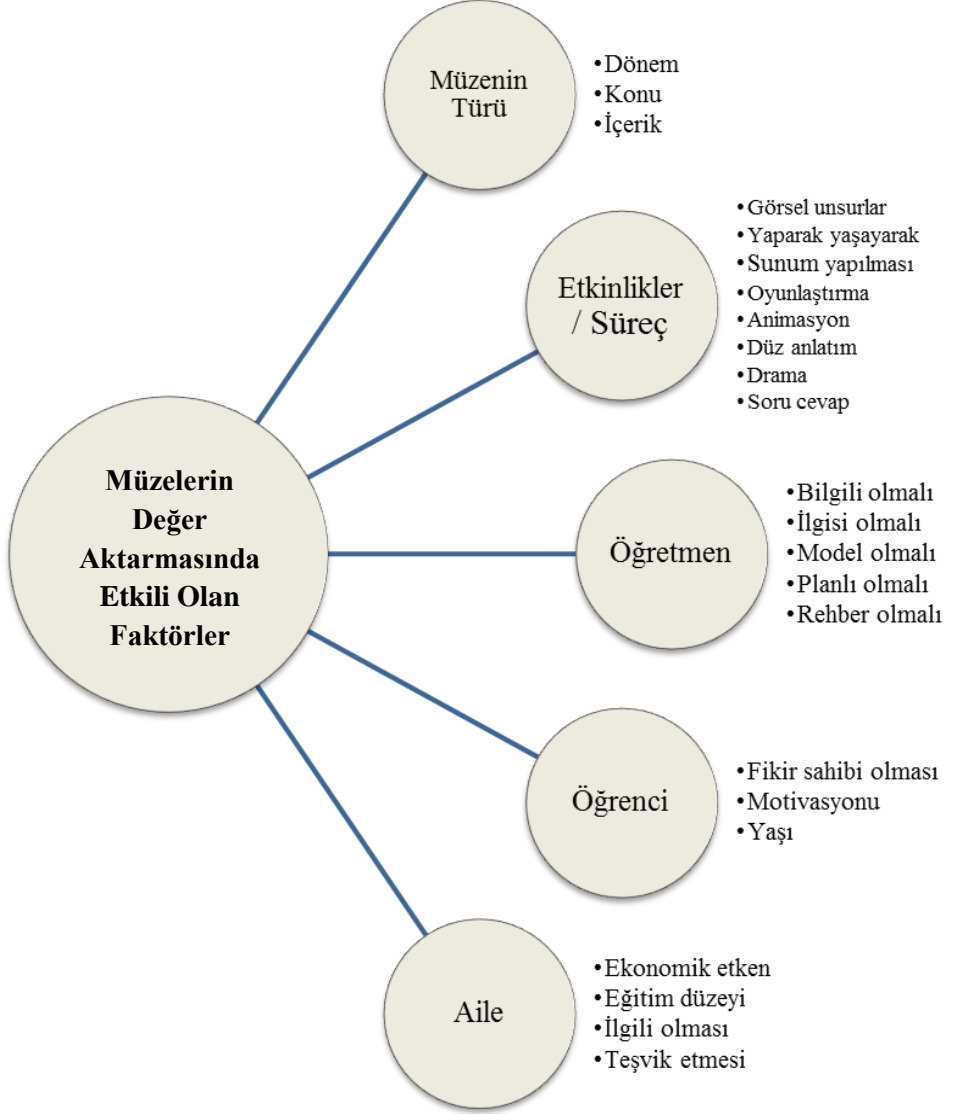
*öğrencilerin gözünde o kişi veya kişilerin saygınlığını artırdığını gözlemledim, örneğin bir Yörük Ali Efe müzesinde öğrenciler bunları bizzat gördüler ve Yörük Ali'nin neler yaptığını müzede öğrenince onların gözünde büyük bir yeri oldu. Hepside heykelinin önünde tek başına fotoğraf çektirmek istemişti.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 8) kodlu öğretmen de “Müzeler kültürel bilinç, iş birliği milli bilinci aktarmada etkili olabilir. Çocuğa müzelerde gördüğü eserlerde işte bizim atalarımız bunları yapmış, bunu becerebilmiş diye, bunları üretmişler, yaşamlarını daha da kolaylaştırmak için şunları yapmışlar diyerek, o zamanki olanaklarla bunları yapmışlar diyerek atalarıyla bir övünç kaynağı oluşturulmaktadır bu da çocukta atalarına olan saygısını artırmaktadır” şeklinde görüşünü belirtmiştir.*

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin kazandırdığı değerlere ilişkin görüşlerine göre, 10 sınıf öğretmenin vatanseverlik değerine ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 14) kodlu öğretmen “Çanakkale müzesine çok hevesle öğrencilerimizle gitmiştik çok güzeldi. Ben dahi yeni bilgiler öğrenmiştim Çanakkale savaşları hakkında. Onlarda bir farkındalık zaten vardı ama daha bi milli duyguları, vatan sevgileri kabarmış bir şekilde geri dönmüşlerdi. Neler yapabileceklerini, zor şartlarda neler yapılabileceklerini hem bire bir okudular hem videolardan ve görsellerden gördüler. Çanakkale müzesini gördüğümüzde sınıfa gelip ağlayanlar olmuştu. Öğretmenim neler yapmışlar neler olmuş falan deyip, zaten var olan milli bilincin daha da arttığını gördüm. Güzел dönütler almıştık.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 12) kodlu öğretmen de “Şimdi benim en büyük yaşadığım acılardan birisi hala bu yaşıma gelmiş olmama rağmen Çanakkale'ye gidememiş olmam. Şimdi ben ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite okudum ama hiç mi bir okul programı oldu da Çanakkale'ye gidilmez. Ben kendi programıma alıyorum hadi gidelim diyorum ama böyle değil, çocukların muhakkak, hani Japonya da anlatılan meşhur çocukların atom bombasının atıldığı yere götürülmesi var ya, bizim de böyle bir programımız olup en azından 12. sınıfta mezun olan her öğrenci anıtkabir müzesine, Çanakkale müzelerine, gidilmesi ve bölgesel noktada da müzelere gidilmesi gerektiğini düşünüyorum. 12. Sınıfta öğrenci bu donanımla çıkmalı. Çünkü bu müzeler sayesinde gelecek nesillerimizin vatanlarına sahip çıkmada, ülkesinin ne kadar değerli olduğunu görmesinde ve vatanını daha ileriye götürmesinde daha etkili olacağını düşünüyorum.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.



### 3.4. 4. Tema: Müzelerin Değer Aktarmasında Etkili Olan Faktörler

Bu bölümde müzelerin değer aktarmasında etkili olan faktörlere yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden ulaşılan bulgular sunulmuştur. Bu temaya ilişkin alt tema ve kodlamalar Şekil 3.4’de sunulmuştur



Şekil 3.4. 4. Tema: Müzelerin Değer Aktarmasında Etkili Olan Faktörler

Şekil 3.4’deki verilere göre müzelerin değer aktarmasında etkili olan faktörlere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri beş alt tema etrafında

toplanmıştır. Bu alt temalar “Müzenin Türü”, “Etkinlikler”, “Öğretmen”, “Öğrenci” ve “Aile” olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşlerine göre, 16 sınıf öğretmenin müzelerin türünün aktardığı değeri etkilediğine yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 13) kodlu öğretmen “*Mesela kendi kültürünle ilgili etnografya müzesi o yörede yaşayan insanların kültürel değerlerini yansıtır. Giysisini, kullandığı kap kaçak veya folklorik değerlerini etnografya müzesi yansıtırken, arkeoloji müzesi oradan çıkan belki çocuğun kendi atası değildir ama yaşadığı memleketin değerlerini anlatır.*” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 10) kodlu öğretmen ise “*Arkeoloji müzeleri Geçmişteki insanları saygıyı, güzellik duygusunu yansıtırken bize. Bilim müzeleri çocukların bilimsel yönden gelişmesini, bilimsel düşünebilmesini sağlayabilir.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir. (Ö, 1) kodlu öğretmen de “*Bir müzeye gittiğinde müzeler öyle rastgele hazırlanmış yerler değil, girdiğinde hangi bölümün neyi anlatacağını sezebiliyorsun. Mesela Ankara’daki Anadolu Medeniyetleri Müzesine gittiğinde hangi dönemi gezmek istiyorsan; Roma mı, Hitit mi oraları sırasıyla hangi konuyla gezmek istiyorsan ona göre giriyorsun ve onlara göre bilgiler ve değerler çıkıyor karşına*” diyerek görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşlerine göre, 16 sınıf öğretmenin müzelerin değer aktarmasında müzelerde yapılan etkinliklerin etkili olduğuna yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 15) kodlu öğretmen “*Müzelerde sadece düz anlatımların yapılması öğrencileri sıkı bir durumdur. Ama rehber ya da öğretmen öğrencilere ilginç sorular sorarak süreçte onları aktif tutarsa, ya da müzede yapılan bir gösteri olursa, drama yaptırılırsa, bu uygulama çalışmalarını öğrencilerin değerleri daha iyi kavramalarına, yapılan bir dekorun ya da giyilen bir elbisenin ne anlam ifade ettiğine çocuklar iyi algılayıp açıklayabilmektedirler.*” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 3) kodlu öğretmen ise “*Müzede şimdi bir görevli, olsa mesela, biz gittiğimizde yoktu çünkü NSYA’ da rehberle gitsek daha iyiydi belki ama çok kalabalık bir grupla gitmiştik. O yüzden biz kendimiz bilgi edinip gitmiştik. Biraz bir şeyler anlattık ama çocuklar küçük olduğu için bunları anlamaları zordu, çoğu dinlemedi. Ama doğa müzesine gittik oradaki kişi örneklemeler yaptı sürekli, çocukların dikkatini topladı, soru cevap yaptı, eskiden olan bir şeyleri anlattı. Mesela ilk girdik müzeye ne kadar kötü*

*kokuyor dedi, sonra bir hayvanla ilgili anlatım yaptı. Çocuklar merak etti hangi hayvan diye sonra resmini gösterdi sonra bir tane kartal yakalamışlar ondan bahsetti, tam ondan bahsederken bir görevli elinde kartalla içeri girdi, kanatlarını böyle havalandırmış bir şekilde, çocukların hepsi birden çığlık çığlığa girdiler, dikkatleri çok güzel çekildi.” şeklinde görüşünü belirtmiştir. (Ö, 6) kodlu öğretmen ise “Müzelere rehber eşliğinde gidilmeli artık rehberler pedagoji eğitimi almalı eğer çocuklara anlatacaksa bu konuyu. Yani düz bir anlatımla değil, çocukların seviyesinde oyunlaştırarak anlatılması gerekiyor, öbür türlü düz bir anlatımla oradan bir fayda elde edemiyoruz” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.*

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşlerine göre, 15 sınıf öğretmenin müzelerin değer aktarmasında öğretmenin önemli bir rol oynadığına yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 7) kodlu öğretmen “Öğretmenin merakı, ilgisi varsa bunu öğrencilerine aşıyor. Küçük çocuklarda zaten öğretmeni örnek alıyor yaşamında ve davranışlarında. Öğretmen zaten onu oraya götürüyorsa o öğretmenin zaten bir alt yapısı vardır. Bilgisi vardır. Bu önemin farkındadır ve çocuklara bunu iletmiştir.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 1) kodlu öğretmen ise “Öğretmen bir şeyi severek yaparsa öğrencilere daha güzel aktarır. Rastgele bilinçsizce gidersen bir şeye yaramaz. Yaptım oldu olmayacak. Önce bir ön araştırma olacak, niçin gidecek çocuklar orda bir ön araştırma olacak, öğretmen sevecek bide, gezmiş olmak için gezdirmemeli, çocuklara anlatmalı, çocuklara orası hakkında bir ilgi sağlayarak gitmelerini sağlamalı.” şeklinde görüş belirtmiştir.

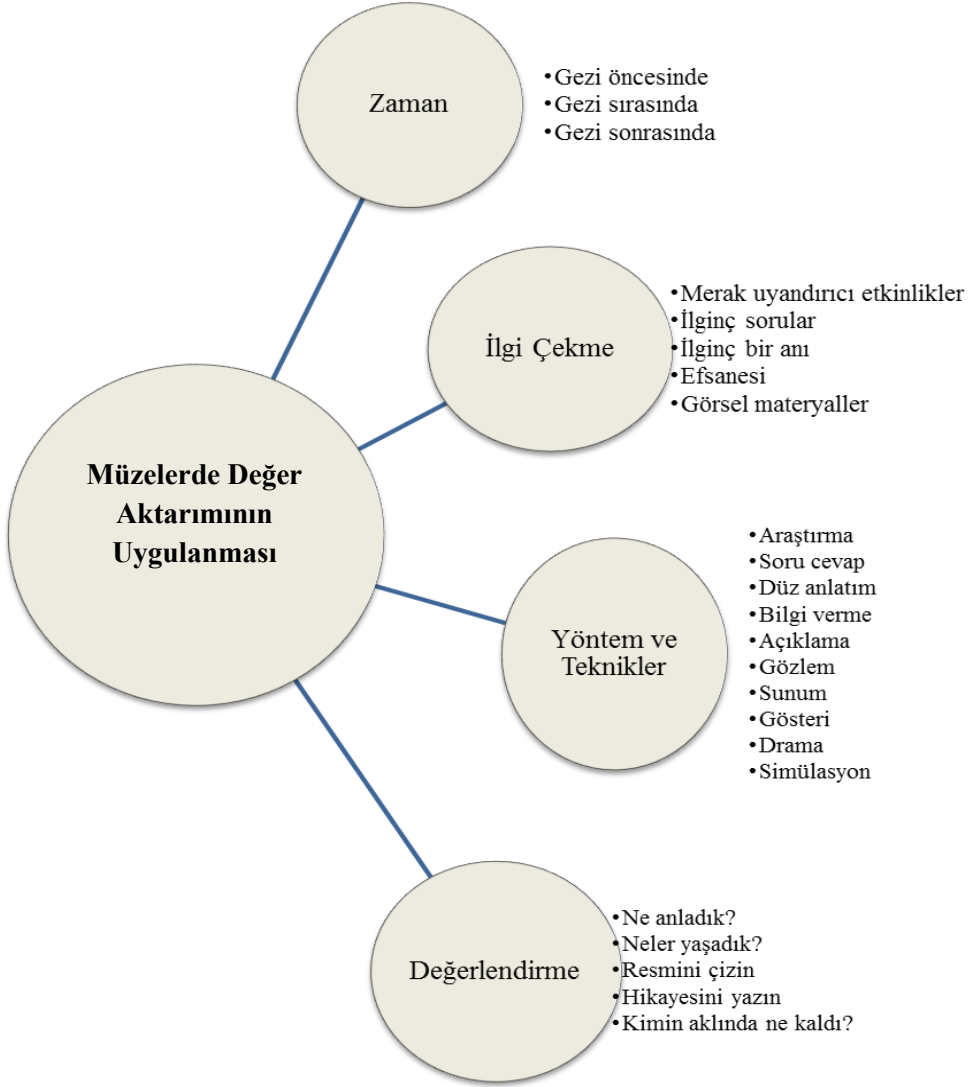
Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşlerine göre, 15 sınıf öğretmenin öğrencilerin değer aktarmayı etkilediğine yönelik görüş belirttiklerine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 15) kodlu öğretmen “Müze gezileri ve yapılan uygulamalarda öğrencinin ilgili ve istekli olması, oradaki eserlere bakışı açısından ayrı bir önem noktasıdır. Öğrenci müzedeki eserlere ve uygulamalara ilgi ile izler ve istikle katılırsa, dikkatini rehberlik edene, yapılan çalışmaya verirse öğrencinin müzeden faydası maksimum olacağını düşünüyorum.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 5) kodlu öğretmen ise “Çocukları öncelikle hazırlamak gerekiyor. Neden çünkü çocuk yaşı ve konumu gereği oradaki tarihi dokuyu anlamaya hazır olmayabiliyor. Dolayısıyla öncesinde iyi bir motivasyonla, iyi bir soru cevabı tekniğiyle çocuğun

*anlayabileceği şekilde motive etmek iyi olur yani” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.*

Sınıf öğretmenleri müzelerin değer aktarmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşlerine göre, 14 sınıf öğretmenin ailenin değer aktarmayı etkilediğine yönelik görüş belirttiklerine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 7) kodlu öğretmen “*Ailede anne baba müzenin ne olduğunu bilmiyorsa ve hiç müzeye gitmediyse, gitmek gibi bir merakı, ilgisi veya hayatında müzeye bir zaman dilimi yoksa çocuğuna onunla ilgili bir şey verebilir mi veremez. Ailede çok önemlidir. Eğitim Allah vergisi bir zekâ, ilgili bir anne baba ve iyi bir öğretmenle birleşir. Bunlardan biri eksik olduğu zaman eğitimi ne kadar istesiniz de tamamlayamazsınız. Onun için ailede çok önemli ailede böyle bir bilinç varsa çocuk zaten bir sıfır önde geliyor. Birde öğretmende böyle bir yetenek varsa ailede ilgiliyse bitti iş zaten.*” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 4) kodlu öğretmen de “*Ailenin eğitim düzeyi, kültür düzeyi etkili olur. Mesela aile iyi bir eğitim düzeyindeyse mesela üniversite mezunuydu ve gezmeye görmeye bu tür konulara meraklıysa anne baba, çocukta ailesiyle birlikte gördüğü için ve ailesiyle müze gezileri yaptığı zaman onunda ister istemez ilgisini çekiyor çocuğun ve değerleri bu şekilde daha iyi kazanmış oluyor. Ayrıca ailenin gelir durumu da etki etmektedir. Ailenin gelir durumu daha iyiyse aile bu tür gezilere daha çok zaman ayırabiliyor ama iyi değilse aile gidemez ki bir Çorum’a, Karadeniz gezisine, Kapadokya’ya ya da bir Güneydoğu’ya gidemez.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

### **3.5. 5. Tema: Müzelerde Değer Aktarımının Uygulanması**

Bu bölümde müzelerde değer aktarmak amacıyla sınıf öğretmenlerinin yapmış olduğu etkinliklere yönelik bulgular sunulmuştur. Bu temaya ilişkin alt tema ve kodlamalar Şekil 3.5’de sunulmuştur.



Şekil 3.5. 5. Tema: Müzelerde Değer Aktarımının Uygulanması

Şekil 3.5’de sınıf öğretmenlerinin değer kazandırmak için müze eğitimi uygulamasını nasıl gerçekleştirdiklerine yönelik elde edilen bulgular sunulmuştur. Elde edilen verilere göre bu tema dört alt tema etrafında toplanmıştır. Bu alt temalar “Zaman”, “İlgi Çekme”, “Yöntem ve Teknikler” ve “Değerlendirme” olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müze eğitimi kapsamında değer kazandırmak amacıyla yaptığı etkinliklere yönelik görüşleri incelendiğinde, 15 sınıf

öğretmenin değer kazandırmak amacıyla yaptığı etkinlikleri zaman açısından planladığına yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 15) kodlu öğretmen “Müze gezisi öncesinde ilk olarak kendim müzenin içeriği hakkında bilgi sahibi oluyorum. Daha sonra bu müzenin bize ne gibi katkıları olacağını düşünüyorum, daha sonra öğretim programlarındaki kazanımlarla ilişki kurmaya çalışırım, bu anlamda bilişsel kazanımlara dikkat ettiğimi kadar duyuşsal kazanımlara da dikkat ederim.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 14) kodlu öğretmen de “öncesinde gideceğimiz yerin nasıl bir yer olduğundan bahsediyorum.” şeklinde görüş belirtmiştir. Aynı doğrultuda (Ö, 9) kodlu öğretmen de “Öncelikle müze hakkında bilgi edinmek için zaten sitelerde var, oralaradaki video şeklindeki geziler var onlardan izletirim. Çocuklar öncelikle o müze hakkında bilgi sahibi olur ve ne göreceğin, ne göreceğini çocuklar bilirler. Hatta o gideceğimiz yerde ilginç bir anı varsa çocukların dikkatini çekebileceği, enteresan ilginç birazda hani mistik şeyler varsa onlardan anlatıp çocukları güdülerim. Gezi sırasında mümkünse ve gideceğimiz yerin amacına göre de değişir bu canlandırma yapabiliyoruz. Ya da bir astronomi müzesi ise simülasyonlar kullanılmaya çalışılmalı bunlar daha fazla etkili olur. Gezi sonrasında orda yaptıklarımız hakkında soru cevap yöntemiyle onları anlatıp paylaşımlarını istiyorum.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müze eğitimi kapsamında değer kazandırmak amacıyla yaptığı etkinliklere yönelik görüşleri incelendiğinde, 16 sınıf öğretmenin değer kazandırmak amacıyla yaptığı etkinlikleri ilgi çekme açısından planladığına yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 3) kodlu öğretmen “Görsellerden yararlanarak orayla ilgili işte resimler varsa gösteriyoruz. Bazılarının efsanesi falan oluyor onlardan bahsediyoruz. Manisa da görev yaparken ağlayan kaya vardı onun efsanesini çocuklara anlatmıştık. Çocuklar o taşa bakarken daha farklı bir boyutta bakmışlardı. Efsanesi de herhalde hep kafalarında kalmıştır. Ben gittiğimde hep aklıma o hikâye gelir.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 5) kodlu öğretmen “Ben genelde soru cevabı çok kullanırım. Ondan sonra internet üzerinden görsel materyalleri göstererek acaba bu neyi ifade ediyor diye düşünürüz. Mesela kandili göstermişim ben çocuklara ve bu ne olabilir acaba, günümüzde bunun yerine ne olabilir, bu sizce kaç yaşında olabilir, kaç yılında kullanıyordu acaba diye soruyoruz. İşte çocuklardan cevaplar geliyor 1 yıl önce, 1 ay önce, 2 yıl önce vs. diye, peki 200-300-500 yıl öncesinden gelebilir mi dediğimde hayır dediklerinde.

*Akıllarında bir soru oluşuyor çocukların ve bu şekilde öğrenmeye güdüleniyorlar.” şeklinde görüşünü belirtmiştir. (Ö, 12) kodlu öğretmen ise “Müze gezisi öncesinde merak uyandırıcı etkinlikler yapıyorum. Örneğin: İşte siz dünyanın en eski kılıcını gördünüz mü? diyerek, aaaa dünyanın en eski kılıcını görmeye gideceğiz diye bir merak uyandırıyoruz. Ve o merakla gidilecek yerin özelliklerinden en eski olası ya da bir en özelliği, yani farklı bir şeyi vardır yani orayla alakalı işte şimdi en güçlü adamın evine gideceğiz ya da en iyi nişancı Yörük Ali Efe gibi merak uyandırarak çocuğun gerekli kazanımları alabileceği zihninin açık hale gelmesini sağlıyoruz.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.*

Sınıf öğretmenlerinin müze eğitimi kapsamında değer kazandırmak amacıyla yaptığı etkinliklere yönelik görüşleri incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin hepsinin de değer kazandırmak amacıyla yaptığı etkinliklerde çeşitli yöntem ve teknikler kullandıklarına yönelik görüş belirttiklerine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 9) kodlu öğretmen “Müze gezisi sırasında mümkünse ve gezeceğimiz yerin amacına göre de değişir bu amaçlandırmalar yapabiliyoruz. Ya da bir astronomi müzesi ise simülasyonlar kullanılabiliyor bunlar daha fazla etkili olur. Gezi sonrasında da orada yaptıklarımız hakkında soru cevap yaparak onları anlatıp paylaşımlarını istiyorum.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 14) kodlu öğretmen “Öğrencilerle gezerken öncelikle o materyallerle ilgili bilgiler veriliyor. Ondan sonrada onlarla ilgili bazen drama yaptırıyorlar. Bazen oyunlar oynatıyorlar dışarıda bahçede, onlar için özel oyunlar hazırlanmış oluyor. Onlara oyunlar oynatıyorlar. Mesela drama çok yararlı oldu, çok kolay öğrendiler. Çünkü işin içindelerdi bire bir. Hani biri ağaç oldu biri bulut oldu biri toprak oldu. Çok etkili olmuştu. Sonrasında da gelir gelmez öncelikle notlara bakıyoruz. Kimler nasıl notlar tutmuş, kim bizimle ne paylaşmak ister, kim ne öğrenmiş beraber konuşalım, tartışalım gibilerinden soru cevap yaparak o konuyu işlemeye çalışıyoruz.” şeklinde görüşünü belirtmiştir. (Ö, 15) kodlu öğretmen ise “Müze gezisi sırasında eserleri iyice incelemelerini, gözlem yapmalarını isterim. Eserlerin yanından geçerken eser hakkında sorular sorarak dönütler almaya çalışırım. Gelen dönütleri bilgi ve değer kazandırmada bir fırsat olarak kullanırım. Örneğin bir etnografya müzesinde buğday biçip, harman yapan köylülerin maketleri, resimleri vardı. Öğrencilerime ne gördüklerini anlatmalarını istedim. Öğrencilerden hep birlikte harman yapıyorlar cevabını alınca köyde topluca yapılan işlere, yardımlaşmaya ne denir? Sorusunu yönelttim. Buradan imece kelimesine ulaşmaya çalıştık

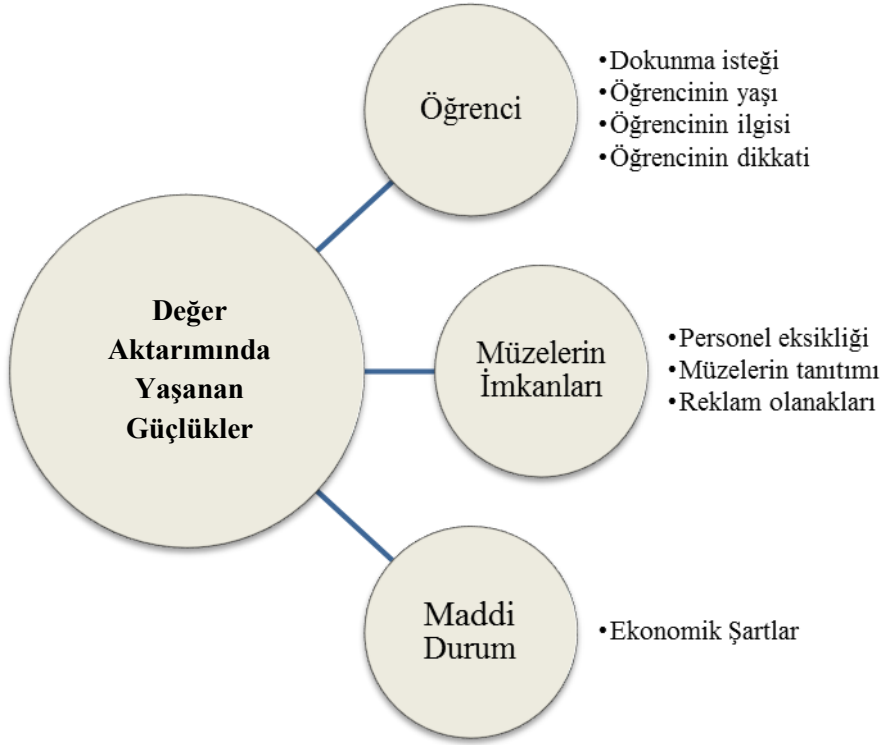
*sonrada imece den yola çıkarak yardımlaşmanın önemi üzerinde durmuştuk.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müze eğitimi kapsamında değer kazandırmak amacıyla yaptığı etkinliklere yönelik görüşleri incelendiğinde, 18 sınıf öğretmenin değer kazandırmak amacıyla yaptığı etkinliklerden sonra değerlendirmeye yönelik etkinlikler yaptıklarına ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 9) kodlu öğretmen *“Gezi sonrasında orda yaptıklarımız hakkında soru cevap yöntemiyle gördüklerini anlatıp paylaşımlarını istiyorum. İlginç bulduğu detayları söylemelerini istiyoruz. Öğrencilerin bilgi ve değerleri kazanıp kazanmadığını soru cevap yöntemiyle, gezip gördüğü yer hakkında bir resim çalışması yapması isteyerek ya da orası hakkında düşündükleri öğrendikleri konusunda hikâye yazması istenilerek öğrencinin hangi zekâ türüne göre hangi zekâ türü baskınsa o yönüyle kendini ifade ederek kazandığı bilgi ve değerleri yansıtmalarını bekliyoruz.”* şeklinde görüşünü belirtirken (Ö, 7) kodlu öğretmen de *“Müzeden geldikten sonra da ne yaptık, ne anladık. En çok sevdiğiniz hangisiydi, ilgi alanları açısından. Hepsi farklı şeylerden hoşlanıyor. Bunları soru cevap yöntemiyle ve aklınızda kalanları yazın bakalım diyerek de yazmalarını istiyoruz ver bunun üzerinden konuşuyoruz.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir. (Ö, 15) kodlu öğretmen de *“Öğrencilerden gördüklerini, gözlemlediklerini ve hissettiklerini yazmalarını istiyorum. Sonra yazılanları toplayıp sırayla okuyoruz ve okurken gözden kaçan noktalar var ise tekrar hatırlatıyoruz. Burada mesela değerlere yönelik sorular yönetmeye de dikkat ederim, örneğin: İmece neydi? Ne faydası vardı? Müzedeki eserler rastgele mi yapılmıştı? Peki neden rastgele değil sizce? Müzesine gittiğimiz atamız sizce önemli mi? O bizim için ne ifade ediyor? gibi sorular yöneltiyorum.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

### **3.6. 6. Tema: Değer Aktarımında Yaşanan Güçlükler**

Bu bölümde sınıf öğretmenlerinin müzelerde değer kazandırmada yaşadıkları güçlüklerle ilişkin bulgular sunulmuştur. Bu temaya ait alt tema ve kodlamalar Şekil 3.6’da sunulmuştur.





Şekil 3.6. 6. Tema: Değer Aktarımında Yaşanan Güçlükler

Şekil 3.6'daki verilere göre müzelerde değer aktarmada yaşanan güçlüklerle ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri üç alt tema etrafında toplanmıştır. Bu alt temalar “Öğrenci”, “Maddi Durum” ve “Müzelerin İmkanları” olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenleri müzelerde değer aktarmada yaşanan güçlüklerle ilişkin görüşlerine göre, 11 sınıf öğretmenin öğrencilerin dokunma isteği, yaşı, ilgisi ve dikkati gibi özelliklerinin değer aktarırken güçlük yaşattığına yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 12) kodlu öğretmen “Çocuğa bazı şeyleri anlatamıyoruz. Küçük oldukları için gülüşmeler oluyor. Heykellerin özellikle antik çağ’dan kalan heykellerin ayrıntılı insan vücudu özelliklerinin gösterilmesi bizim kazandıracağımız edep hayâ noktasında çocukları ikileme düşürüyor. Bu da gülüşmelere neden oluyor ve çocuklar anlam veremiyor. Bu sıkıntılar oluyor böyle olunca da gezilecek yerlerin yaş olanakta planlanması önem kazanıyor. Şimdi bizim 1, 2, 3. sınıflarda karşıdaki cinsin ne olduğunu

*anlama ve merak da söz konusu oluyor ve yeni yeni şeylerde duyup öğreniyorlar, bunlar neler olduğunu da orada heykeli görüp çocuk kafasındaki şeylerle orda neler düşündü ve bunların da toplum olarak konuşulmasının toplum olarak iyi olmadığını iyi kötü bu yaşında öğrendiği için, bakıyor o konuda sıkıntı yaşıyorum ben. Çocuklara gerek anlatma gerekte soruların çocukların nasıl cevap verilmesi konusunda ikileme düşülmesi bir söz konusu. Biraz yaş olarak o heykeller o yaşa göre olmaya biliyor. Bunun haricinde çocuklarda dokunma hissi ve içine girip oynama hissi çok oluyor. Muhakkak elleme, temas etme sıkıntısı olduğu için onun kontrolünde sıkıntı yaşıyoruz. Zarar verecek diye de korkuyoruz bazı şeyleri dokunulmaması gerekiyor.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 2) kodlu öğretmen “Çocuklar genelde oradakileri dokunmak istiyorlar. Dokunmak ve resim çekmek bazen birçok yerde yasak bir durumdur. Bundan dolayı da öğretmenler çocukları uyarırken çocuklar sıkılabiliyor ve ilgileri dağılabiliyor. Ya da öğrenci etkinlik sırasında kafasındaki bir soruyu bazen arkadaşıyla hemen değerlendirmeye kalkıyor ve böyle davranınca görevlileri ve onların verdiği bilgileri kaçırıyor.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.*

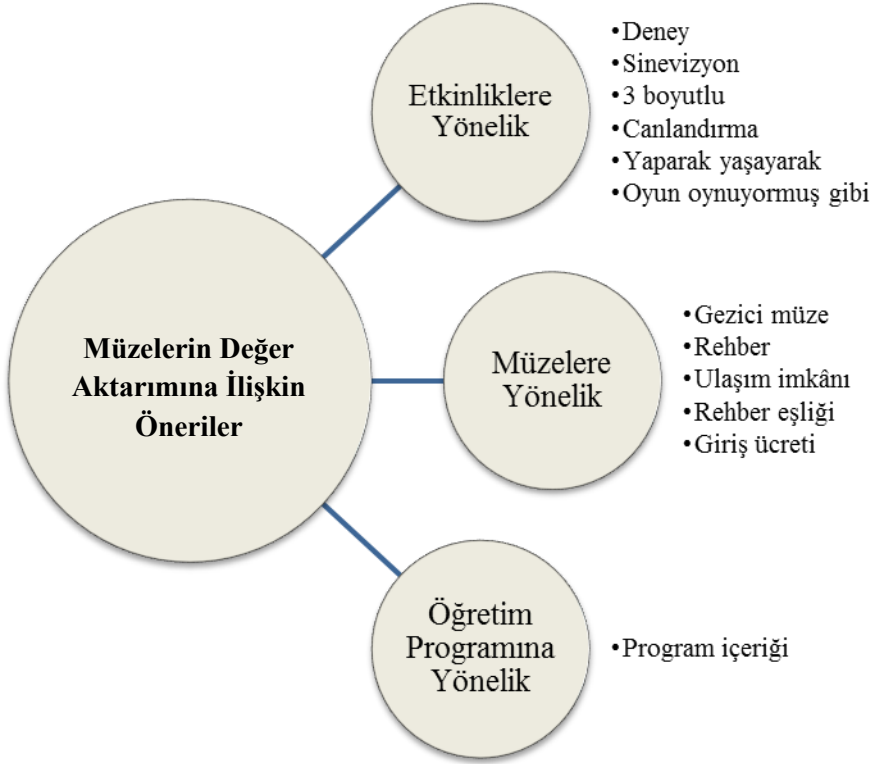
Sınıf öğretmenleri müzelerde değer aktarmada yaşanan güçlüklerle ilişkin görüşlerine göre, 8 sınıf öğretmenin maddi durumların müzelerde değer aktarmada güçlük yaşattığına yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 7) kodlu öğretmen “Bir yere gidip gelmek ekonomi istiyor. Durumu müsait olmayan öğrencilerimiz olabiliyor ve var. Ekonomik şartlar açısından bazen cebimizden bazen de okulun katkısıyla bir şekilde halletmeye çalışıyoruz. Yani müzeye gidip gelebilmemizin bir ulaşım maliyeti oluyor.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 15) kodlu öğretmen “öğrencilerimizi müzelere götürebilmemiz için yakın müzelere kontrollü bir şekilde yürüyerek gidebiliyoruz ama uzak olduğunda belli bir maliyet harcayarak oralara gidebiliyoruz, bazen bu miktarları ödeyemeyecek öğrencilerimizde oluyor tabi bunları biz kendi aramızda halletmeye çalışıyoruz. Bunun yanında mesela müze olarak Çanakkale’ye gidebilmemiz için, Ankara’ya gidebilmemiz daha büyük miktarlar gerekebiliyor bu sefer öğrencilerimizin hepsi gidemeyebiliyor” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenleri müzelerde değer aktarmada yaşanan güçlüklerle ilişkin görüşlerine göre, 12 sınıf öğretmenin müzelerin imkânlarının değer aktarmada güçlük yaşattığına yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 4) kodlu öğretmen “Müzelerde genellikle yalnız kalıyoruz,

*çoğunlukla bir görevli olmuyor. Biz kendi başımıza gördüğümüz tarihi eserleri veya oradaki açıklamalara göre veya çocuklar işte açıklamalara bakın gelin okuyun, sadece bakıp geçmeyin diyoruz. Müzeye gelen her sınıfa bir görevli tahsis edilemiyor böyle olunca müzeyi anlamak noktasında ve değerler edinimi noktasında sıkıntılar yaşıyoruz. Çünkü bizler onlar kadar bilgi sahibi olamayız.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 7) kodlu öğretmen de “Her zaman müzedeki değişiklikleri takip edemiyoruz. Kaçırabiliyoruz. Oradan bir ileti gelmediği için haberdar olmadığımız güzel şeyler olabiliyor. Onlardan haberdar olursak fırsat bulup müzelerimizi daha da fazla ziyaret etme imkânı bulmaya çalışacaktır birçok öğretmen. Mesela ben fırsat buldukça müzelerde çalışan tanıdıklarımla telefonlaşıyorum. Değişik konulu müze sergisi var ise hemen onun vasıtasıyla bilgileniyorum ve o fırsatı kaçırmıyorum. Ama bunu müzeler genel bir reklam veya afiş ile duyurusunu yapması gerektiğini düşünüyorum, böylece herkesin o eserlere ulaşmasını sağlayabilirler.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.*

### **3.7. 7. Tema: Müzelerin Değer Aktarımına İlişkin Öneriler**

Bu bölümde sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmada daha etkin nasıl kullanılabileceğine yönelik görüşlerine ait bulgular sunulmuştur. Bu temaya ilişkin alt tema ve kodlamalar Şekil 3.7’de sunulmuştur.



Şekil 3.7. 7. Tema: Müzelerin Değer Aktarımına İlişkin Öneriler

Şekil 3.7’deki verilere göre müzelerin değer aktarmada daha etkin nasıl kullanılabileceğine ilişkin öneriler sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre üç alt tema etrafında toplanmıştır. Bu alt temalar “Etkinliklere Yönelik”, “Müzelere Yönelik” ve “Öğretim Programına Yönelik” olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarımına ilişkin görüşlerine göre, 12 sınıf öğretmenin yapılan etkinliklere yönelik öneriler de bulunduğu ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 9) kodlu öğretmen “İlkokuldaki çocukların yaparak yaşayarak ve dokunarak öğrenmesi gerekir. Müzedeki sergilenen materyalin gerekirse bir kopyasının gelen çocukların görüp dokunması için bulundurulabilir. Çünkü çocuk ona dokunmadan pek fazla benimseyemiyor, esere dokunması algılaması için daha iyi oluyor.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 3) kodlu öğretmen “Belki bazı müzelerde sinevizyon gösterisi gibi şeyler olabilir. Mesela ufak tefek deneyler yapılabilir. Yurt dışında gittiğim bir müzede uçaklar ve uzay araçlarıyla ilgiliydi. Orda mesela ufak ufak deney odaları vardı. Orada mesela çocuklara deneyler yapıyorlardı çok değişik gelmişti bana.

*Çocukların sürekli deney yapabileceği odacıklar vardı düz koridorun etrafında. Çocukların dikkatini çekebilecek bilimsel deneyler ve arada da sahne gibi bir yerde eserleri anlatan sinevizyonlar vardı. Bu şekilde olsa daha dikkat çekici olabilir.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarımına ilişkin görüşlerine göre, 14 sınıf öğretmenin müzelere ve sahip olduğu özelliklerine yönelik öneriler belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 6) kodlu öğretmen *“İçinde bu değerleri anlatacak insanlar olmalı. Bu kişilerde her ilkokula ayrı, liseye ayrı, halka ayrı rehberler olmalı. Şimdi burada mermerde yazılar oluyor ama çocuklar bakıp geçiyor ama onun ne olduğunu çocuğun seviyesinde anlatabilecek kişiler olsa çocuk gittiğini anlar. Diğer gibi çocuk bakıp geçiyor.”* şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 12) kodlu öğretmen *“Gezici müzeler yapılabilir. Bunlarda özünü verebilecek taklidi kullanmak şartıyla olabilir. Köy okullarında dahi taklidini olsun götürülebilmeli, çünkü bu tarihi eser yolda başına bir şey gelebilir. Kaza olabilir. Taklidinin de çocuğa fayda sağlayabileceğinin düşünüyorum. Bizler karşıda gördüğümüz biblonun orijinal mi yoksa sahte mi olduğunu bilemiyoruz. Bize o ruhu veriyorsa orijinal olduğunu düşünürüz. Bizde gezici müzelerle o ruhu köylerdeki okullara da götürülmesi taraftarıyım. Bu konuda yakın tarihimizden de tutun, illaki arkeoloji olması şart değil. Bir Çanakkale müzesinin, Atatürk müzesinin okullara gezerek daha çok öğrenciye ulaşması sağlanabilir. Çünkü herkesi müzeye götüremezsin ama bu şekilde müzeyi onlara götürebilirsin”* şeklinde görüşünü belirtmiştir. (Ö, 13) kodlu öğretmen de *“Bence kültür parasız olmalı. Devlet çıkar elde etmemeli buradan. Nevşehir’ e gittim ben, Saklı kilise diye bir yer bekçi oturmuş ayak ayaküstünde elinde bir koçan bilet kesiyor, ne var yani altı üstü bir kilise. Şimdi ben gezebilirim ama sadece benim gezmem yeterli olmuyor ki. Ekonomik gücü olan var olmayan var.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarımına ilişkin görüşlerine göre, 7 sınıf öğretmenin öğretme programlarına yönelik öneriler belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 15) kodlu öğretmen *“Öğretim programlarımızda konu kazanımlarımıza ve ayrıca değerlere uygun müze önerileri ve bu müzelerde yapılacak etkinlik örneklerine yer verilmelidir.”* şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 13) kodlu öğretmen *“Bence aslında biz öğretmenler tarafından planlanmamalı bu çalışmalar. Eğitimin içerisine müfredat olarak girmeli. Müzeler haftası sadece müzeler haftası olarak geçmemeli. O hafta*

*içerisinde bütün okullar bütün çocuklara müze zorunlu olmalı. Öğretmen matematikte öğreteceğim, Türkçede öğreteceğim diye uğraşmamalı. Okullarda değerler eğitimi programları var aylık. Her ay değeri yansıtan bir müze ziyaret edilebilir. Müfredatta kesinlikle müzelerde değer aktarımı çalışmaları girmeli. Öğretmene matematiğin içinde yer ver diye bir inisiyatif verilmemelidir. Müfredatta şu değer ve konular kapsamında şuraya gideceksin, orada şunları yapabilirsin diye doğrudan bilgi verilmeli bence.”* diyerek görüşünü belirtmiştir. Sınıf öğretmenlerinin öğretim programlarına ilişkin önerilerine bakıldığında sınıf öğretmenleri müze eğitimi uygulamalarının öğretim programı vasıtasıyla planlanıp uygulanmasını istedikleri belirtilebilir.

## TARTIŞMA VE SONUÇ

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmada, 20 sınıf öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yapılan bu görüşmelerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre 7 ana temaya ulaşılmıştır. Ulaşılan temalar: Kavram Olarak Müze, Kavram Olarak Müze Eğitimi, Müzelerin Kazandırdığı Değerler, Müzelerin Değer Kazandırmasında Etkili Olan Faktörler, Müzelerde Değer Aktarımının Uygulanması, Değer Aktarımında Yaşanan Güçlükler ve Müzelerin Değer Aktarımına İlişkin Öneriler olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müze kavramına iki farklı açıdan baktıkları ortaya çıkmıştır. Bunlar müzenin bilgiye kaynaklık etmesi açısından ve iletişim işlevi açısındandır. Müzelere bilgiye kaynaklı etmesi açısından baktıklarında içerisinde bulunan eserlerin tarihsel, kültürel ve sanatsal bir miras barındırdığına, eserlerin geçmişimizi ve geçmişteki medeniyetlerin yaşantılarına kaynaklık ettiğine dikkat çektikleri görülmüştür. Denizci ve Mirza (2012)' ya göre müzeler toplumun geçmişine ait materyalleri bulur, korur ve materyalin bulunduğu çevreyi araştırır. Elde etmiş olduğu materyallerle de toplumu eğitmeyi, eğlendirmeyi ve geliştirmeyi amaçlamaktadır. Uralman (2006) ise müzeleri bilgi kurumu olarak da düşünülebileceğini belirtmiştir. Bu açıdan düşünüldüğünde sınıf öğretmenlerinin müze kavramında üzerinde durdukları nokta ile literatürdeki müze tanımları arasında paralellik olduğu belirtilebilir.

Müzelere iletişim işlevi açısından baktıklarında ise müzelerin içerisinde barındırdıkları eserler, sergiler vb. etkinlikler vasıtasıyla ziyaretçilerine bir mesaj ilettiğini, fikir verdiğini, durum ve olayları gözler önüne serdiğini belirtmeye çalıştıkları ortaya çıkmıştır. Uluslararası Müzeler Komitesi (ICOM) müzeleri; “Müze, kültürel değer taşıyan unsurlardan oluşan bir bütünü türlü biçimlerde korumak, incelemek, değerlendirmek ve özellikle halkın beğenisinin yükselmesi ve eğitimi için sergilemek amacıyla toplum yararına, sürekli yönetilen kurumdur.” şeklinde tanımlamaktadır (Ata, 2002: 55). ICOM'un yaptığı tanımda belirttiği gibi müzeler halkın eğitimi için sergilemek amacıyla olduğu için belli bir bilgi yani bir mesaj içermektedir ve bu mesajı ziyaretçilerine ulaştırmak istemektedir. Bu yönüyle düşünüldüğünde müzelerin iletişim işlevi barındırdığını söylemek yanlış

olmayacaktır. Bu anlamda da sınıf öğretmenlerin müze kavramına yükledikleri iletişim işlevi ile literatürdeki tanımlar arasında paralellik olduğu belirtilebilir.

Geleneksel müzecilik daha çok arama, toplama, koruma, bakımını yapma ve sergileme anlayışı ile sınırlıyken; çağdaş müzecilik, iletişim kurma ve eğitime işlevlerini de üstlenmiştir (Erdoğan, 2003). Sınıf öğretmenlerinin müze kavramına yükledikleri anlamlar düşünüldüğünde ve bunlar literatürdeki tanımlarla karşılaştırıldığında sınıf öğretmenlerinin zihinlerinde müze kavramının literatürle aynı doğrultuda olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Bu noktadan hareketle sınıf öğretmenlerinin zihinlerinde müze kavramının doğru bir şekilde yer edindiğini belirtebiliriz.

Sınıf öğretmenlerinin müze eğitimi kavramına tarihsel bilinç kazandırma açısından ve müze ile öğretim açısından baktıkları ortaya çıkmıştır. Tarihsel bilinç kazandırma açısından değerlendiren sınıf öğretmenleri, müze eğitimi ile öğrencilerin tarih ve kültür eğitimi verilerek geçmişle bağlantı kurmalarının sağlanacağını, böylece öğrencilerin müze ziyaretlerinde oradaki eserlere anlamsız bir şekilde izlemeleri yerine gelecekle ilişki kurabileceği bir bilinçle izlemelerini sağlayacağı belirtmişlerdir.

Müze eğitimini müze ile öğretim açısından değerlendiren sınıf öğretmenleri ise öğretim sürecinde müzelerden faydalanılması ve müzeler vasıtasıyla deneyim sahibi olunması şeklinde anlamlar yüklemişlerdir. Zilcioğlu (2008)'na göre müze eğitimi, müzelerde öğrenmeyi ve deneyim kazanmayı sağlayacak etkinlikler planlanarak uygulanması şeklinde tanımlanmaktadır. Zilcioğlu (2008)'nin yapmış olduğu müze eğitimi tanımıyla sınıf öğretmenlerinin müze ile öğretim açısından yapmış oldukları tanımının aynı doğrultuda olduğunu belirtebiliriz.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre müzelerin: estetik, kültürel mirasa duyarlılık, yardımseverlik, bilimsellik, Türk büyüklerine saygı ve vatanseverlik değerlerinin kazandırılmasında ve desteklenmesinde önemli rol oynadığı ortaya çıkmıştır. Filiz (2010)'in yapmış olduğu “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Kullanımı” adlı tez çalışmasında da öğrencilerin müzelerde gerçek nesnelere çalışmalar yürütmesinin ve bu şekilde tarihsel bilginin yapılandırılmasında etkin bir rol oynamalarının öğrencilerde ‘vatanseverlik’ ve ‘kültürel mirasa duyarlılık’ bilinci içerisinde değerlerinin gelişmesine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Bu



kapsamda da müzelerde yapılan çalışmaların öğrencilerin kendi değerlerinin farkına varmasına katkı sağladığını belirtmiştir. Coşkun Keskin ve Kaplan (2012)'in yapmış olduğu araştırması sonucunda öğrencilerin oyuncak müzesi sırasında ve sonrasında 'barış' ve 'emeğe saygı' gibi değerleri sergileyebileceğine ulaşmıştır. Demirci (2009) yapmış olduğu çalışmasının sonucunda da sınıf öğretmenlerinin müze gezilerinde öğrencilerin 'vatanseverlik' değerini kazandıracağına ilişkin görüşe sahip olduklarına ulaşılmıştır. Uçar (2014)'a göre müzelerin en önemli eğitsel işlevlerinden biri de bireylere 'estetik' bir kimlik kazandırmasıdır. Akyürek (2011) yapmış olduğu araştırmasında da görsel sanatlar dersinde tarih ve kültür bilinci öğrenme alanının müzede işlenmesinin derse katkısına ilişkin sonuçlara bakıldığında eserlerin çocukların hayal dünyalarını geliştirdiği ve çalışmalarını etkilediği, çocukların sanatsal yeteneklerini çıkarmalarına yardımcı olduğu ve çocuklara 'estetik' açısından farklı bir bakış açısı kazandırdığı ortaya çıkmıştır. Bal İncebacak (2015) müzede yaratıcı drama yöntemiyle yapmış olduğu çalışması sonucunda öğrencilerin müzelerin eski eşyaların sergilendiği yerler olmaktan çok bir şehrin bir topluluğun kültürünü, değerlerini yansıttığını ve şehirler ve o şehirlerde yaşayanlar için heykel ve imgelemlerin çok önemli olduğunu sadece bir taş parçası ya da beton yığını gibi olmadıklarının farkına vardıklarına ulaşmıştır. Türkan ve Gündoğdu (2015) yapmış olduğu çalışmasında da veliler, müzelerin öğrencilerde bilime olan merakını artırdığını belirttiklerine ulaşmışlardır. Literatürde yapılan çeşitli araştırmalarda da müzelerin değer kazandırdığına ilişkin sonuçlar elde ettikleri görülmüştür. Bu çalışma sonucunda da müzelerin değer kazandırdığına ilişkin bulgular elde edilmiştir. Sınıf öğretmenleri bu değerlerin kazandırılmasında müze içerisindeki eserlerin tarihi ve mimari yapısının, güzellik ve beğeni duygusunu desteklemesinin, eserlerin somut olarak görülüp incelenmesinin ve eserler hakkında ilginç ve önemli bilgiler edinmelerinin ve müze içerisinde yapılan etkinliklerin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre müzelerin değer aktarmasında etkili olan beş faktör olduğu ortaya çıkmıştır. Bu faktörler müzenin türü, etkinlik çeşidi, öğretmen, öğrenci ve aile olarak belirlenmiştir.

Müzenin hangi dönemi yansıttığı, konusunun ne olduğu ve bu kapsamda içeriğinde yer alan eserler, müzenin türünün değer aktarmada etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sınıf öğretmenleri görüşlerinde bilim müzelerinde bilimsellik değerinin baskın olduğunu belirtirken, arkeoloji müzelerinde estetik değerinde

yoğunlaştığını belirtmişlerdir. Yücel (1999: 89) yapmış olduğu çalışmasında Almanya'daki müzelerin hemen hepsinde özel dersaneler ve atölyeler bulunduğunu ve bu atölyelerde anaokulu çocuklarına gerçeğe yakın arkeolojik objeler verildiğini belirterek, onlardan kil ya da hamurla aynısını yapması istendiğini belirtmiştir. Böylece öğretmenin kontrolü altındaki anaokulu öğrencileri arkeoloji ve sanat tarihi ile çok küçük yaşta tanışmakta olduklarını belirtmiştir (Akt: Keleş; 2003: 9). Buradaki örnekte de belirtildiği gibi öğrencilerden arkeolojik objelerin aynısının yapılması istenerek onların estetik değerine dikkat etmesinin önemsendiğine varılabilir. Bu durum farklı müzeler de yapılan bu tür etkinlikler için düşünüldüğünde ise farklı değerlere yöneltebileceği belirtebiliriz.

Müzelerde yapılan etkinliklerin değer aktarmada etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Müzelerde sadece düz anlatımların yapılmasının öğrencilerin sıkılmasına ve dikkat dağınıklığına yol açarken, görsel unsurlar kullanılmasının, drama, soru cevap gibi öğrencilerin aktif olduğu etkinlikler yapılmasının, öğretiminin oyunlaştırılmasının değer kazandırmada daha etkili olduğunu sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden ortaya çıkmıştır. Usbaş (2010)'da yapmış olduğu çalışmasında müzelerin kendi koleksiyonlarına ve sergilerine yönelik, farklı yaş grupları için eğitim paketleri geliştirmesi gerektiği ve bunların okul ve öğretmenlerin kullanımına sunulması gerektiğini belirtmiştir. Çakır İlhan ve ark. tarafından 2009 yılında hazırlanan çocuk müze eğitimi program kitapçıklarında; müzede gerçekleştirilebilecek etkinliklerde kullanılacak uygun yöntem ve teknikler üzerinde örnekler sunulmuş ve drama çalışmaları ile oyun etkinliklerinin bu yöntem ve teknikler arasında büyük bir role sahip olduğu vurgulanmıştır (Akt:Akman vd., 2015) . Arıkan (2001)'in çalışmasının sonucuna göre müzede görsel unsurların ve ses unsurlarının, bilgiyi ve hedeflenen davranışları öğrenciye daha çabuk ve kolay verdiği belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin görüşleri ve literatürdeki sonuçlar ışığında düşünüldüğünde müzelerde öğrencilerin aktif bir şekilde öğrenebileceği ortamlar oluşturulması, bu kapsamda çeşitli faaliyetlerle öğrenciler deneyimler edinmesinin öğrencilere bilişsel bilgileri kazandırmada etkili olduğu kadar duyuşsal kazanımlarımız olan değerlerin kazandırılmasında da etkili olduğu belirtilebilir.

Müze eğitiminin en başından en sonuna kadar öğretmenin değer eğitiminde etkili bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenlerine göre; öğretmenin ilgisinin, süreci planlı bir şekilde sürdürmesinin ve ziyaret edilen müze

hakkında bilgi edinip süreçte bu bilgiyi kullanmasının değer kazandırmada etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Önder vd. (2009: 106) de ifade ettikleri gibi, öğretmenler önceden eğitimlerinde yararlanacakları müzeyi belirlemeli ve görmeli ardından kendi sınıflarının düzeyine göre eğitim programı oluşturmalı ve öğrencileri müze ziyaretine hazırlayıcı etkinliklere yer vermelidirler. Egüz (2011)'ünde yapmış olduğu çalışmada öğretmenin müze eğitiminde önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir. Aktekin (2008)'in yapmış olduğu araştırmanın sonucunda da etkili ve verimli bir müze eğitimi için yapılması gerekenleri belirtmiştir. Belirtilen bu hususlara öğretmenlerin dikkat etmesi müze eğitiminden en iyi şekilde faydalanma açısından önemli olduğu belirtilmiştir.

Müzelerde değer kazandırmada öğrencinin de önemli bir faktör olduğuna ulaşılmıştır. Öğrencinin önceden gidilecek müze ve içeriği hakkında bilgi sahibi olması, müze gezisi ve uygulamalara yönelik ilgi ve isteğinin artırılması ayrıca öğrencinin yaşının müzedeki mesajları algılayabilecek düzeyde olması öğrencilerin müzelerde aktarılmaya çalışılan bilgi ve değerleri daha iyi bir şekilde kazanmalarını sağlayacağı ortaya çıkmıştır. Eğitim ve öğretimin önemli unsurları arasında yaş ve hazırbulunuşluk düzeyinin bulunduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Bireyin yaşı ve buna bağlı olarak olgunlaşma düzeyi onun eğitimi üzerinde önemli bir husustur. Bunlara bağlı olarak öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi öğrenme için önemli bir faktördür. Taşar (2011: 25)'a göre hazırbulunuşluk bireyin hem öğrenme isteğini hem de bir işi fiziksel ve zihinsel olarak yapabilme yeteneğini ifade eder. Bir öğrencinin eğitim öğretim faaliyetlerinden edinmesi gereken kazanımlara ulaşabilmesi için gerekli olgunluğa ve hazırbulunuşluğa ulaşması gerekmektedir. Bu kapsamda düşünüldüğünde müzelerde eğitim verilmesinde öğrencilerin özellikleri önemli bir rol oynadığı belirtilebilir.

Müzelerde değer kazandırmada etkili olan başka bir faktöründe aile olduğu ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenleri ailenin maddi durumunun, eğitim düzeyinin, müze eğitimi ve gezileri konusunda ilgili olmasının ve bu tür faaliyetlere teşvik etmesinin müzelerde değer kazandırmasında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ailenin sosyo-ekonomik durumunun iyi olması ve eğitim düzeyinin yükselmesi ayrıca müze gezilerine ilgili olması öğrencilerin müze gezilerine katılmasını olumlu yönde etkilemektedir. Başçı (2012) ve Yiğittir (2009) yapmış oldukları araştırmalarda da değer eğitiminde karşılaşılan sorunların başında aileden kaynaklı sorunlar olduğuna ulaşılmışlardır.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerde değer aktarmak amacıyla yapmış oldukları etkinlikleri zaman açısından planladıklarına ulaşılmıştır. Buna göre öğretmenler gezi öncesinde, gezi sırasında ve gezi sonrasında etkinlikler yapmaktadırlar. Milli Eğitim Bakanlığı sosyal bilgiler öğretim programı içerisinde yayınlamış olduğu müze ile eğitim programında öğretmenlerin müze gezisi öncesinde, sırasında ve sonrasında yapması gerekenlere ve öğrencilere yaptırabileceği etkinliklere yönelik önerilerde bulunulmuştur (MEB, 2008). Sınıf öğretmenlerinin yapmış olduğu zaman planlaması ile bakanlığın yapmış olduğu planlamanın aynı doğrultuda olduğunu belirtebiliriz. Ayrıca öğretmenlerin bu şekilde bir zaman planlaması yapmalarının öğretimin hedeflerine ulaşılması açısından da olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Sınıf öğretmenleri müzelerde değer kazandırmak amacıyla öncelikle öğrencilerin ilgisini çekmeye çalıştığına ulaşılmıştır. İlgi çekmek amacıyla da merak uyandırıcı etkinlikler, ilginç anı veya sorular sorduklarına ya da görsel materyallerden yaralandıklarına ulaşılmıştır. Egüz (2011) yapmış olduğu çalışmasında da öğretmenlerin müze ziyaret öncesi öğrencilere bilgi verdikleri, bu bilgilerin daha çok müzedeki eserlere ilişkin, onlarda merak uyandırıcı, müzeye gittiklerinde onları soru sormaya yönlendirici bilgiler olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretimin planlanması açısından düşünüldüğünde bir eğitime veya derse başlamadan önce katılımcıların ilgisi ve dikkatinin çekilmesi gerekmektedir. Dikkat çekildikten sonrada konunun öğrenimine ilişkin güdülenme sağladığında öğretime başlanması katılımcıların daha verimli bir öğrenim süreci geçirmesine olanak sağlayacaktır. Bu açıdan düşünüldüğünde sınıf öğretmenlerinin müze gezileri veya etkinlikleri öncesinde ilgi çekmeye çalışması öğretim ilke ve yöntemleri açısından olumlu bir gelişmedir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerde değer kazandırmak amacıyla yaptıkları etkinliklerde çeşitli yöntem ve teknikler kullandıkları ortaya çıkmıştır. Egüz (2011) de yapmış olduğu çalışmasında öğretmenlerin öğrencilere müze ziyaretleri sırasında farklı yöntem ve teknikler uyguladıklarını belirtmişlerdir. Demirci (2009) yapmış olduğu çalışmasında sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun müze gezisinde sunuş yoluyla öğretim stratejisini kullandığına, yöntem ve tekniklerinden ise daha çok gözlemi kullandıklarına, daha sonrada düz anlatım yöntemi ve beyin fırtınası tekniğini kullandıklarına ulaşılmıştır. Ancak öğretmenlerin, müzelerde çeşitli etkinlikler düzenlenmesini ve bazı etkinliklerde öğrencilerden yardım istenmesini, öğretmen ve öğrencilere müzede etkinlik

yapabilme fırsatı verilmesini, film, slayt gösterileri, animasyon, drama, öykü anlatma vb. etkinliklerin yapılmasını, öğrenci ve öğretmenlerin de drama içinde yer almasını istediklerine ulaşılmıştır. Filiz (2010) yapmış olduğu çalışmasında öğrencilerin nesnelere yakından inceleme yapmalarının kendileri için anlamlı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yapılan bu araştırma ve ilgili araştırmalar düşünüldüğünde müzelerde öğretim için farklı yöntem ve teknikler kullandıkları noktasında paralellik olduğu belirtilebilir.

Sınıf öğretmenleri müzelerde değer kazandırmak amacıyla etkinlikler yaptıktan sonra değerlendirme çalışmaları yaptıklarına ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinde değerlendirme çalışmaları olarak öğrencilerden ne anladıklarını, neler görüp hissettiklerini yazmalarını, resmini çizmelerini istediklerini ve bu materyaller üzerinden müze de yapmış oldukları eğitim faaliyetlerini değerlendirdiklerine ulaşılmıştır. Selanik Ay ve Kurtdere Fidan (2014) öğretmen adayları üzerinde yapmış olduğu çalışmasına göre müze gezilerinin değerlendirme aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin olarak öğrencilerin görüş ve gözlemleri sözlü olarak ya da yazılı olarak alınabileceğine; tarihi nesnelere ilgilerini çekenlerin resimlerini çizmeleri istenebileceğine; müzede yer alan tarihi nesnelere ilgili bulmacalar hazırlanarak uygulanabileceğini; tarihi nesnelere ve kişilerle ilgili drama çalışmaları yaptırılabilirliğini belirtmişlerdir. MEB (2008)'de de müze ile eğitim yapıldıktan sonra çeşitli yollarla değerlendirme çalışmaları yapılabileceği belirtilmiştir, bu sonuçlarla araştırmanın sonuçlarının aynı doğrultuda olduğu belirtilebilir. Ayrıca yapılan bir öğretim etkinliğinin değerlendirilmesi o etkinliğin doğal bir sonucudur. Bu kapsamda da öğretmenlerin yapılan müze etkinliklerini değerlendirme yaparak sonlandırması eğitsel hedeflere ulaşılması açısından olumlu bir gelişmedir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerde değer aktarmada öğrenci açısından güçlükler yaşadığına ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, öğrencilerin müzelerdeki eserlere dokunma isteği, öğrencinin olgunlaşma düzeyi açısından öğrencinin yaşı, öğrencinin eserlere veya müzeye karşı ilgisiz kalması ve öğrencinin dikkatinin dağılması müzelerde değer kazandırma konusunda yaşanan güçlüklerdendir. “Dokunulabilir Müzecilik” modern müzeciliğin günümüzdeki önemli yaklaşımlarından biridir. Bu konuda “Philadelphia Lütfen Dokun” müzesi çok önemli bir örneği oluşturmaktadır. Bu müze çocuklar için sergiler düzenleyerek kentin varoşlarındaki gruplara ulaşmış, seyyar sandıklarla taşınan müze kopyalarıyla oyun oynarken çocukları ve aileleri eğitip bilgilendirmiştir

(American Association of Museums in the Life of a City : 1995 , Atasoy, 1998, 38. Akt: Keleş, 2003: 7). Günümüzde dokunulabilir müzecilik gibi bir modern müzecilik anlayışının olduğu halde yapılan araştırmada öğrencilerin eserlere dokunma isteğinin müzelerde bir sorun oluşturması müzelerimizin çağın anlayışına ulaşamadığının bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Müzelerde yapılan aktif öğrenmeyi desteleyici etkinlikler yapılmaması öğrencilerin müzelere karşı ilgisini ve müzedeki dikkatini düşürmektedir. Kaya Kolçak (2010) yapmış olduğu araştırma sonucunda da müze yetkililerinin müzeyi hem bilgi hem de eğlence ortamına dönüştürmedikleri için öğrencilerin müze içerisinde gezerken zorlandıklarını belirtmiştir. Günümüzde yapılandırmacı eğitim yaklaşımı benimsenmiştir ve okullarımızda bu doğrultuda öğretimler yapılmaya çalışılmaktadır. Öğrencilerin okullarda aktif öğretim ilke ve yöntemleriyle derslerini takip ederken, müzelerde düz anlatım vb. gibi öğrencilerin pasif durumda olduğu yöntem ve tekniklerin kullanılmasının öğrencilerin ilgi ve dikkatini düşüreceği manidar bir sonuçtur.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerde değer aktarmasında maddi durumların güçlük yaşattığına ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrencinin ekonomik durumunun iyi olmaması öğrencileri bazı müzelere gitmesinin önüne bir engel oluşturmaktadır. Güleç ve Alkış (2003) yapmış oldukları çalışmalarında da maddi imkânsızlıkların ve gidiş dönüş imkânlarının kısıtlı olmasının müzelere gezi düzenleme faaliyetlerini etkilediğini ve bu nedenle düzensiz aralıklarla geziler düzenlenebildiğini belirlemiştir (Akt: Bozdoğan, 2007).

Sınıf öğretmenlerinin müzelerde değer aktarmasında müzelerin imkânlarından kaynaklı güçlükler yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre müzelerde uzman personel eksikliği, müzelerin yeterince tanıtılmaması ve müzelerin reklamının yeterince yapılmamasından kaynaklanan güçlükler yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Aktekin (2008)'e göre de müzelerin uzman, bütçe ve kaynak eksikliği giderilmesi gerekmektedir. Selanik Ay ve Kurtdere Fidan (2014) yapmış oldukları çalışmalarında da öğretmen adaylarının çoğunun müzelerin eğitsel açıdan yeterliliğine ilişkin olarak müzelerin çok zengin olduğunu ancak eğitsel açıdan yeterince yararlanılmadığını ve öğrencilerin seviyesine uygun biçimde bilgi veren müze yetkililerinin olmadığını düşünmektedirler. Ayrıca okul-müze koordinasyonunun sağlanmasında eksiklikler olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kapsamda da müzelerin kendilerini tanıtmaları,

eğitim etkinlikleri ve seminerler dzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Mzelerin tanıtıcı broşurler, levhalar bastırarak reklamlarını yapmaları gerektiği belirtilerek modern mzeciğe bir an önce geçilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Kaya Koçak (2010) ise yapmış olduğu çalışmasında genel anlamda mzelerin yeterli olanaklara sahip olmadıkları vurgulanmıştır. Mzelerin yeterince tanıtılmaması, fiziki ortamların eserleri sergileme açısından yetersiz kalması ve mzelerde görevli uzmanların ya da mze eğitim uzmanlarının olmaması mzeler için bryk sıkıntı arz etmekte olduğunu belirtmiştir. Mzelerin eğitim amacıyla kullanılmadığını, mzelerde uzman mze eğitimcisi veya pedagoğları bulundurulmadığı da önemli bir eksiklik olduğunu belirtmiştir. Ayrıca yapılan araştırmada mze yetkilileri, okulların mzelere gelmemesinden şikâyet etmekte oldukları fakat oğrencileri mzelere çekmek adına değişik aktiviteler yapmadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca mzelerin yeni yapmış olduğu eğitim programlarından da yeterince reklamı ve duyurusu yapılmadığı için kimsenin haberi olmadığına ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalar ve bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında aynı doğrultuda sonuçlara ulaşıldığı gvrvlmektedir.

Sınıf oğretmenleri mzelerin değer aktarımına daha etkin kullanılabilmesi için etkinliklere, mzelere ve oğretim programlarına ynelik önerilerde bulduklarına ulaşılmıştır.

Sınıf oğretmenlerinin etkinliklere ynelik önerilerine gvre mzelerde oğrencilerin aktif olacağı, yaparak yaşayarak deneyimler edinebileceği etkinlikler yapılmadıdır. Paykoç ve Baykal (2000)'ında belirttiği gibi eğitimde aktif oğrenme tarzlarına yer verilen, nesnelere bireylerin yaşantıları arasında bağlantı kurulan, deney-uygulama yapılan, tahminlerde bulunan ve sonuçlar çıkarma olanağı verilen yaşantılara öncelik verilmelidir. Yazıcıoğlu (2010) yapmış olduğu çalışmasında oğrenciler mze gezileri sırasında drama yapılmasını, kısa filmler izletilmesini, hikâyeler anlatılmasını ve o dönemi canlandırarak şekilde kıyafetler giyilmesini ve tarihi oyunlar sergilenmesini dile getirmişlerdir. Günümüzde eğitim ve oğretimin odağını oğrenci oluşturmaktadır. Eğitim ve oğretimde oğrenci merkezili etkinlikler yapılması yapılandırmacı yaklaşımında bir gereğidir. Bu kapsamda bir eğitim ortamı olan mzelerde de oğrencilerin aktif bir şekilde oğrenebileceği yöntem ve teknikler kullanarak bu doğrultuda etkinlikler planlanması mzelerin kazandırmak istediği hedeflere daha kolay ulaştırabileceği slylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelere yönelik önerilerine göre müzelerde uzman personel sayısı artırılması gerektiği, müzelerin rehberlik faaliyetleri iyileştirilmesi, müzelere ulaşım konusunda sıkıntı yaşayıp ulaşamayan okullar için müzelerin gezici müze tarzında bir müze tasarlayarak ulaşamayan okullara ulaşmaya çalışmaları önerilmiştir. Eraslan (1998, 33)'a göre günümüz modern müzeciliğinde müzeler çağın modern iletişim teknolojileriyle özel sergilerini ve tanıtımlarını ziyaretçilerine sunmaktadırlar. Modern müzecilikte ziyaretçisini bekleyen ya da çeken müze değil sahip olduğu eserleri işletişim teknikleriyle sunan, insanların ayağına götüren mobil müzecilik anlayışına doğru yönelinmektedir. Modern müzecilikte müzeler etkinliklerini toplumun değişik kesimlerini dikkate alarak yapmaktadırlar. Sürekli sergilerin yanı sıra geçici sergiler, rehberli geziler, dia – film gösterileri, söyleşiler, seminerler ve atölye eğitimleri, modern müze etkinliklerinin başında gelmektedir. Böylece müze içerisinde eğitim gerçekleşirken, diğer yandan müzeye gelmeyi aklının ucundan bile geçirmeyen halk kesiminin ayağına bu tür etkinliklerle gidilmektedir. Bu da “mobil müze” anlayışının bir sonucudur (Akt: Keleş, 2003, 7). Sınıf öğretmenlerinin belirttikleri gezici müze uygulamalarının modern müzeciliğin bir gerekliliği olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca yapılan farklı tür etkinliklerin hem toplumun tüm kesimlerine hitap edeceği gibi hem de daha kalıcı öğrenmeler sağlayacağı belirtilebilir.

Sınıf öğretmenlerinin öğretim programına yönelik önerilerine göre öğretim programlarında değerlere yönelik müze önerileri ve bu müzelerde yapılacak etkinlik örneklerine yer verilebileceği, ayrıca öğretim programlarında hangi müzelere kesinlikle gidilmesi gerektiği hususunda direktifler bulunması gerektiği ve bu şekilde tüm öğrencilerin önemli müzelerimize ulaşabileceğine yönelik önerilerde buldukları görülmüştür. Okan (2015) yapmış olduğu çalışmasında da okullarla yapılacak olan etkin iletişimin ve hatta müze faaliyetlerinin ders programlarında zorunlu hale getirilmesinin müzeye ulaşabilirliği arttırabileceğini belirtmiştir.

Tüm bu sonuçlar doğrultusunda sınıf öğretmenlerine, müzelere ve araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:



Sınıf öğretmenlerine yönelik olarak:

1. Müze gezilerinin gerek bilişsel gerek duyuşsal alanda faydalarını artırmak amacıyla öncelikle öğretmenler tarafından süreç iyi bir şekilde planlanmalıdır.
2. Öğretmenler müze eğitimi yapmadan önce etkinlik yapılacak müze hakkında geniş çaplı araştırmalar yaparak müzelerdeki eserlerin kazandırabileceği değerlerin farkında olmalıdırlar. Süreç içerisinde de bunun bilincinde olarak etkinlikler düzenlemelidirler.
3. Öğretmenler müze ziyaretlerini planlarken öncelikle öğrencilerin ilgisini çekmeye daha sonrasında da aktif deneyimler sunmaya çalışmalıdır, ayrıca etkinlikler sonunda da yapılan çalışmanın değerlendirmesini yapması müzelerin değer kazandırmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Müzelere yönelik olarak:

1. Müze de yapılacak olan etkinlikler planlanırken öğrencilerin ilgi, yaş ve dikkatleri göz önünde tutularak onların müzede aktif bir şekilde eğlenerek öğrenebileceği etkinliklere yer verilmelidir.
2. Müzelerden eğitim öğretimde en iyi şekilde yararlanabilmek amacıyla müze – okul iletişiminin ve iş birliğinin süreklilik göstermesi gerekmektedir.
3. Müzelerde uzman personel ihtiyacının giderilmesi ve müzelerin modern müzecilik doğrultusunda toplumun tüm kesimlerine ulaşacak etkinliklere yer vermesi gerekmektedir.
4. Müze gezileri ve müzelerde yapılabilecek etkinliklerin planlanarak öğretim programları kapsamına alınıp tüm öğretmenlerin süreçte bu ziyaretleri ve etkinlikleri buldukları bölgelerin şartlarına uygun olarak yapabilmeleri sağlanabilir.
5. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olan müzelerimize sınıf öğretmenlerimiz gezi düzenlerken gerekli resmi işlemlerin uzunluğundan, çoğu müzede gerekli eğitimin verilmediğinden ve gerekli uzmanların bulunmadığından yakınmışlardır bu noktada da şöyle bir öneri getirilebilir; müzelerimizin daha önceden olduğu gibi Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanarak hem resmi işlemlerin kısaltılabileceği, hem de müzelerde pedagojik anlamda donanımlı uzman öğretmenlere yer verilmesine olanak sağlayacağı belirtilebilir.

Araştırmacılara yönelik olarak:

1. Öğrencilerin müzelerde değer kazanma süreçleri gözlem yoluyla toplanarak incelenebilir.
2. Müzelerin değer aktarımındaki rolü ile ilgili olarak diğer branş öğretmenleriyle de ilgili araştırmalar yapılabilir.
3. Öğretmen, ğrenci ve veli katılımı ile müze ziyaretleri yapılarak sonrasında odak grup görüşmeleri yapılabilir.

## KAYNAKLAR

- Abacı, O. (1996). *Müze Eğitimi*. Yayınlanmamış sanatta yeterlilik tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Abacı, O. (2005). *Çocuk ve Müze “Kültürel Değerlerimizi Tanımak İçin Müzeleri Gezelim”*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim 2. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akman, B., Özen Altınkaynak, Ş., Ertürk Kara, H. G., Can Gül, Ş. (2015). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 97-115.
- Aktekin, S. (2008). Müze Uzmanlarının Okulların Eğitim Amaçlı Müze Ziyaretlerine İlişkin Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9 (2), 103-111.
- Akurgal, E. (1998). *Anadolu Kültür Tarihi*. Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.
- Akyürek, T. (2011). *İlköğretim 1. Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Müze Eğitiminin Tarih ve Kültür Bilinci Oluşturulmasındaki Önemi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akyüz, G. (2009). *Sanayi Müzelerinin Tarih Öğretiminde Kullanım Durumu: Rahmi M. Koç Müzesi Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Enstitüsü.
- Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arıkan, A. (2001) *Yedi On İki Yaş Arası Çocuklara Çizgi Film Yöntemi ile Müze Eğitiminin Verilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Artun, A. (2014). *Müze ve Modernlik Tarih Sahneleri – Sanat Müzeleri 1*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ata, B. (2002). *Müzelerde ve Tarihi Mekanlarda Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin “Müze Eğitimine” İlişkin Görüşleri*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ata, B. (2010). Sosyal bilgiler eğitiminde müzelerin önemi. R. Turan ve K. Ulusoy, (Ed.). *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (191-206). Ankara: Maya Akademi.
- Ata, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde müzeler. A. Şimşek ve S. Kaymakcı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi içinde*(171- 188). Ankara: Pegem Akademi.
- Atabek, E. (2005). *Modern Dünyada Değer Kayması ve Gençlik*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Atagök, T. (1999). Yaşayan Müze ve Eğitim. *Sanat Dünyamız*, 71, 223-227.
- Atagök, T. (1999b, Kasım). *Türkiye’de Çocuk-Müze İlişkilerinin Dünü ve Bugünü*, Sözel Bildiri, Cumhuriyet ve Çocuk 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi’99, Ankara 95-101.
- Aydın, M. Z. ve Akyol Güler, Ş. (2014). *Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler-Etkinlikler-Kaynaklar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal Davranış Eğitimi* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2007). Değer, Değer midir?. *Eğitime bakış dergisi*, 7 (19), 20-21.
- Bal İncebacak, B. (2015). Müzede Drama: Heykel ve İmgelem Kavramı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 4 (2), 306-318.
- Başaran, F. (1993). *Üniversite eğitim süresi içinde öğrencilerin değer tercih sıralamalarında değişme*. Sözel Bildiri. 7. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları’92, Ankara, 49-58.
- Başçı, Z. (2012). *Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Erzurum Örneği)*. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Başçı Namlı, Z. (2015). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi. R. Sever (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (349-376). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Baykan, Z. Ö. (2007). *2005 ve 2006 İlköğretim Programlarının “Müze Eğitimi” Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bozdoğan, A. E. (2007). *Bilim ve Teknoloji Müzelerinin Fen Öğretimindeki Yeri ve Önemi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Buyurgan, S. ve Buyurgan U. (2012). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi (3. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Buyurgan, S. Ve Mercin, L. (2005). Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları.(1. Basım). V. Özsoy, (Ed.), Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Coşkun Keskin, S. ve Kaplan, E. (2012). Sosyal Bilgiler ve Tarih Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamı Olarak Oyuncak Müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 11 (41), 95-115.
- Creswell, J. W. (2014). Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları (Çev. Ed. S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Cüceloğlu, D. (1999). *Anlamlı ve Coşkulu Bir Yaşam İçin Savaşçı*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Çatak, M. (2016). Sosyal bilgiler programlarının tarihsel gelişimi. S. Şimşek, (Ed.). *Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri için sosyal bilgiler öğretimi* içinde (1-26). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*. Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çerkez, S. (2011). *Sosyal Bilgiler Dersinde Müze Eğitime Dayalı Öğretim Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Tutumlarına Etkisi*. Yüksek lisans tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çileli. M. (1990). *Gençlik Değerleri Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Ara Yayıncılık.
- Demir, C. (2001). *Müzelere Çağdaş Pazarlama*. İstanbul: Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Yayını.
- Demirci, M. T. (2009). *Kültürel Öğelerin Öğretiminde Müze Gezilerinin Önemi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Demirel Gökalp, Z. (2013). Müze türleri. E. Altınsapan ve N. Küçükhasaköylü, (Ed.), *Müzecilik ve sergileme* içinde (72-101). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya (23. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Denizci, A. ve Mirza, H. (2012). *Müze Eğitimi 12 (1. Baskı)*. Ankara: Devlet Kitapları.
- Doğan, H. (1997). *Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı*. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Doğanay, A. (2015). Değerler eğitimi. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi(4. Baskı)* içinde (225-256). Ankara: Pegem Akademi.
- Dökmen, Ü. (2000). *Evrenle Uyuşma sürecinde var olmak, gelişmek ve uzlaşmak*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Egüz, Ş. (2011). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Müze İle Eğitimin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Samsun ili Örneği*. Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekşi, H. (2003). Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler eğitimi dergisi*. 1 (1), (79-96).
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2016). *Uygulama Örnekleriyle Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Elkatmış, M. (2009). Hayat bilgisi öğretiminde değer eğitimi. B. Tay (Ed.), *Hayat bilgisi öğretimi* içinde (335-365). Ankara: Maya Akademi.
- Epik, C. (2004). *Müzelerin Lise Öğrencilerinin Tarih Dersi Başarıları ve Hatırda Tutma Becerileri Üzerindeki Etkileri*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Erdoğan, T. (2003). *Türkiye'deki Arkeoloji Müzelerinde Yapılan Eğitsel Faaliyetler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fichter, J. H. (2015). *Sosyoloji Nedir?* (Çev. N. Çelebi). Ankara: Anı Yayıncılık. (Eserin orijinali 1957'de yayımlandı).
- Filiz, N. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Kullanımı*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Genim, M. S. (1998, Eylül). *Müze\Esın Evi*. 4. Müzecilik Semineri'98, İstanbul, 34-36.
- Gerçek, F. (1999). *Türk Müzeciliği*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güngör, E. (1993). *Değerler Psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Yayınları.
- Halstead, J. M. and Taylor, J. M. (2000). Learning and Teaching About Values: A Review of Recentreseach. *Cambridge journal of education*, 30 (2), 169-202.
- Hançerlioğlu, O. (2015). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Hooper-Greenhill, E. (1996). *Museum And Their Visitors*. Londra: Routledge.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Hökelekli, H. (2010). Modern Eğitimde Yeni Bir Paradigma: Değerler Eğitimi. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*. 6(18), 4-9.
- Işık, H. (2016). Sosyal bilgilerde müze ve tarihi mekânlar ile eğitim. D. Dilek, (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi içinde*(602-634). Ankara: Pegem Akademi.
- Işık, H. (2016). Sosyal bilgilerde müze ve tarihi mekanlar ile ilgili eğitim. D. Dilek (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (602-634). Ankara: Pegem Akademi.
- Karadeniz, C. (2009). *Dünyada Çocuk Müzeleri İle Bilim, Teknoloji ve Keşif Merkezlerinin İncelenmesi ve Türkiye İçin Bir Çocuk Müzesi Modeli Oluşturulması*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadeniz, C. ve Çıldır, Z. (2014). *İngiltere'de Müze Eğitimi "Londra'dan İzlenimler"*. Ankara: KalemKitap Yayınları.
- Karakaya, İ. (2015). *Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Müze Alışkanlıkları (Giresun İli Örneği)*. Yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya Kolçak, S. (2010). *İlköğretim Görsel Sanatlar Eğitimi Dersindeki Müze Etkinliklerine Yönelik, Öğrenci, Öğretmen ve Müze Yetkililerinin Görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Keskin, Y. (2015). Değerler eğitimi. D. Dilek (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (311-332). Ankara: Pegem Akademi.

- Keskin, Y. (2016a). Değer eğitimi yaklaşımları. M. Köylü (Ed.), *Teoriden pratiğe değerler eğitimi* içinde (73-104). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Keskin, Y. (2016b). Değerlere genel bir bakış:tanımı, özellikleri, işlevi ve sınıflandırılması. M. Köylü (Ed.), *Teoriden pratiğe değerler eğitimi* içinde (19-52). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kısa, Y. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi (Afyonkarahisar Müzeleri)*. Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kirschenbaum, H. (1994). 100 Ways to Enhance Values and Morality in Schools and Youth Settings. Allyn & Bacon, Old Tappan, New Jersey.
- Köylü, M. (2004, Kasım). *Küresel bağlamda değerler eğitiminde duyulan ihtiyaç*, Sözel Bildiri, Değerler ve Eğitimi Sempozyumu'04, İstanbul, 287-312.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*. 15(45), 59-76.
- Lickona, T. (1993). The Return of Character Education. *Educational Leadership*, 51 (3), 6-11.
- Maccario, N. K. (2002). Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 275-285.
- McMillan, J. H., ve Schumacher, S. (2014). *Research in education: Evidence-based inquiry*. Pearson Higher Ed.
- MEB. (2004). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2005). *İlköğretim 1.,2., ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Öğretmen Kılavuzu*, Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2008). *İlköğretim 1-8. Sınıflar Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında Müze ile Eğitim*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2009). *Sosyal Bilgiler 4. – 5. Sınıf Programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2009). *Sosyal Bilgiler Dersi(4-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.



- MEB. (2010). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü.
- MEB. (2015). *İlkokul Hayat Bilgisi Dersi (1, 2 ve 3. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Mercin, L. (2006). *Resim Dersini Müze Kaynaklı Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımı Etkinliklerine Göre Uygulamanın Erişkiye, Kalıcılığa ve Tutuma Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Mercin, L. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde müze eğitimi. S. Şimşek, (Ed.), *Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri için sosyal bilgiler öğretimi içinde* (273-306). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Miles, M. B. and Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis : an expanded sourcebook (2nd Edition)*. Calif. : SAGE Publications.
- Okan, B. (2015). Günümüzde Müzecilik Anlayışı. *Anadolu üniversitesi sanat ve tasarım dergisi*, 5 (2), 187-198.
- Onur, B. (2012). *Çağdaş Müze Eğitim ve Gelişim Müze Psikolojisine Giriş*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Onur, B. (2013). *Müze ve Oyun Kültürü*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Onur, B. (2013). *Müze ve Oyun Kültürü*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Önder, A., Abacı, O., Kamaraj, I. (2009). Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Marmara Örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,1(25), 103-117.
- Özeskici, A. (2009). *Müzedeki Öğrenmenin Öğrencilerin Görsel, Duyuşsal ve Kinestetik Yönleri Üzerine Etkileri (İlköğretim 6. Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama)*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özkasım, H. ve Ögel, S. (2005). Türkiye'de Müzeciliğin Gelişimi. *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*. 2 (1), 96-102.
- Öztürk, C. (2015). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi(4. Baskı)* içinde (1-31). Ankara: Pegem Akademi.
- Patton, M.Q. (1997). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury park, CA: SAGE Publications.

- Paykoç F. ve Baykal, S. (2000). *Müze Pedagojisi: Kültür, İletişim ve Aktif Öğrenme Ortamı Olarak Müzelerin Etkinliğine İlişkin Bir Çalışma*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş. Nicel ve nitel yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Refshauge, H. A. (2004). Values in NSW Public Schools. 28.02.2017. [www.dec.nsw.gov.au](http://www.dec.nsw.gov.au)
- Rokeach, M. (1973). *The Nature Of Human Values*. Free press.
- Safran, M. ve Ata, B. (2016). Yapılandırmacı eğitim tartışmaları ışığında sosyal bilgiler. D. Dilek (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (56-90). Ankara: Pegem Akademi.
- Sarı, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program: düşük ve yüksek "okul yaşamı kalitesi" ne sahip iki ilköğretim okulunda nitel bir çalışma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Saygılı, G. (2015). Değerin tanımı, özellikleri ve sınıflandırılması. M. Gündüz (Ed.), *Değerler eğitimi* içinde (1-18). Ankara: Maya Akademi.
- Saygılı, G. (2015). Değerlerin tanımı, özellikleri ve sınıflandırılması. M. Gündüz, (Ed.), *Değerler eğitimi* içinde (1-18). Ankara: Maya Akademi.
- Selanik Ay, T. ve Kurtdede Fidan, N. (2014). Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Müzelerden Yararlanmaya İlişkin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 13 (48), 69-89.
- Sever, R. (2015). Sosyal bilgilerde mekansal öğrenme ortamları ile ilgili temel kavramlar. R. Sever ve E. Koçoğlu, (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitiminde mekânsal öğrenme ortamları* içinde (1-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Shaw, W. M. K. (2015). *Osmanlı Müzeciliği Müzeler, Arkeoloji ve Tarihin Görselleştirilmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Su, K. (1965). *Osman Hamdi Bey'e Kadar Türk Müzesi*. İstanbul: ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları.
- Şapolyo, E.B. (1936). *Müzeler Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Şar, E. ve Sağkol, T. (2013). Eğitim Fakültelerinde Müze Eğitimi Dersi Gerekliliği Üzerine. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 83-90.

- Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (2015). Okul dışı sosyala bilgiler öğretiminin amacı ve kapsamı. A. Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.). *Okul dışı sosyal bilgiler eğitimi* içinde (1-14). Ankara: Pegem Akademi.
- Tahiroğlu, M. ve Çetin, T. (2015). Değerler eğitiminde kullanılan yöntemler. M. Gündüz (Ed.), *Değerler eğitimi* içinde (19-48). Ankara: Maya Akademi.
- Taşar, H. H. (2011). Öğrenme-öğretme kuramları ve programlı öğretim. H. Şahin (Ed.), *Öğretim teknolojisi ve materyal tasarımı* içinde. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Taşpınar, M. ve Atıcı, B. (2002). Öğretim Model, Strateji, Yöntem ve Becerileri/Teknikleri: Kavramsal Boyut. *Eğitim araştırmaları*, 2 (8). 207-215.
- TDK. (2017). Büyük Türkçe Sözlük. 13.02.2017, [http://tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58a1f691a97931.99530867](http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58a1f691a97931.99530867)
- Tezcan Akmehmet, K. ve Ödekan, A. (2006). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi. *İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3 (1), 47-58.
- Türkan, D. ve Gündoğdu, K. (2015, Nisan). Öğrenci, Öğretmen ve Müze Çalışanı Görüşleri Doğrultusunda Çocuk Müzesi Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyleri: Ankara Çocuk Müzesi Örneği. Sözel Bildiri, Eğitimde Gelecek Arayışları Dünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Sempozyumu’15, Bartın, 503-530.
- Uçar, A. (2014). Sanat Eğitiminde Müzelerin Eğitimsel Roller ve İşlevleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14 (1), 107-117.
- Ulu Kalın, Ö. (2015). Sosyal bilgiler eğitiminde kültürel ve edebi mekanlara dayalı öğrenme ortamları. R. Sever ve E. Koçoğlu, (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitiminde mekânsal öğrenme ortamları* içinde (311-360). Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. ve Arslan, A. (2014). Değerli bir kavram olarak “değerler ve değerler eğitimi”. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Farklı yönleriyle değerler eğitimi* içinde (2-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2015). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2015). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. ve Tay, B. (2011). Sosyal bilgilerde değer eğitimi. R. Turan, A. M. Sünbül ve H. Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar – 2* içinde (60-75). Ankara: Pegem Akademi.

- Uralman, N. H. (2006). 21. Yüzyıla Giderken Bir Bigi Kurumu Olarak Müze. *Bilgi Dünyası*. 7 (2), 250-266.
- Usbaş, H. (2010). *Okul Öncesi Eğitimde Müzelerden Yararlanma Programının 6 Yaş Çocukları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uyanık Balat, G. ve Balaban Dağal, A. (2011). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri (3. Baskı)*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Veugelers, W., & Vedder, P. (2003). Values in teaching. *Teachers and Teaching*, 9(4), 377-389.
- Yaman, E. (2014). *Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar (3. Baskı)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, E. (2014). *Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar(3. Baskı)*. Ankara: Akçağ Basım Yayım.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 19, Bahar, 499-522.
- Yazıcıoğlu, M. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde İstanbul'daki Bazı Tarihi Mekânların Kullanımı*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yeşilbursa, C. C. (2008). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımı. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 23 (23). 209-222.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (9. baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. ve Şeker, M. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Müze gezilerine ve Müzelerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilgisi Dergisi*. 3 (8), 21-39.
- Yılmaz, M. (2014). *Değerler Eğitimi ve Okul Etkinlikleri (2. Baskı)*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Yılmaz, Ö. (2011). *Müzelerin Eğitim Fonksiyonlarına Yönelik Müze Yöneticilerinin Tutum ve Fikirleri*. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yiğittir, S. (2009). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4 ve 5. Sınıf Değerlerinin Kazanılma Düzeyi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yücel, E. (1999). *Türkiye' de Müzecilik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Yücel, E. (1999). *Türkiye' de Müzecilik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Zilcioğlu, Ş. (2008). *Avrupa' da Çocuk Müzeleri ve Müze Eğitim: "Almanya Örneği"*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

## ÖZGEÇMİŞ

### KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Gürkan KUŞCUOĞLU

Doğum Yeri ve Tarihi : Yenipazar - 1992

### EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Trakya Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Sınıf Eğitimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

### BİLİMSEL FAALİYETLERİ

Makaleler

-SCI :

-Diğer : *Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye de Beceri Ahlak ve Değerler Eğitimi* ,Sınıf Öğretmeni Adaylarının Gazete, Kitap ve Dergi Takip Etme Sıklıkları ile Sosyal Değerler Düzeyi Arasındaki Farkın İncelenmesi, Aladağ, Soner, Kuşcuoğlu Gürkan, Nihat Büyükbaş, Firdevs Güneş, Atatürk Araştırma Merkezi

Bildiriler

-Uluslararası : Aladağ Soner,Kuşcuoğlu Gürkan,Kuzgun Pınar. *Hayat Bilgisi Dersinde Estetik Değerinin Kazandırılmasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri*, 15. Uluslararası Sınıf öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu

### İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl : Ağrı – Eleşkirt - Çatkösedâğ İlkokulu (2015-2016)

Ağrı – Eleşkirt - Çetinsu İlkokulu (2016-2017)

### İLETİŞİM

E-posta Adresi : gurkankuscu\_09@hotmail.com

Tarih : 24.07.2017